

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ
ΕΘΝΙΚΟ ΜΕΤΣΟΒΙΟ ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟ

Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών στην Οργάνωση

και Διοίκηση Βιομηχανικών Συστημάτων

Ειδίκευση: Συστήματα Διαχείρισης της Ενέργειας και Προστασίας
Περιβάλλοντος

Τμήμα Βιομηχανικής Διοίκησης & Τεχνολογίας Πανεπιστημίου Πειραιώς
και Σχολή Χημικών Μηχανικών Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου

Διπλωματική Εργασία

Περιβαλλοντική πολιτική και Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη
εταιρειών που παράγουν και χρησιμοποιούν προϊόντα
συσσκευασίας

Επιμέλεια: Κόνδυλα Καλλιόπη (Μ.Π.Σ. 0612)

Επιβλέπων: Δημήτριος Καραλέκας, Καθηγητής τμήματος
Βιομηχανικής Διοίκησης και Τεχνολογίας

Πειραιάς, 2011

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Θέλοντας να ευχαριστήσω κάποιους ανθρώπους που συνέβαλαν στην παρούσα διπλωματική εργασία, θα ήθελα πρωτίστως να ευχαριστήσω τον καθηγητή μου κ. Δημήτριο Καραλέκα, Καθηγητή του τμήματος Βιομηχανικής Διοίκησης και Τεχνολογίας, για την οργάνωση, επίβλεψη, την επιμονή του και γενικότερα πολύτιμη βοήθεια του στην εκπόνηση της παρούσας διπλωματικής εργασίας.

Θα ήθελα να ευχαριστήσω τους καθηγητές μου από το Τμήμα Βιομηχανικής Διοίκησης και Τεχνολογίας του Πανεπιστημίου Πειραιώς αλλά και από τη Σχολή Χημικών Μηχανικών του Ε.Μ.Π. για την καθοδήγησή τους και για τις πολύτιμες γνώσεις που αποκόμισα τα χρόνια των μεταπτυχιακών σπουδών μου.

Τέλος, θα ήθελα να πω ένα μεγάλο ευχαριστώ στην οικογένεια μου και ιδιαίτερα στη μητέρα μου για την στήριξή της, υλική και ψυχολογική και για τις ηθικές και πνευματικές αξίες που μου παρέχει όλα αυτά τα χρόνια.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Πρόλογος.....	7
1 ΟΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΣΥΣΚΕΥΑΣΙΑΣ	11
1.1 Συσκευασίες από μέταλλο	14
1.2 Υλικά Συσκευασίας από χαρτί	16
1.3 Πλαστικά προϊόντα συσκευασίας	20
1.3.1 Πλαστικά προϊόντα συσκευασίας από πολυαιθυλένιο (PE).....	21
1.3.2.Πλαστικά προϊόντα συσκευασίας από πολυβινυλοχλωρίδιο (TPPVC).....	23
1.3.3. Πλαστικά προϊόντα συσκευασίας από πολυπροπυλένιο (PP).....	24
1.3.4 Πλαστικά προϊόντα συσκευασίας από τεραφθαλικο πολυαιθυλένιο (PET)	25
1.4 Γυάλινες συσκευασίες	28
1.5 Ξύλινα προϊόντα συσκευασίας	28
1.6 Σύμμεικτα υλικά συσκευασίας	29
2 ΣΥΣΚΕΥΑΣΙΑ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	31
2.1 Προοίμιο	31
2.2 Απόβλητα συσκευασίας και οικολογική άποψη	32
2.3 Κατανάλωση πρώτων υλών / διατήρηση φυσικών πόρων	34
2.4 Κατανάλωση ενέργειας κατά τη δημιουργία μίας συσκευασίας	34
2.5 Απόβλητα από την παραγωγή υλικών συσκευασίας και ανακύκλωση ...	36
2.5.1 Απόβλητα κατά την παραγωγή πλαστικών υλικών συσκευασίας	37
2.6 Διάθεση των απορριμμάτων	37
2.7 Επιπτώσεις στο περιβάλλον	38
3 ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ	40
3.1 Προοίμιο	40
3.2 Ιστορική εξέλιξη ΕΚΕ	48
3.3 Βασικές αρχές ΕΚΕ	48
3.4 Τα οφέλη από την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη και τα τυχόν αρνητικά αποτελέσματα από την εφαρμογή της	49
3.5 Επιχειρηματική πολιτική	60
3.6 Μικρομεσαίες επιχειρήσεις (ΜΜΕ) και ΕΚΕ	61

3.7 Συμμέτοχοι σύμφωνα με την ΕΚΕ	63
3.7.1 Κυβερνήσεις	64
3.7.2 Διεθνείς Οργανισμοί	64
3.7.3 Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις (NGOs)	65
3.7.4 Ενώσεις ανά τομέα	65
3.7.5 Ενώσεις ΕΚΕ (CSR)	65
3.7.6 Επενδυτές	65
3.7.7 Μέτοχοι	66
3.7.8 Καταναλωτές	66
3.7.9 Πελάτες	66
3.7.10 Τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης	67
3.7.11 Υπάλληλοι	67
3.7.12 Επιχειρησιακοί συνεργάτες	67
3.8 Η κοινή γλώσσα της Ευρώπης για την ΕΚΕ	68
3.8.1 Η δημιουργία της Ευρωπαϊκής Συμμαχίας	68
3.8.2 Απαραίτητες προϋποθέσεις για τη σωστή εφαρμογή της ΕΚΕ στις οποίες πρέπει να δώσουν έμφαση οι ελληνικές επιχειρήσεις	69
3.9 Εργαλεία μέτρησης και αποτίμησης	75
3.10 Εταιρικά Οφέλη ανά πεδίο ΕΚΕ	76
3.10.1 Κέρδη και κοινωνική ευαισθησία	76
3.10.2 Η προστασία του περιβάλλοντος	77
4 ΔΙΑΣΦΑΛΙΣΗ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ - ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ	79
4.1 Προοίμιο	79
4.2 Διοίκηση Ολικής Ποιότητας (ΔΟΠ)	84
4.2.1 Στόχοι και συνέπειες της ΔΟΠ	85
4.3 ISO 9000	87
4.3.1 Τα οφέλη της πιστοποίησης μιας εταιρίας κατά ISO 9000	89
4.3.2. Εφαρμογή των προτύπων της σειράς ISO 9000 στη βιομηχανία συσκευασίας	89
4.4 Σχέση ΔΟΠ και ISO 9000	90
4.5 Σύστημα Περιβαλλοντικής Διαχείρισης (Environmental Management System, EMAS)	91

4.6 ISO 14000	94
4.6.1 Πλεονεκτήματα της εγκατάστασης του ISO 14000	95
4.7 Σύγκριση του ISO 14001 με το ISO 9001	96
4.7.1 Δομή και ορολογία	98
4.7.2 Έλεγχος - Επιθεώρηση	98
4.7.3 Τεκμηρίωση - Υποστήριξη με έγγραφα στοιχεία	99
5 ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΕΤΑΙΡΙΚΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΥΘΥΝΗΣ ΣΕ ΜΙΑ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΣΥΣΚΕΥΑΣΙΩΝ	100
5.1 Προοίμιο	100
5.2 Δράσεις απέναντι στην κοινωνία	102
5.3 Δράσεις με στόχο την προστασία του περιβάλλοντος	105
5.4 Δράσεις που επηρεάζουν θετικά την επιχειρηματική κοινότητα	110
5.5 Δράσεις που στηρίζουν το ανθρώπινο δυναμικό	113
6 ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΕΤΑΙΡΙΚΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΥΘΥΝΗΣ ΣΕ ΜΙΑ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΣΥΣΚΕΥΑΣΙΩΝ - ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ (CASE STUDY)
6.1 Προοίμιο
6.2 Εταιρεία ΣΥΜΕΤΑΛ βιομηχανία αλουμινόχαρτου Α.Ε. Παραγωγή εύκαμπτων συσκευασιών
6.3 Εταιρεία COCA COLA Τρία Έγυλον
6.3.1 Έρευνα για την διερεύνηση της αποτελεσματικότητας
6.3.2 Συστήματα Διοίκησης και διαχείρισης	125
6.3.3 Αναγνώριση και Ευαισθητοποίηση κοινού στα πλαίσια εφαρμογής Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης	126
6.3.4 Πρώτες ύλες και στερεά απόβλητα συσκευασίας	126
6.3.5 Κατανάλωση ενέργειας και εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα κατά τη διάρκεια παραγωγής και εμφιαλώσεως	127
6.3.6 Κοινωνική δράση και υπευθυνότητα	129
6.3.7 Συνεισφορά στην αγορά μέσα από εταιρική εσωτερική υπευθυνότητα	131
6.3.8 Περιβάλλον παραγωγικής δραστηριότητας	133
6.4 Μικρή επιχείρηση παραγωγής και συσκευασίας αεριούχων ποτών Παδιά Άννα & Κ. Ο.Ε.	134

6.4.1. Λίγα λόγια για την επιχείρηση	134
6.4.2. Τα προϊόντα	136
6.4.3. Οι εγκαταστάσεις	137
6.4.4. Πρακτικές διοίκησης	137
6.4.5. Οργανώνοντας την κοινωνική υπευθυνότητα	138
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	142

Κατάλογος Διαγραμμάτων

Διάγραμμα 1-1: Συνολική κατανάλωση υλικών συσκευασίας στη Δυτική Ευρώπη για το 1999	14
Διάγραμμα 2-1: Απόβλητα συσκευασίας σε kg ανά κάτοικο και κατά χώρα της ΕΕ για τα έτη 1997 ως και 2004	37
Διάγραμμα 5-1 Βήματα για την εφαρμογή της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης ..	100

Κατάλογος Εικόνων

Εικόνα 1-1 Δείγμα από χαρτοκιβώτιο τύπου RSC (Regular Slotted Container).....	17
Εικόνα 1-2 Δείγμα από «χαρτοτελάρο» με χαμηλό πλαϊνό	17
Εικόνα 1-3 Δείγμα από χαρτοκιβώτιο με κλειστά πλαϊνά.....	18
Εικόνα 1-4 Δείγμα χάρτινης τσάντας λιανικής πώλησης με οικολογικό μήνυμα ...	19
Εικόνα 1-5 Δείγμα χάρτινης τσάντας λιανικής πώλησης με Ματ πλαστικ/ση με τοπικό UV και τύπωμα 2 όψεων	19
Εικόνα 1-6 Το μόριο πολυαιθυλενίου	22
Εικόνα 4-1 Εξελικτική πορεία του ελέγχου ποιότητας	84
Εικόνα 5-1 Banner της εταιρείας Coca-Cola 3E για προώθηση του μηνύματος εταιρικής υπευθυνότητας	104
Εικόνα 5-2 Το λογότυπο Pan-European Forest Certification (PEFC)	106
Εικόνα 5-3 Διαφήμιση The Body Shop	112
Εικόνα 6-1 Το Ενιαίο Διαχειριστικό Σύστημα Ποιότητας εταιρείας ΣΥΜΕΤΑΛ	119
Εικόνα 6 -2 Εμφιάλωση αεριούχου ποτού στην επιχείρηση Παδιά Άννα & Κ. Ο.Ε. ΤΟ 1987. Η εικόνα είναι από το αρχείο της ΕΡΤ (1987)	135

Εικόνα 6-3 Τοπική παραδοσιακή πορτοκαλάδα ανθρακούχος πορτοκαλάδα σε
γυάλινη φιάλη 250ml. Η ονομασία είναι πορτοκαλάδα Λαγού136

Κατάλογος Πινάκων

Πίνακας 2-1 Παραγωγή, ανακύκλωση και ανάκτηση συσκευασιών	31
Πίνακας 2-2 Ποσότητες υλικών συσκευασίας που χρησιμοποιούνται από 1000 εταιρείες συσκευασίας στην Ελλάδα	32
Πίνακας 2-3 Κατανάλωση ενέργειας διαφόρων υλικών συσκευασίας	36
Πίνακας 3-1: Η εξέλιξη επιχειρηματικών και περιβαλλοντικών στρατηγικών της τελευταίας δεκαετίας	43
Πίνακας 3 -2 : Ενδεικτικές Εταιρείες με ΕΚΕ	70
Πίνακας 4-1 Τα βασικά στοιχεία ενός Συστήματος Διασφάλισης Ποιότητας	81
Πίνακας 4-2 Συστήματα / Πρότυπα / Οδηγίες και χρήσεις σε ΕΚΕ.....	87
Πίνακας 4-3 Συνοπτική παρουσίαση των πέντε βασικών σταδίων για την ανάπτυξη του ΣΠΔ	93
Πίνακας 4- 4 Σύγκριση ISO 9000 και του ISO 14000	97
Πίνακας 6 -1 Περιβαλλοντικοί σκοποί και στόχοι της εταιρείας	120
Πίνακας 6-2 Εφαρμοσμένα πρότυπα πιστοποίησης	126

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η σύγχρονη οικονομική κρίση έχει δημιουργήσει τις κατάλληλες συνθήκες ώστε επιχειρήσεις, κυβερνήσεις, κοινωνία και άλλοι φορείς να συνεργαστούν στενά για να συμβάλλουν στη διαμόρφωση μιας βιώσιμης κοινωνίας.

Οι προκλήσεις είναι πολλές και σύνθετες και θέτουν σοβαρά υπό αμφισβήτηση τον παραδοσιακό τρόπο διακυβέρνησης, διαβίωσης, κατανάλωσης και κατανομής των πόρων. Η κλιματική αλλαγή, η ανεπάρκεια των πόρων, η δημογραφική αλλαγή, ο κοινωνικός διαχωρισμός κ.λπ. είναι μερικές από αυτές. Ο ρόλος των επιχειρήσεων στην αντιμετώπιση τους μπορεί και πρέπει να είναι σημαντικός. Μέσα από ένα ευρύτατο φάσμα προγραμμάτων υπεύθυνης επιχειρηματικότητας που θα εστιάζονται στη βιώσιμη ανάπτυξη, μπορούν να αναδείξουν την ενεργό συμβολή τους στη δημιουργία μιας σταθερής και περιεκτικής κοινωνίας.

Το ερώτημα είναι αν οι επιχειρήσεις έχουν προετοιμαστεί να αντιμετωπίσουν το νέο περιβάλλον που θα διαμορφωθεί μετά την έξοδο από την κρίση. Αν δηλαδή έχουν αναπτύξει ένα όραμα για το πώς βλέπουν το πλαίσιο λειτουργίας τους π.χ. κατά το 2020 και αυτό σε σχέση με την οργανωτική δομή τους, τα πιο φιλικά προς το περιβάλλον προϊόντα και υπηρεσίες τους και το πιο σημαντικό στην κατάρτιση του ανθρώπινου δυναμικού τους με νέες δεξιότητες που θα ανταποκρίνονται στις νέες ανάγκες. Προκύπτει, επομένως, η ανάγκη για δημιουργία νέων μοντέλων διακυβέρνησης.

Αυτά τα νέα μοντέλα απαιτούν τρία βασικά στοιχεία: α) ύπαρξη γνώσης (γνώση των νέων τεχνολογιών, γνώση του πόσο σημαντική είναι η βιώσιμη ανάπτυξη για την επιχείρηση μέσα από τη δημιουργία ευκαιριών για ανάπτυξη, αμφισβήτηση του business as usual, ύπαρξη οράματος, καλή γνώση της αγοράς κ.λπ. β) απόκτηση νέων δεξιοτήτων όπως ικανότητα επίλυσης προβλημάτων και λήψης αποφάσεων, ικανότητα διαχείρισης σύνθετων καταστάσεων και γ) αλλαγή συμπεριφορών όπως περισσότερη διαφάνεια και ακεραιότητα, προσαρμοστικότητα, ευρύτητα πνεύματος, δυνατότητα αυτοελέγχου και αυτορρύθμισης. Εφόσον όλα αυτά λειτουργήσουν σωστά, τότε θα έχουμε μια πραγματικά υπεύθυνη επιχείρηση που θα εκτιμάται από τα

ενδιαφερόμενα μέρη της. Αντίθετα, οι επιχειρήσεις που δεν θα είναι σε θέση να αποδείξουν τη δέσμευσή τους για υπεύθυνη συμπεριφορά θα χάσουν την αξιοπιστία τους απέναντι στα ενδιαφερόμενα μέρη τους. Στο κομμάτι της απόκτησης νέων δεξιοτήτων, τα επιχειρηματικά μοντέλα πρέπει να οικοδομήσουν δομές και διαδικασίες λήψης απόφασης που θα λαμβάνουν υπόψη τα ενδιαφερόμενα μέρη και τους προβληματισμούς τους, μεταξύ των οποίων είναι και οι εργαζόμενοι, δεδομένου ότι η νέα γενιά δεν θα προσβλέπει σε μια παραδοσιακή δομή καριέρας αλλά θα ενδιαφέρεται να έχει περισσότερες επαγγελματικές εμπειρίες, που θα ανταποκρίνονται στα οράματα της για την κοινωνία και το περιβάλλον. Και εδώ προκύπτει το θέμα της εκπαίδευσης για τη διαμόρφωση των ηγετών του μέλλοντος.

Εφόσον οι αγορές θα αλλάξουν και επομένως θα αλλάξουν οι συνθήκες τους, πρέπει να αλλάξουν και τα επιχειρηματικά σχέδια προς την κατεύθυνση του χειρισμού των αλλαγών μέσω προληπτικών αποφάσεων και όχι αναγκαστικών αντιδράσεων. Σημαντικό ρόλο στη συγκεκριμένη περίπτωση θα παίζει το όλο εκπαιδευτικό σύστημα και ιδιαίτερα του πανεπιστημιακού επιπέδου.

Ένα νέο μοντέλο διοίκησης και ηγεσίας αποτελεί -πέραν των άλλων- το θέμα της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης, ιδιαίτερα τη σημερινή εποχή όπου υπάρχει έντονα το θέμα της αξιοπιστίας για τον τρόπο που ασκείται η επιχειρηματική δραστηριότητα, διαφαίνεται μία συνεχής και αυξανόμενη πίεση για τη θεσμοθέτηση της. Ήδη υπάρχουν κυβερνήσεις, πρότυπα και κατευθυντήριες γραμμές που πιέζουν τις επιχειρήσεις να αναλάβουν δράσεις Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης.

Βέβαια η ευθύνη της δημιουργίας νέων μοντέλων διακυβέρνησης δεν πρέπει να επικεντρωθεί μόνον στις επιχειρήσεις. Σημαντικό κομμάτι στη διαμόρφωσή τους θα παίζουν και οι καταναλωτές. Ακόμη και με τη σημερινή οικονομική κρίση, βρισκόμαστε μπροστά σε μια επερχόμενη αλλαγή ως προς τον επαναπροσδιορισμό εκ μέρους τους της αντίληψης για το τι σημαίνει να είσαι ενεργός πολίτης. Έχουν μια νέα, αυξανόμενη διάσταση για τα καθήκοντά τους ως πολίτες, που εστιάζεται ιδιαίτερα στην περισσότερο υπεύθυνη κατανάλωση. Αρχίζουν, δηλαδή, να δαπανούν τα χρήματά τους σε προϊόντα και υπηρεσίες που είναι πιο κοντά στα ιδεώδη και τα πιστεύω τους.

Είναι ευκαιρία λοιπόν η κρίση - εκτός των άλλων - να αντιμετωπιστεί σαν ευκαιρία για μια νέα αρχή, μια νέα προοπτική όπου οι αρχές και οι αξίες για βιώσιμη

ανάπτυξη θα υιοθετούνται ελεύθερα και θα επιτρέπουν σε επιχειρήσεις, πολιτεία και όλα τα άλλα ενδιαφερόμενα μέρη να βρίσκουν λύσεις για τις νέες προκλήσεις.

Η Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη μπορεί να παράσχει δυνατότητες για δημιουργικότητα και καινοτομία δίνοντας τη δυνατότητα για ανάλυση τάσεων και ζητημάτων, να χτίσει σχέσεις και να δώσει κίνητρα. Η ανάγκη αυτή αποτελεί σημαντικό κομμάτι στο σχεδιασμό της συσκευασίας.

Καθώς η συσκευασία του κάθε προϊόντος, είναι ένας από τους βασικότερους παράγοντες προβολής του και άρα στρατηγικό σημείο διαφοροποίησης μεταξύ των προϊόντων και παράλληλα αποτελεί σταθμό για τον τρόπο που το επιλέγει ο σύγχρονος καταναλωτής η εφαρμογή μεθοδολογίας συνυφασμένης με την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη μπορεί να ωφελήσει στην αναγνωρισιμότητα του προϊόντος.

Η επιλογή ανάμεσα στα διάφορα υλικά συσκευασίας καθοριζόταν, μέχρι τώρα, από τις δυνάμεις της αγοράς και δεν επηρεάζονταν από το κοινωνικό κόστος το οποίο συνεπάγονταν τα στάδια παραγωγής και χρήσης τους. Οι δύο κύριες συνιστώσες του κοινωνικού κόστους είναι οι περιβαλλοντικές επιπτώσεις, λόγω της απόρριψης των υλικών συσκευασίας μετά από πολύ μικρό χρόνο ζωής στα απορρίμματα και η ρύπανση που συνεπάγονται τα στάδια παραγωγής τους.

Το αυξανόμενο ενδιαφέρον και η ανησυχία του κοινού αλλά και των κυβερνήσεων για τη μόλυνση περιβάλλοντος και το φαινόμενο του θερμοκηπίου ενδέχεται να επηρεάσει τη μελλοντική επιλογή και τη χρήση υλικών συσκευασίας.

Η συσκευασία έχει μελετηθεί ενδελεχώς από τις επιστήμες της μηχανικής, της τεχνολογίας τροφίμων, της χημείας κ.α. Στις οικονομικές επιστήμες και ειδικότερα στην διοίκηση επιχειρήσεων φαίνεται να υπάρχει ένα κενό καθώς οι μόνες, λιτές, αναφορές γίνονται στο μάρκετινγκ σε σύνδεση πάντα με τα προϊόντα.

Στην διπλωματική αυτή εργασία αυτή παρουσιάζεται η σημασία της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης στη βιομηχανία της συσκευασίας και ο ρόλος της στην περιβαλλοντική πολιτική και τη διαχείριση των αποβλήτων συσκευασίας αποκαθιστώντας τον λειτουργικό της ρόλο. Χρησιμοποιώντας μελέτες περιπτώσεων θα αναδείξουμε την συσκευασία ως μέσο βελτίωσης του ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος των επιχειρήσεων σε επίπεδο αποτελεσματικότητας (π.χ. με το άνοιγμα/ανάπτυξη νέων αγορών) και αποδοτικότητας (π.χ. με την μείωση του κόστους των διαδικασιών παραγωγής).

Στο πλαίσιο της παρούσης εργασίας κρίνεται σκόπιμο να προηγηθεί μία συνοπτική παρουσίαση για τον ορισμό και το ρόλο της συσκευασίας. Ακολούθως αναπτύσσονται οι περιβαλλοντικές επιπτώσεις, η κατανάλωση πρώτων υλών και η διατήρηση φυσικών πόρων, τα απόβλητα κατά την παραγωγή υλικών συσκευασίας καθώς και η κατανάλωση ενέργειας.

Στη συνέχεια παρουσιάζεται αναλυτικά η ανάπτυξη του προτύπου Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης. Επιπλέον το σύστημα συμπληρώνεται με τα δύο βασικά συστήματα Περιβαλλοντικής Διαχείρισης, σύμφωνα με το διεθνές Πρότυπο ΕΛΟΤ EN ISO 14001 και κατά τον Ευρωπαϊκό Κανονισμό 761/2001 κατά το EMAS. Το θεωρητικό πλαίσιο της διπλωματικής εργασίας χωρίζεται σε διάφορες θεματικές ενότητες οι οποίες προσεγγίζουν τμηματικά το θέμα και έγινε με τη βοήθεια υλικού που συγκεντρώθηκε από την αντίστοιχη βιβλιογραφία.

1 ΟΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΣΥΣΚΕΥΑΣΙΑΣ

Καθημερινά πολλά νέα προϊόντα κάνουν την εμφάνισή τους στην αγορά. Τα περισσότερα από αυτά έχουν σχεδιαστεί από ειδικούς με πολύ προσοχή. Ανεξάρτητα όμως από πόσο καλή είναι η ποιότητα του προϊόντος, το μεγάλο μυστικό στην προώθηση του και την επιτυχία του την αγορά είναι η συσκευασία του [1]. Η συσκευασία ενός προϊόντος σε μία υπερκαταναλωτική κοινωνία που διαρκώς εξελίσσεται καλείται να παίζει ένα πιο περίπλοκο ρόλο καθώς το προϊόν ενδέχεται να μην παρουσιάσει εμπορική επιτυχία αν δεν μελετηθεί ο κατάλληλος σχεδιασμός της.

Επιπλέον η εξέλιξη της τεχνολογίας της συσκευασίας άλλαξε τα δεδομένα διατροφής στον κόσμο μέσω της ικανότητας διατήρησης ιδιαίτερων χαρακτηριστικών προϊόντων εκτός εποχής ή για μεγάλο χρονικό διάστημα, μέσω της ευκολίας διαθεσιμότητας προϊόντων παγκοσμίως. Ακόμη, έδωσε και τη δυνατότητα σχεδιασμού και εφαρμογής νέων μοντέλων λειτουργίας των επιχειρήσεων όπως είναι η κεντροποίηση παραγωγών, η κεντρική αποθήκευση, η μεταφορά, η διανομή και άλλες λειτουργίες που συνεπάγονται τη δημιουργία νέων παραγωγικών δυνατοτήτων αλλάζοντας έτσι τον παραγωγικό χάρτη παγκοσμίως.

Ο Νόμος 2939/01 ορίζει ότι συσκευασία νοείται κάθε προϊόν, κατασκευασμένο από οποιοδήποτε είδος υλικού από πρώτες ύλες μέχρι επεξεργασμένα υλικά και προοριζόμενο να χρησιμοποιείται για να περιέχει αγαθά με σκοπό την προστασία, διακίνηση, τη διάθεση και την παρουσίασή τους από τον παραγωγό μέχρι τον χρήστη ή τον καταναλωτή. Ως συσκευασίες θεωρούνται όλα τα είδη μιας πολλαπλής χρήσης που χρησιμοποιούνται για τον ίδιο σκοπό [2]. Πέρα όμως από την αισθητική άποψη μίας συσκευασίας θα πρέπει να καλύπτονται και κάποιες λειτουργικές ανάγκες. Οι βασικές λειτουργίες μίας συσκευασίας είναι [3]:

- Να περιέχει και να προστατεύει το περιεχόμενο,
- να συμβάλλει στην ασφαλή μεταφορά του,
- να πληροφορεί τον καταναλωτή,
- να είναι ασφαλής για τον καταναλωτή,
- να είναι φιλική προς το περιβάλλον,
- να είναι εύχρηστη με καλή εμφάνιση και
- να είναι χαμηλού κόστους.

Μία συσκευασία θα πρέπει να είναι κατάλληλα σχεδιασμένη ώστε να προστατεύει το περιεχόμενο από τις συνθήκες του περιβάλλοντος, όπως: η θερμοκρασία, η υγρασία, ο αέρας, το φως, τα μικρόβια, τα τρωκτικά, οι δυσάρεστες οσμές, το θαλάσσιο περιβάλλον, κα. Θα πρέπει να προστατεύει το περιβάλλον σε περίπτωση συσκευασίας επικίνδυνων υλικών/ουσιών, να εξασφαλίζει τη σταθερή ποιότητα και αξιοπιστία του περιεχομένου. Γενικά τα συσκευασμένα προϊόντα θα πρέπει να προστατεύονται από καταπονήσεις κατά τη μεταφορά και αποθήκευση τους, όπως είναι η κρούση, οι δονήσεις, η πλευρική και η θλιπτική φόρτιση. Μία άλλη σημαντική λειτουργία της συσκευασίας είναι ότι θα πρέπει να συμβάλει στην αποτελεσματική και οικονομική μεταφορά και αποθήκευση (π.χ. καλύτερη εκμετάλλευση χώρων). Είναι απαραίτητο να προσδιορίζει την ταυτότητα του προϊόντος δίνοντας πληροφορίες για την ποιοτική και ποσοτική του σύσταση, το βάρος/όγκο του, την ημερομηνία παραγωγής, το χρόνο ζωής του προϊόντος, τον αριθμό παρτίδας και οποιαδήποτε άλλη λεπτομέρεια κρίνεται απαραίτητη. Η δομή της συσκευασίας πληροφορεί για το εάν ή όχι το προϊόν έχει παραβιαστεί, ενώ τα τελευταία χρόνια πληροφορεί και για τον τρόπο διάθεσης έπειτα από τη χρήση της .

Οι απαιτήσεις της σύγχρονης εποχής οδήγησαν το ρόλο της συσκευασίας να ξεπεράσει τις αρχικές της λειτουργίες στις οποίες συγκαταλέγονταν η προστασία, η παραλαβή, η μεταφορά, η διανομή με λειτουργικό ρόλο την καταμέτρηση της ποσότητας και την έκθεση του προϊόντος.

Πλέον η σύγχρονη συσκευασία έχει μελετηθεί ενδελεχώς από τις επιστήμες της μηχανικής, της τεχνολογίας τροφίμων, της χημείας κ.α. και έπειτα από έρευνες σε πολλούς επιστημονικούς τομείς ανταποκρίνεται σε όλες τις παραπάνω απαιτήσεις παρουσιάζοντας μια πολύ γρήγορη ανάπτυξη και ευελιξία. Ωστόσο ο σύγχρονος τρόπος ζωής, τα καταναλωτικά πρότυπα και οι ανταγωνιστικές συνθήκες της αγοράς είχαν σαν αποτέλεσμα ο ρόλος της συσκευασίας εκτός από τα βασικά λειτουργικά χαρακτηριστικά να πρέπει να δημιουργεί image στο προϊόν προκειμένου να καλύψει τις ανάγκες του σύγχρονου καταναλωτή λαμβάνοντας υπόψη την ψυχολογία του, την ιδιαιτερότητα του τρόπου ζωής του, τη συνεχή μετακίνησή του, τον περιορισμό του χώρου του στο σπίτι του, την έλλειψη χρόνου του σε συνδυασμό με τα ελάχιστα διαθέσιμα δευτερόλεπτα για την επιλογή ενός προϊόντος αλλά και το κόστος και την

περιβαλλοντική επιβάρυνση που μπορεί να έχει τόσο η παραγωγή του όσο και η τελική διάθεση του προϊόντος.

Σε διεθνές επίπεδο ο ρόλος της συσκευασίας κάποιες φορές είναι πολυδιάστατος καθώς η συσκευασία διαφοροποιείται ανάλογα με τη χώρα κυκλοφορίας. Δηλαδή διαφορετική συσκευασία από αυτή της χώρας προέλευσης στις αγορές του εξωτερικού, πολιτισμικά στοχευμένη αποτελεί στρατηγική διεθνοποίησης της επιχείρησης.

Με βάση Οδηγία 94/62/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 20^{ης} Δεκεμβρίου 1994 της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τις συσκευασίες και τα απορρίμματα συσκευασίας η συσκευασία χωρίζεται σε τρεις κατηγορίες:

- α) η συσκευασία προς πώληση ή πρωτογενής συσκευασία,
- β) η ομαδοποιημένη συσκευασία ή δευτερογενής συσκευασία
- γ) η συσκευασία μεταφοράς ή τριτογενής συσκευασία [17].

Ανάλογα με το υλικό κατασκευής τους **οι τύποι προϊόντων συσκευασίας** είναι οι εξής [2]:

- Μεταλλικά υλικά συσκευασίας
- Υλικά συσκευασίας από χαρτί
- Πλαστικά προϊόντα συσκευασίας
- Γυάλινα προϊόντα συσκευασίας
- Ξύλινα προϊόντα συσκευασίας
- Σύμμεικτα υλικά συσκευασίας

Από τα παραπάνω, παγκοσμίως, το χαρτί κατέχει το πιο μεγάλο μερίδιο της αγοράς (42%), ενώ ακολουθούν το πλαστικό (36%), το μέταλλο (14%) και το γυαλί (8%).

Η βιβλιογραφία αναφέρει ότι τα τρόφιμα και ποτά είναι ο τομέας που απορροφά το μεγαλύτερο μέρος της συσκευασίας (60%) και έπεται η φαρμακοβιομηχανία (25%) [4].

Διάγραμμα 1-1: Συνολική κατανάλωση υλικών συσκευασίας στη Δυτική Ευρώπη για το 1999

Η βιβλιογραφία αναφέρει σύγχρονες τεχνολογίες όπως η συσκευασία σε τροποποιημένες ατμόσφαιρες αερίων, η χρήση της ενεργούς αναγνωρισιμότητας μέσω ‘tags’ ραδιοσυχνοτήτων (RFID) που δίνουν πληροφορίες για την κατάσταση διακίνησης των προϊόντων σε όλη την αλυσίδα διανομής, η τεχνολογία των “smartpacks” με δείκτες της μικροβιολογικής κατάστασης ενός τροφίμου ή της υπολειπόμενης διάρκειας ζωής του, οι χρονοθερμοκρασιακοί δείκτες (TTI) σε συσκευασίες, οι λεγόμενες ενεργητικές συσκευασίες (active packaging) όπου τα ίδια τα υλικά συσκευασίας ελεγχόμενα απελευθερώνουν συστατικά στο προϊόν (πχ αντιοξειδωτικά, συντηρητικά) για να βελτιώσουν τη διατηρησιμότητα τους ή τα ποιοτικά τους χαρακτηριστικά, υλικά που υποστηρίζουν νέες τεχνολογίες επεξεργασίες στα τρόφιμα, τα αντιμικροβιακά films (e.g. chitosan-based films etc), τα βιοδιασπώμενα υλικά από φυσικές πηγές προέλευσης, συσκευασία υπό τροποποιημένες ατμόσφαιρες αερίων [17].

1.1 Συσκευασίες από μέταλλο

Το μέταλλο χρησιμοποιείται στις κονσέρβες, στα αναψυκτικά, στα σωληνάρια για οδοντόκρεμες, στις φιάλες προωθητικών αερίων, στα μεταλλικά δοχεία γενικής χρήσης, στα πώματα, στα τσέρκια, στις εύκαμπτες μεταλλικές συσκευασίες όπως

είναι οι συσκευασίες από σνακς κ.α. Τα συνηθέστερα υλικά κατασκευής των μεταλλικών συσκευασιών είναι το αλουμίνιο και ο λευκοσίδηρος.

Επίσης το μέταλλο χρησιμοποιείται δοχεία open top, τα οποία είναι δοχεία διαφόρων μεγεθών και παράγονται είτε από λευκοσίδηρο είτε από αλουμίνιο. Κύριο χαρακτηριστικό της χρήσης τους είναι ότι ανοίγεται μια φορά και το περιεχόμενο τους πρέπει να καταναλωθεί σε σύντομο χρονικό διάστημα. Ανάλογα με τη διαδικασία παραγωγής, τα δοχεία open top διακρίνονται σε δοχεία δύο ή τριών τεμαχίων. Τα δοχεία τριών τεμαχίων διαφοροποιούνται ανάλογα με τον τρόπο συγκόλλησης, όπως κασσιτεροκόλληση, ηλεκτροσυγκόλληση ή συγκόλληση με ακτίνες laser. Τα δοχεία open top δύο τεμαχίων παράγονται από μεταλλικούς δίσκους με τη χρήση πρέσας. Τα δοχεία δύο τεμαχίων δεν απαιτούν συγκόλληση [2].

Τα μεταλλικά σωληνάκια είναι μεταλλικές συσκευασίες οι οποίες χρησιμοποιούνται ιδιαίτερα για τη συσκευασία ημίρρεστων προϊόντων (χαρακτηριστικό παράδειγμα οι παλαιές συσκευασίες οδοντόκρεμας). Για την παραγωγή μεταλλικών σωληναρίων θεωρητικά μπορεί να χρησιμοποιηθεί κάθε ελατό μέταλλο αλλά στην πράξη χρησιμοποιείται μόνο το αλουμίνιο. Τα μεταλλικά σωληνάκια είναι διαφόρων μεγεθών και παράγονται με την ίδια μέθοδο [2].

Μία άλλη κατηγορία είναι οι φιάλες για τη συσκευασία αέριων προϊόντων υπό πίεση, όπως είναι το βουτάνιο και δοχεία για αεροζόλ όπως είναι τα αποσμητικά χώρου, τα εντομοκτόνα, κ.λπ. Οι φιάλες συσκευασίας αυτές παράγονται είτε από λευκοσίδηρο είτε από αλουμίνιο [2].

Άλλες μεταλλικές συσκευασίες είναι τα δοχεία γενικής χρήσης που κατασκευάζονται με μεθόδους ανάλογες με τα open top. Η βασική διαφορά τους είναι ότι τα δοχεία γενικής χρήσης μπορούν να επαναπωματιστούν και το περιεχόμενο να καταναλωθεί σταδιακά (όπως τα δοχεία που περιέχουν χρώματα). Τα δοχεία αυτά διακρίνονται ανάλογα με το πάχος που διαθέτουν. Το σχήμα των δοχείων αυτών μπορεί να είναι ορθογώνιο παραλληλεπίπεδο ή κυλινδρικό και παράγονται σε διάφορα μεγέθη. Στην κατηγορία αυτή περιλαμβάνονται και τα μεταλλικά βαρέλια που χρησιμοποιούνται για ορυκτέλαια, λάδια μηχανών, καύσιμα και γενικώς προϊόντα πετρελαίου.

Συμπληρωματικά με τους μεταλλικούς περιέκτες η Ελληνική Εταιρία Διαχείρισης Στερεών Αποβλήτων αναφέρει και άλλα μεταλλικά προϊόντα που χρησιμοποιούνται στη συσκευασία. Μία κατηγορία είναι τα μεταλλικά πώματα τα οποία παρασκευάζονται κυρίως από αλουμίνιο και προορίζονται για την πωμάτωση οινοπνευματωδών ποτών, αναψυκτικών κ.λπ. Διακρίνονται σε διάφορα είδη ανάλογα με το κύριο προϊόν για το οποίο προορίζονται. Παράγονται επίσης και πώματα (τύπου Crown) από σίδηρο τα οποία χρησιμοποιούνται σχεδόν αποκλειστικά σε ορισμένους τύπους ποτών όπως είναι η μπύρα. Συμπληρωματικά υπάρχει και μια ιδιαίτερη κατηγορία πωμάτων τα οποία αποτελούνται από πολύ λεπτά φύλλα αλουμινίου και χρησιμοποιούνται για το άσηπτο κλείσιμο πλαστικών περιεκτών τροφίμων (όπως το γιαούρτι). Κατασκευάζονται αποκλειστικά από αλουμίνιο και το πάχος τους και το μέγεθός τους εξαρτάται από την κύρια συσκευασία [2].

Μία άλλη εύκαμπτη και μεταλλική συσκευασία είναι τα λεπτά φύλλα αλουμινίου που έχουν υποστεί επεξεργασία (επικάλυψη) με πλαστικό ή κερί. Η διαδικασία αυτή συνίσταται στην απόκτηση μηδενικής διαπερατότητας του υλικού από αέρα, υγρασία, ακτινοβολία κ.λπ. Η εύκαμπτη μεταλλική συσκευασία χρησιμοποιείται για τη συσκευασία αρτοποιημάτων και προϊόντων ζαχαροπλαστικής όπως σοκολάτες, κρουασάν, σνακς, κ.λπ.

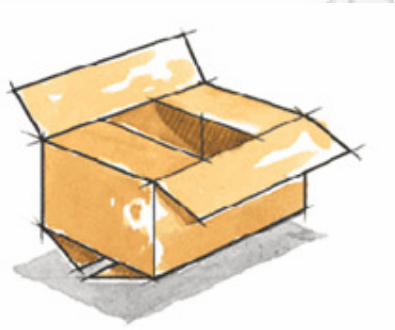
Τα μεταλλικά τσέρκια χρησιμοποιούνται κυρίως στην τριτογενή συσκευασία για το δέσιμο χαρτοκιβωτίων ή άλλων μεγάλων φορτίων. Οι διαστάσεις και το υλικό παραγωγής ποικίλλει ανάλογα πάντα με τις ανάγκες συσκευασίας.

1.2 Υλικά Συσκευασίας από χαρτί

Το χαρτί το οποίο είναι το υλικό που χρησιμοποιείται περισσότερο από όλα τα άλλα υλικά παγκοσμίως χρησιμοποιείται γενικά για την κατασκευή χαρτοκιβωτίων, για χάρτινες σακούλες αλλά και για περιτύλιγμα διαφόρων ειδών.

Τα χαρτοκιβώτια, με βάση τα χαρακτηριστικά τους, διακρίνονται σε δύο τύπους χαρτοκιβωτίων. Αφενός στα χαρτοκιβώτια RSC ((Regular Slotted Container) τα οποία είναι όλα τα απλά ορθογώνια χαρτοκιβώτια κλειστού τύπου και χρησιμοποιούνται στη δευτερογενή και τριτογενή συσκευασία τροφίμων, ποτών, χρωμάτων, απορρυπαντικών, φαρμάκων, καλλυντικών. Ο σχεδιασμός τους είναι εξαιρετικά αποτελεσματικός για πολλές εφαρμογές. Όλα τα πτερύγια έχουν

το ίδιο μήκος και τα δυο εξωτερικά ενώνονται στο κέντρο όταν κλείσει το κιβώτιο. Είναι χρώματος καφέ ή λευκού, είναι οικονομικά και μπορούν να τυπωθούν σε διάφορα χρώματα.

Εικόνα 1-1 Δείγμα από χαρτοκιβώτιο τύπου RSC (Regular Slotted Container)

Αφετέρου υπάρχουν τα DIE cut είναι τα χαρτοκιβώτια ειδικού τύπου, δηλαδή χαρτοκιβώτια με διάφορα χαρακτηριστικά όπως ανοιχτά, με χειρολαβές, με σπές κ.α. τα οποία χρησιμοποιούνται στη δευτερογενή συσκευασία μπίρας, αναψυκτικών και τροφίμων, που φυλάσσονται σε ψυγεία ή καταψύκτες (γαλακτομικά, αλλαντικά, κ.α). Επίσης, βρίσκουν μεγάλη εφαρμογή στη συσκευασία αγροτικών προϊόντων «χαρτοτελάρια», περιορίζοντας τη ξύλινη και πλαστική συσκευασία στο συγκεκριμένο χώρο.

Εικόνα 1-2 Δείγμα από «χαρτοτελάρια» με χαμηλό πλαϊνό

Εικόνα 1-3 Δείγμα από χαρτοκιβώτιο με κλειστά πλαϊνά

Κατασκευαστικά, τα RSC και τα DIE χαρτοκιβώτια αποτελούνται από κυματοειδές χαρτόνι τριών φύλλων, όπου το εσωτερικό φύλλο είναι ημιχημικό χαρτόνι και τα εξωτερικά φύλλα είναι χαρτόνι κραφτ. Σε περιπτώσεις όπου απαιτείται μεγάλη ανθεκτικότητα, όπως στη συσκευασία αγροτικών προϊόντων, χρησιμοποιείται κυματοειδές χαρτόνι πέντε φύλλων, όπου συνδυάζονται εναλλάξ κραφτ και ημιχημικό. Ως πρώτη ύλη, στην παραγωγή των RSC χρησιμοποιείται σε μεγάλο ποσοστό το ανακυκλωμένο χαρτί, ενώ στην παραγωγή των DIE προτιμάται το χαρτί από χημική χαρτομάζα [2].

Τα χάρτινα κουτιά χρησιμοποιούνται στην πρωτογενή και δευτερογενή συσκευασία τροφίμων, ποτών, απορρυπαντικών, καλλυντικών, φαρμάκων, τσιγάρων, ενδυμάτων, χαρτιών υγιεινής κ.ά. Παράγονται σε μία μεγάλη ποικιλία σχημάτων και διαστάσεων, από συμπαγές χαρτόνι κραφτ ή από κυματοειδές microwelle χαρτόνι. Στην κυτιοποιία, ανάλογα με την ποιότητα του προϊόντος χρησιμοποιείται και ανακυκλωμένο χαρτί. Η κυτιοποιία συνδέεται άμεσα με την τέχνη της εκτύπωσης χάρτινων κουτιών, καθώς η ελκυστική εμφάνιση του κουτιού έχει έντονη επίδραση στην εμπορική επιτυχία του συσκευασμένου προϊόντος.

Οι χάρτινες τσάντες χρησιμοποιούνται κυρίως στα καταστήματα λιανικής πώλησης για την συσκευασία ενδυμάτων, υποδημάτων, καλλυντικών, ειδών δώρων, αλλά και στα καταστήματα έτοιμου φαγητού. Διακρίνονται σε πολλές κατηγορίες ανάλογα με το εάν είναι πλαστικοποιημένες ή όχι, ανάλογα με το χερούλι που διαθέτουν (κορδόνι ή χάρτινο) και τέλος ανάλογα με το εάν φέρουν τη φίρμα ή όχι

του πελάτη και παράγονται από παρθένο χαρτί κραφτ σε διάφορες διαστάσεις [2]. Ο ρόλος του εκτός από λειτουργικός είναι και διαφημιστικός με αποτέλεσμα ο σχεδιασμός τους και το χρώμα τους να παίζει πολύ σημαντικό ρόλο στο μήνυμα που θέλει το εκάστοτε μαγαζί να περάσει στους πελάτες αλλά και το ευρύτερο κοινό.

Εικόνα 1-4 Δείγμα χάρτινης τσάντας λιανικής πώλησης με οικολογικό μήνυμα

Εικόνα 1-5 Δείγμα χάρτινης τσάντας λιανικής πώλησης με Ματ πλαστική/ση με τοπικό UV και τύπωνμα 2 όψεων

Οι χάρτινες σακούλες χρησιμοποιούνται στην πρωτογενή συσκευασία ειδών αρτοποιίας, ζαχαροπλαστικής, μαναβικής, ξηρών καρπών και έτοιμου φαγητού. Οι διαστάσεις τους ποικίλλουν ανάλογα με τη χρήση από 8,5 X 21 εκ. έως 17 X 40 εκ. και στην παραγωγή τους χρησιμοποιείται όπως και στην προηγούμενη κατηγορία χαρτί κραφτ.

Οι χαρτόσακοι χρησιμοποιούνται στην πρωτογενή συσκευασία τσιμέντου, δομικών υλικών, αλευριού, ζάχαρης και ζωοτροφών.

Το χαρτί συσκευασίας χρησιμοποιείται για την συσκευασία προϊόντων σε αρτοποιία, ζαχαροπλαστεία, κρεοπωλεία, τυροπωλεία, καταστήματα μαναβικής και καταστήματα με είδη δώρων. Ειδικά στη συσκευασία τροφίμων, εκτός από το απλό χαρτί, χρησιμοποιείται και το πλαστικοποιημένο, όπου η εσωτερική πλευρά του χαρτιού είναι καλυμμένη με φιλμ πλαστικού. Οι διαστάσεις και το βάρος του χαρτιού συσκευασίας που χρησιμοποιείται για την περιτύλιξη τροφίμων καθορίζονται ανάλογα με το βάρος του προϊόντος [2].

Πλαστικά προϊόντα συσκευασίας

1.3 Πλαστικά προϊόντα συσκευασίας

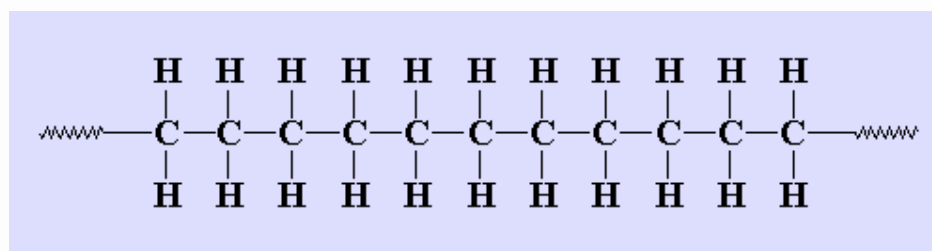
Η πιο νέα τεχνολογία είναι τα πλαστικά, τα οποία αποτελούν τα υλικά του σύγχρονου πολιτισμού. Στις κατασκευαστικές χρήσεις τα πλαστικά διαδραματίζουν πολύ σημαντικό ρόλο και στο μέλλον ο ρόλος τους αναμένεται να είναι πρωταγωνιστικός χάρη στις εξαιρέτες και σε μερικές περιπτώσεις μοναδικές τους ιδιότητες. Πιο συγκεκριμένα το μικρό τους βάρος, η χημική τους αδράνεια, οι έξοχες μηχανικές τους ιδιότητες, και η οικονομία σε φυσικούς πόρους που συνεπάγεται η χρήση τους, καθιέρωσαν τα πλαστικά ως την πιο δημοφιλή κατηγορία υλικών [5]. Τα πλαστικά συμβάλλουν στην απλοποίηση της ζωής αποφασιστικά καθώς μπορούν να επιδείξουν μεγάλη ποικιλία χρήσεων, καλύπτοντας το πιο ευρύ φάσμα εφαρμογών αλλά και λόγω του εύκολου τρόπου μορφοποίησής τους που τα καθιστά πρακτικά και καλαίσθητα. Η χρήση τους είναι ευρύτατη στην κατασκευή αυτοκινήτων, αεροπλάνων και άλλων μέσων μεταφοράς καθώς συμβάλλουν στη μείωση του βάρους, στη βελτίωση της αεροδυναμικής κάτι που συνεπάγεται μικρότερες απαιτήσεις καυσίμων και λιγότερους ρύπους. Εξοικονόμηση ενέργειας και πρώτων υλών προκύπτει και με τη χρήση τους στη συσκευασία με τη λεγόμενη

αντικατάσταση των παραδοσιακών υλικών συσκευασίας [6]. Συγκεκριμένα μία γερμανική μελέτη με τίτλο «συσκευασία χωρίς πλαστικά» αναφέρει πως η κατάργηση της πλαστικής συσκευασίας θα είχε δραματικές συνέπειες στην αύξηση του βάρους, στην κατανάλωση ενέργειας, στην τιμή των προϊόντων αλλά και στον όγκο των παραγόμενων απορριμμάτων [7]. Τα σημαντικά τεχνολογικά και οικονομικά πλεονεκτήματα που καθιστούν τις πλαστικές συσκευασίες εύχρηστες, ανθεκτικές και ευρέως χρησιμοποιούμενες είναι παράλληλα και αυτά που επιτείνουν και διογκώνουν το πρόβλημα της διαχείρισης των απορριμμάτων τους μετά τον ωφέλιμο κύκλο ζωής τους καθώς καθιστούν δύσκολη την εφαρμογή μεθόδων επεξεργασίας και αξιοποίησής τους.

Συνοπτικά φιάλες νερού, φιάλες αναψυκτικών, πλαστικές σακούλες, καπάκια αναψυκτικών, δοχεία συσκευασίας τροφίμων και πλαστικά μπιτόνια αποτελούν τις πιο διαδεδομένες συσκευασίες στο χώρο των πλαστικών κατασκευάζονται συνηθέστερα από πολυαιθυλένιο, πολυπροπυλένιο, χλωριούχο πολυβινύλιο, πολυστυρένιο και τερεφθαλικό πολυαιθυλένιο.

1.3.1 Πλαστικά προϊόντα συσκευασίας από πολυαιθυλένιο (PE)

Με βάση την πρώτη ύλη που χρησιμοποιείται παράγονται διαφοροποιημένα τελικά προϊόντα. Τα πολυμερή του αιθυλενίου (PE) παραδείγματος χάριν χωρίζονται σε: Πολυαιθυλένιο χαμηλής πυκνότητας που χρησιμοποιείται για την παραγωγή σάκων, φιαλών και άλλων περιεκτών διαφόρων προϊόντων και σε πολυαιθυλένιο υψηλής πυκνότητας που χρησιμοποιείται για την παραγωγή φιαλών (π.χ. λαδιού, τυριού, νερού), μεμβρανών (films) για περιτύλιξη παλετών (τριτογενής συσκευασία) και πολλών άλλων προϊόντων [2]. Το πολυαιθυλένιο χαρακτηρίζεται ως το δημοφιλέστερο πλαστικό αφού είναι το πολυμερές που συναντάται περισσότερο στην καθημερινή ζωή. Η επεξεργασία του οδηγεί στη δημιουργία διαφόρων προϊόντων που χρησιμοποιούνται καθημερινά όπως οι τσάντες παντοπωλείων, τα μπουκάλια σαμπουάν, τα παιδικά παιχνίδια. Ένα μόριο του πολυαιθυλενίου δεν είναι τίποτα περισσότερο από μια μακριά αλυσίδα των ατόμων άνθρακα, δύο άτομα υδρογόνου που συνδέονται με κάθε άτομο άνθρακα.

Εικόνα 1-6 Το μόριο πολυαιθυλενίου

Το Πολυαιθυλένιο (-CH₂-), του οποίου η σύνθεση έγινε για πρώτη φορά το 1933, μοιάζει να είναι ένα από τα πιο απλά μόρια, ωστόσο είναι μεγάλος ο αριθμός των τρόπων με τους οποίους τα μόρια (-CH₂-) μπορούν να συνδεθούν μεταξύ τους. Είναι η πρώτη ένωση της ομάδας των πολυολεφινών, οι οποίες ανήκουν στα θερμοπλαστικά πολυμερή, χαρακτηρίζεται ως αδρανές πλαστικό και είναι ανθεκτικό τόσο στο πόσιμο όσο και στο αλμυρό νερό, ενώ χρησιμοποιείται ευρέως στα οικιακά προϊόντα με πιο διαδεδομένη την χρήση του ως σκεύος υποδοχής ή συσκευασίας τροφίμων (παραδείγματος χάρη προϊόντα Tupperware). Το πολυαιθυλένιο σαν υλικό είναι φτηνό. Κατασκευάζεται εύκολα και κατά τη διάρκεια της επεξεργασίας του μπορεί εύκολα να φορμαριστεί, αποκτώντας διάφορους χρωματισμούς, ενώ το τελικό προϊόν έχει τη δυνατότητα να είναι είτε διαφανές, είτε ημιδιαφανές, είτε αδιαφανές. Η επιφάνεια του είναι χαρακτηριστική καθώς έχει ελαφρώς κέρινη υφή και σαν υλικό μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να καλυφθούν τα γυμνά καλώδια. Βέβαια το μειονέκτημα του είναι η δυσκολία στο να εκτυπωθεί κάτι επάνω στο διαμορφωμένο προϊόν.

Το πολυαιθυλένιο είναι ένα υλικό ανεκτικό, μάλιστα δεν είναι τοξικό και έτσι μπορεί να χρησιμοποιηθεί στις χειρουργικές επεμβάσεις που γίνονται στο ανθρώπινο σώμα, όπως είναι οι βαλβίδες της καρδιάς, οι τεχνητές αρτηρίες ή ακόμα και σαν υλικό για την ένωση του ισχίου.

Από εμπορική άποψη, το PE, παράγεται ως ταινία, φύλλο, ράβδος, αφρός και ίνα. Όταν παράγεται με τη μορφή τεντωμένης ίνας παρουσιάζει εξαιρετική μηχανική ακαμψία και δύναμη και είναι κατάλληλη για δομικές χρήσεις. Το πολυαιθυλένιο λόγω του ότι είναι καλός ηλεκτρικός μονωτής με χαμηλές διηλεκτρικές απώλειες, είναι ένα από τα καλύτερα υλικά για τη δημιουργία των δοχείων τα οποία

χρησιμοποιούνται για μαγείρεμα στο φούρνο μικροκυμάτων. Έχει φτωχή αντίσταση στις αρωματικές ουσίες και το χλώριο, ενώ καίγεται αργά. Ωστόσο είναι φτηνό, διαμορφώνεται εύκολα, είναι βιολογικά αδρανές και ανακυκλώσιμο, ενώ χαρακτηρίζεται ως τα πιο δημοφιλή υλικά των επόμενων 20 ετών.

Το πολυαιθυλένιο με χαμηλή πυκνότητα (LDPE) που χρησιμοποιείται για ταινίες και συσκευασίες, είναι ακατάλληλο για συσκευασία υγρών με χαμηλότερη πυκνότητα από το νερό. Ενώ το πολυαιθυλένιο με μέση (MDPE) και υψηλή (HDPE) πυκνότητα είναι δύσκαμπτο και πιο ισχυρό ώστε να χρησιμοποιείται σε εμπορευματοκιβώτια και σε σωλήνες. Επιπλέον υπάρχει και το γραμμικό χαμηλής πυκνότητας πολυαιθυλένιο (LLPDE) το οποίο είναι λιγότερο ανθεκτικό στους οργανικούς διαλύτες κάτι που αντιμετωπίζεται με την έκθεσή του σε φθοριούχο αέριο ώστε να χρησιμοποιηθεί στη συνέχεια για τις δεξαμενές βενζίνης στα αυτοκίνητα, να χρησιμοποιηθεί σαν υγρό καθαρισμού, στα καλλυντικά και σαν διαβρωτική ουσία στη συμύκνωση κόλλας.

Οι συνηθέστερες χρήσεις του πολυαιθυλενίου συνοπτικά είναι τα κιβώτια πετρελαίου, στύλοι οδών, μπουκάλια γάλακτος, παιχνίδια, αποθήκευση κουτιών μύρας, συσκευασίες τροφίμων, ρούχα μιας χρήσης, πλαστικές τσάντες, επιστρώματα εγγράφου, μόνωση καλωδίων, τεχνητές ενώσεις, και ως ίνες - σχοινιά χαμηλότερου κόστους και ενίσχυση ταινιών συσκευασίας.

1.3.2. Πλαστικά προϊόντα συσκευασίας από πολυβινυλοχλωρίδιο (TPPVC)

Το PVC - βινύλιο - είναι το πιο φτηνό και ευπροσάρμοστο υλικό από τα πολυμερή, το οποίο χρησιμοποιείται ευρύτατα συγκεντρώνοντας όλα τα χαρακτηριστικά τους. Στην καθαρή του μορφή το tpPVC - ως θερμοπλαστικό - είναι άκαμπτο, αλλά δεν είναι πολύ ανθεκτικό, ενώ η χαμηλή του τιμή το κάνει ένα οικονομικώς αποδοτικό πλαστικό εφαρμοσμένης μηχανικής. Οι ενσωματωμένες πλαστικοποιήσεις δημιουργούν το εύκαμπτο PVC, ePVC, το οποίο είναι ένα υλικό με ιδιότητες όπως εκείνες του δέρματος και του λάστιχου και χρησιμοποιείται σαν υποκατάστατο για αυτά τα δύο. Σε αντίθεση, η ενίσχυση του tpPVC με ίνες γυαλιού δίνει ένα υλικό που είναι αρκετά δύσκαμπτο, ισχυρό και σκληρό ιδανικό για να χρησιμοποιηθεί για τις στέγες, τα δάπεδα και την επένδυση των κτιρίων. Τόσο το άκαμπτο όσο και το εύκαμπτο tpPVC μπορούν να χρησιμοποιηθούν με τη μορφή

αφρώδους υλικού και να δώσουν δομικά υλικά μικρού βάρους καθώς και ταπετσαρίες είτε για τα αυτοκίνητα είτε για οικιακή χρήση.

Στην καθαρή του μορφή, το PVC είναι βαρύ, δύσκαμπτο και εύθραυστο. Οι πλαστικοποιήσεις μπορούν να το μετασηματίσουν από ένα άκαμπτο υλικό σε ένα που είναι ελαστικό και μαλακό σχεδόν όσο το λάστιχο. Το πλαστικοποιημένο PVC χρησιμοποιείται ως φτηνό υποκατάστατο του δέρματος, στο οποίο μπορεί να μοιάσει στο χρώμα και στην υφή. Είναι λιγότερο διαφανές από PMMA ή το PC, αλλά κοστίζει πολύ λιγότερο και έτσι χρησιμοποιείται ευρέως για τις διαφανείς συσκευασίες σκουπιδιών. Το PVC είναι διαθέσιμο ως ταινία, φύλλο ή σωλήνας. Μπορεί να ενωθεί με τον πολυεστέρα, με συγκόλληση ή με κόλλες πολυουρεθάνης. Έχει άριστη αντίσταση στα οξέα και τις βάσεις και ιδιότητες σε ατμοσφαιρικό που εμποδίζουν τα δηλητηριώδη αέρια της ατμόσφαιρας, αλλά έχει φτωχή αντίσταση σε κάποιους διαλύτες.

Το PVC μπορεί να είναι ένα θερμοπλαστικό ή ελαστομερές. Υπάρχουν πολλοί τύποι PVC: εκτεινόμενο και άκαμπτο PVC, τύπος I, τύπος II, CPVC, ακρυλικό/μίγμα PVC, σαφές PVC. Οι χαρακτηριστικές χρήσεις για το trPVC είναι : σωλήνες, εξαρτήματα, σχεδιαγράμματα, οδικά σήματα, καλλυντική συσκευασία, κανό, λάστιχα ποτίσματος κήπων, δάπεδα βινυλίου, παράθυρα και επικαλύψεις, δίσκοι βινυλίου, κούκλες, ιατρικοί σωλήνες. Ενώ για το ePVC είναι : τεχνητό δέρμα, μόνωση καλωδίων, ταινίες, φύλλα, υφάσματα, ταπετσαρίες αυτοκινήτων.

1.3.3. Πλαστικά προϊόντα συσκευασίας από πολυπροπυλένιο (PP)

Το Πολυπροπυλένιο (PP) το οποίο ξεκίνησε να παράγεται για εμπορικούς λόγους το 1958, είναι νεότερο από το πολυαιθυλένιο, αλλά αυτά τα δύο έχουν κοινή τιμή, παρόμοιες μεθόδους επεξεργασίας και παρόμοια εφαρμογή. Έτσι όπως και το PE παράγεται σε πολύ μεγάλες ποσότητες (περισσότεροι από 30 εκατομμύρια τόνοι το 2000), οι οποίες αυξάνονται συνεχώς κατά σχεδόν 10% ετησίως. Με καθαρή μορφή του το πολυπροπυλένιο είναι εύφλεκτο και συρρικνώνεται στο φως του ήλιου. Οι retardants πυρκαγιάς καθιστούν αργή την καύση του και οι σταθεροποιητές του δίνουν ακραία σταθερότητα, τόσο στην UV ακτινοβολία όσο και στο φρέσκο και αλμυρό νερό καθώς και στα περισσότερα υδατοειδή διαλύματα.

Το τυποποιημένο PP είναι ανέξοδο, ελαφρύ και εύπλαστο αλλά έχει χαμηλή δύναμη. Είναι πιο άκαμπτο από το PE και μπορεί να χρησιμοποιηθεί σε υψηλότερες θερμοκρασίες. Οι ιδιότητες του PP είναι παρόμοιες με εκείνες των HDPE αλλά είναι δύσκαμπτο και τήκεται σε μια υψηλότερη θερμοκρασία (165 - 170 C). Η ακαμψία και η δύναμη μπορούν να βελτιωθούν περαιτέρω αν ενισχυθεί με γυαλί, κιμωλία ή talc. Τεντωμένες οι ίνες του PP έχουν εξαιρετική δύναμη και ανθεκτικότητα κάτι που σε συνδυασμό με την αντίστασή του στο νερό το καθιστά ελκυστικό υλικό για την κατασκευή σχοινιών και υφάσματος. Σαν υλικό είναι πιο εύκολο να φορμαριστεί από το PE και μπορεί να δεχτεί ζωηρότερα χρώματα. Το PP παράγεται συνήθως με τη μορφή φύλλων, ινών ενώ μπορεί να πάρει και τη μορφή αφρού. Συνήθως χρησιμοποιείται για σκοινιά, διοχέτευση αέρα στα αυτοκίνητα, έπιπλα κήπων, κάδος πλυντηρίου, σωλήνες και οι τοποθετήσεις τους, θήκες μπουκαλιών μύρας, ηλεκτρικούς πυκνωτές, προφυλακτήρες αυτοκινήτων, κλουβιά, βαλίτσες, τεχνητή τύρφη, θερμικά εσώρουχα.

1.3.4 Πλαστικά προϊόντα συσκευασίας από τεραφθαλικο πολυαιθυλένιο (PET)

Ο Πολυεστέρας προέρχεται από έναν συνδυασμό «πολυμερισμού» και «εστεροποίησης». Οι εμποτισμένοι πολυεστέρες είναι θερμοπλαστικοί - τα παραδείγματα είναι PET και PBT έχουν τις καλές μηχανικές ιδιότητες σε θερμοκρασίες τόσο υψηλές όπως 175 C. Το PET είναι καθαρό σαν κρύσταλλο, αδιαπέραστο από το νερό και το CO₂, αλλά μικρή ποσότητα οξυγόνου τον διαπερνάει. Είναι ανθεκτικό, δυνατό υλικό, το οποίο παίρνει εύκολα μορφή, αποστειρώνεται και μπορεί να γίνει επαναχρησιμοποίησή του. Ανακυκλώνεται και δίνει ίνες και υλικά για τον ιματισμό και τους τάπητες. Ο πολυεστέρας μπορεί να είναι οπτικά διαφανής, σαφής, διαφανής, άσπρος ή αδιαφανής ενώ η ρητίνη χρωματίζεται εύκολα. Οι πολυεστέρες κατασκευάζονται από μια αντίδραση αλκοόλης όπως το αιθυλικό οινόπνευμα (αυτό στην μύρα) και ενός οργανικού οξέος όπως το οξικό οξύ (αυτό στο ξίδι). Αυτά τα δύο αντιδρούν, απελευθερώνοντας νερό ενώ διαμορφώνουν έναν εστέρα. Τα PET, PBT και τα PCT δεν διασυνδέονται, ωστόσο είναι θερμοπλαστικά.

Το PET χρησιμοποιείται κυρίως στις φιάλες νερού, αναψυκτικών κ.α. Λόγω των βελτιωμένων χαρακτηριστικών του τείνει να αντικαταστήσει τα τελευταία χρόνια τα συσκευασίες από PVC. Τα πλαστικά είδη συσκευασίας αποτελούν τόσο εναλλακτικές λύσεις προς τις λοιπές συσκευασίες, π.χ. πλαστικές φιάλες για υγρά τρόφιμα, έναντι των γυάλινων, όσο και συμπληρωματικές λύσεις π.χ. επίστρωση εσωτερικής επιφάνειας συσκευασίας από άλλα υλικά (σύμμεικτα).

Οι συχνότερες χρήσεις τους είναι: Ηλεκτρικές συναρμολογήσεις και συνδέσεις, συσκευασίες ταινιών, φωτογραφικά φιλμ, οπτικό/ακουστικές ταινίες, βιομηχανικά λουριά, φιλμ Ακτινών X, πιστωτικές κάρτες. Επιπλέον τα πολυμερή του προπυλενίου (PP) χρησιμοποιούνται ευρέως στη βιομηχανία συσκευασίας για την παραγωγή σχετικά σκληρών (βιδωτών κυρίως) καπακιών στη συσκευασία αναψυκτικών, καφέ κ.α. Επίσης χρησιμοποιείται για την παραγωγή δοχείων για συσκευασία γαλακτοκομικών προϊόντων, φιαλών και άλλων προϊόντων.

Τα πολυμερή του χλωριούχου βινυλίου (PVC) είναι τα δεύτερα πλέον διαδεδομένα υλικά στην παραγωγή πλαστικών συσκευασιών μετά το πολυαιθυλένιο (αν και τα τελευταία χρόνια αντικαθίστανται σταδιακά από το PET). Χρησιμοποιούνται για τη συσκευασία φιαλών νερού, βρώσιμων λαδιών, καθώς και υπό μορφή βάζων για την συσκευασία διαφόρων άλλων τροφίμων. Ακόμη χρησιμοποιείται ευρέως για την παραγωγή film για τη συσκευασία νοπού κρέατος και οπωροκηπευτικών και σε διάφορες άλλες χρήσεις. Τα πολυμερή του στυρολίου (PS) χρησιμοποιούνται σε συσκευασίες γιαουρτιού, μαργαρίνης, παγωτών, μελιού, σιροπιών καθώς και για θήκες τοποθέτησης ποικιλίας καταναλωτικών προϊόντων.

Τα πλαστικά είδη συσκευασίας αποτελούν τόσο εναλλακτικές λύσεις προς τις λοιπές συσκευασίες, π.χ. πλαστικές φιάλες για υγρά τρόφιμα, έναντι των γυάλινων, όσο και συμπληρωματικές λύσεις π.χ. επίστρωση εσωτερικής επιφάνειας συσκευασίας από άλλα υλικά (σύμμεικτα) [2].

Οι κυριότερες συσκευασίες από πλαστικό μπορούν να διαχωριστούν σε κατηγορίες. Η πρώτη κατηγορία είναι φιάλες οι οποίες ανάλογα με τη χρήση τους κατασκευάζονται από πολυαιθυλένιο, πολυβινυλοχλωρίο και τερεφθαλικό πολυαιθυλένιο. Χρησιμοποιούνται για την εμφιάλωση νερού, αναψυκτικών, χυμών, καθώς και για τη συσκευασία ειδών προσωπικής υγιεινής (σαμπουάν, καλλυντικά, κ.λ.π.) και χημικών απορρυπαντικών, λιπαντικών και ποικιλίας άλλων προϊόντων.

Ακολουθούν οι πλαστικοί σάκοι οι οποίοι είναι συνήθως μεγάλων διαστάσεων και χωρητικότητας (20 – 50 kgr) και χρησιμοποιούνται για τη συσκευασία λιπασμάτων, οικοδομικών υλικών (π.χ. ασβέστη) και άλλων βιομηχανικών προϊόντων. Η συνηθέστερη κατηγορία είναι οι σακούλες και η χρήση τους είναι για τη συλλογή απορριμμάτων. Είναι διαφόρων τύπων (π.χ. με κορδόνι) και διαστάσεων και παράγονται σε μεγάλο ποσοστό από την ανακύκλωση του scrap διαφόρων πλαστικών προϊόντων. Επίσης οι πλαστικές τσάντες, οι οποίες χρησιμοποιούνται από τα διάφορα καταστήματα λιανικής πώλησης και τις υπεραγορές. Πολύ χρηστικά ως προς την εξοικονόμηση βάρους της συσκευασίας είναι τα πλαστικά μπιτόνια τα οποία χρησιμοποιούνται κυρίως για τη συσκευασία τροφίμων και ποτών αλλά και για τη συσκευασία ορυκτελαίων. Για την παραγωγή τους χρησιμοποιείται κυρίως πολυαιθυλένιο ενώ τα τελευταία χρόνια παράγονται και μπιτόνια από PET που η χωρητικότητά τους κυμαίνεται από 1 έως 35 λίτρα. Για τη μεταφορά ή συσκευασία τροφίμων και κυρίως αγροτικών προϊόντων και γυάλινων φιαλών χρησιμοποιούνται και πλαστικά κιβώτια, για τα συγκεκριμένα ως πρώτη ύλη χρησιμοποιείται το πολυαιθυλένιο υψηλής πυκνότητας (HOPE). Μία άλλη κατηγορία είναι τα πλαστικά βαρέλια τα οποία χρησιμοποιούνται για τη συσκευασία και μεταφορά τροφίμων. Με χωρητικότητα που κυμαίνεται από 3 έως 220 λίτρα και ως πρώτη ύλη το πολυαιθυλένιο (PE). Εκτός από τα μεταλλικά δοχεία συνήθως κατασκευάζονται και πλαστικά από πολυπροπυλένιο (PP) τα οποία χρησιμοποιούνται για τη συσκευασία κυρίως γαλακτομικών προϊόντων και άλλων τροφίμων. Τα τελευταία χρόνια με μεγάλη επιτυχία για το χώρο της συσκευασίας αναπτύχθηκαν οι μεμβράνες (Films) συσκευασίας αποτελώντας μια από τις καινοτόμες λύσεις στη συσκευασία. Πρόκειται για λεπτές μεμβράνες από πλαστικές ύλες (PE) με τις οποίες συσκευάζονται τρόφιμα και χρησιμοποιούνται ως συρρικνωμένες συσκευασίες. Στην περίπτωση αυτή το προϊόν τοποθετείται στη σακούλα πολυαιθυλενίου, η οποία με ελαφρά θέρμανση συρρικνώνεται παίρνοντας τη μορφή και το σχήμα του προϊόντος. Επίσης τέτοιου είδους μεμβράνες μεγαλύτερου πάχους και σκληρότητας χρησιμοποιούνται και ως τριτογενές συσκευασία για την περιτύλιξη των προϊόντων των παλετών, και χαρτοκιβωτίων προκειμένου να επιτυγχάνεται η ευκολότερη μεταφορά τους σε διαδρομές μεγάλων αποστάσεων. Άλλα πλαστικά προϊόντα είναι η διχτυωτή συσκευασία με τη μορφή σάκων διαφόρων διαστάσεων και χρησιμοποιείται για τη

συσκευασία αγροτικών προϊόντων και τα πλαστικά τσέρκια που χρησιμοποιούνται στην τριτογενή συσκευασία, για το δέσιμο χαρτοκιβωτίων ή άλλων μεγάλων φορτίων και παράγονται από PP ή PET.

1.4 Γυάλινες συσκευασίες

Το γυαλί μία από τις παλαιότερες συσκευασίες παρουσιάζει σημαντικά πλεονεκτήματα αλλά και μειονεκτήματα συγκριτικά με τα υπόλοιπα υλικά συσκευασιών. Εξακολουθεί να κατέχει ένα σημαντικό μερίδιο της αγοράς των συσκευασιών αν και η χρήση του έχει σχετικά περιοριστεί ακόμα και σε προϊόντα που παραδοσιακά χρησιμοποιούνταν, όπως το γάλα, το κρασί, η μύρα και άλλα οιοπνευματώδη. Τα προϊόντα συσκευασίας από γυαλί μπορούν χωριστούν σε τρεις μεγάλες κατηγορίες: τις φιάλες, τα βάζα και τις αμπούλες.

Οι φιάλες που χρησιμοποιούνται για τη συσκευασία τροφίμων και ποτών αποτελούν και τις κυριότερες συσκευασίες από γυαλί. Υπάρχει μεγάλη ποικιλία ποιότητας, μορφών, χρωμάτων και χωρητικότητας των γυάλινων φιαλών που χρησιμοποιούνται. Τα κυριότερα προϊόντα που συσκευάζονται σε φιάλες είναι κρασί, μύρα, ποτά, αναψυκτικά, χυμοί, λάδια και τρόφιμα σε ημιστερέα μορφή όπως τοματοχυμοί, σάλτσες, κ.λ.π. Για τη συσκευασία τροφίμων χρησιμοποιούνται και τα βάζα και συγκεκριμένα για τη συσκευασία γλυκών και μαρμελάδας ενώ περιορισμένη εφαρμογή, λόγω του κόστους βρίσκουν και στη συσκευασία καλλυντικών και φαρμάκων.

Μία άλλη κατηγορία είναι οι αμπούλες, οι οποίες είναι συνήθως κυλινδρικού σχήματος και μικρής χωρητικότητας (μέχρι 50ml). Προορίζονται κυρίως για τη συσκευασία ιδιαίτερα ευαίσθητων από μικροβιολογική και χημική άποψη προϊόντων. Σε αμπούλες συσκευάζονται κυρίως φαρμακευτικά προϊόντα και καλλυντικά.

1.5 Ξύλινα προϊόντα συσκευασίας

Το ξύλο λόγω του ότι είναι ανθεκτικό και διατηρεί σωστά τα προϊόντα που περιέχει είναι ένα υλικό που χρησιμοποιείται ευρύτατα για τη συσκευασία αγροτικών προϊόντων κυρίως φρούτων και λαχανικών. Οι ξύλινες συσκευασίες έχουν τη δυνατότητα να αντέχουν κάτω από τις δύσκολες συνθήκες μεταφοράς. Για το λόγο αυτό προτιμάται σε μεγάλο ποσοστό για τη μεταφορά ευαίσθητων και εύθραυστων

προϊόντων, ενώ τα τελευταία χρόνια η αισθητική των ξύλινων κιβωτίων έχει βελτιωθεί σε μεγάλο βαθμό. Μεγάλο ρόλο σ’ αυτή την αλλαγή έχει παίξει η χρησιμοποίηση ειδικών προϊόντων ξυλείας, όπως το κόντρα πλακέ στην κατασκευή κιβωτίων. Με το υλικό αυτό παρέχεται η δυνατότητα κατασκευής πιο εύχρηστων και πιο καλαίσθητων προϊόντων συσκευασίας [2].

Εκτός από τη χρησιμοποίηση του ξύλου για την κατασκευή τελάρων, χρησιμοποιείται ευρύτατα ως τριτογενής συσκευασία με τη μορφή παλετών. Το είδος αυτής της συσκευασίας χρησιμοποιείται για την ευκολότερη μεταφορά και αποθήκευση διαφόρων προϊόντων [2]. Οι επιφάνειες αυτές φόρτωσης είναι ένα προϊόν συσκευασίας το οποίο χρησιμοποιείται ευρύτατα σε όλους του τομείς της βιομηχανίας καθώς δεν υπάρχει κάποιο αντίστοιχο προϊόν από άλλο υλικό, που να μπορεί να το αντικαταστήσει.

Επιπλέον το ξύλο χρησιμοποιείται ως υλικό για τη συσκευασία (περιτύλιξη) καλωδίων. Η μορφή της συσκευασίας αυτής είναι κυλινδρική διαφόρων διαστάσεων και αποτελείται από την ένωση πολλών παραλληλογράμμων κομματιών ξύλου. Το είδος αυτής της συσκευασίας χρησιμοποιείται κυρίως για την περιτύλιξη καλωδίων μεγάλου πάχους και μήκους και καθιστά ευκολότερη την χρησιμοποίησή τους [2].

1.6 Σύμμεικτα υλικά συσκευασίας

Με στόχο τη μέγιστη δυνατή προστασία του προϊόντος από τις συνθήκες περιβάλλοντος (οξυγόνο, υγρασία, ακτινοβολία, θερμοκρασιακές μεταβολές, κλπ) και τις μηχανικές καταπονήσεις κατά τη μεταφορά, την αποθήκευση και την έκθεση του προϊόντος, με στόχο την καλύτερη διατήρηση και την επιμήκυνση του χρόνου ζωής του προϊόντος χρησιμοποιούνται σύμμεικτα υλικά δηλαδή συνδυασμοί δύο ή τριών βασικών συσκευασιών, του φύλλου αλουμινίου, του χαρτιού, και του πλαστικού. [2]. Οι συνεχώς αυξανόμενες απαιτήσεις στον τομέα της συσκευασίας είχαν σαν αποτέλεσμα να ακολουθηθεί μία νέα παραγωγική συσκευασία με υγρή ή ξηρή συναρμογή φύλλου αλουμινίου με φύλλο πλαστικού ή φύλλου χαρτιού. Τα σύμμεικτα υλικά που παράγονται και χρησιμοποιούνται είναι διαφόρων ειδών και τύπων ανάλογα με το είδος που προορίζονται να συσκευάσουν.

Εν κατακλείδι η συσκευασία σήμερα έχει τη δύναμη να διαμορφώνει τις πωλήσεις με το σχήμα της και τον εικαστικό σχεδιασμό της γενικότερα ενώ ο κύριος ρόλος της συσκευασίας είναι να διευκολύνει τη μεταφορά, τις συναλλαγές, την αποθήκευση, τη χρήση και την προστασία του προϊόντος ενώ παράλληλα να παρέχει την κατάλληλη πληροφόρηση αποκαθιστώντας την επικοινωνία ανάμεσα στον παραγωγό και τον καταναλωτή.

2 ΣΥΣΚΕΥΑΣΙΑ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

2.1 Προοίμιο

Η Ευρωπαϊκή Κοινότητα εκτιμά ότι περίπου 58 εκατομμύρια τόνοι υλικών συσκευασίας καταναλώνονται κάθε χρόνο στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Η ποσότητα αυτή (αναλογία βάρους) είναι υπεύθυνη για το περίπου 17% των συνολικών οικιακών στερεών αποβλήτων [8]. Ο παρακάτω πίνακας δείχνει ότι η ανακύκλωση και ανάκτηση των υλικών συσκευασίας έχει αυξηθεί (από το 1999 μέχρι το 2002).

Η βιομηχανία παραγωγής υλικών συσκευασίας είναι από τους πιο δυναμικούς κλάδους, τόσο στην Ευρώπη, όσο και στη χώρα μας. Στην Ευρώπη υπολογίζεται ότι λειτουργούν 20.000 μεσαίου ή μεγάλου μεγέθους βιομηχανίες παραγωγής υλικών συσκευασίας με συνολικό κύκλο εργασιών που φτάνει τα 104,4δισ ευρώ. Μόνο το 2004 η αξία της παγκόσμιας αγοράς συσκευασίας ανήλθε σε 380δισ ευρώ σημειώνοντας αύξηση της τάξης του 7,5% σε σύγκριση με το 2003 [4].

Πίνακας 2-1 Παραγωγή, ανακύκλωση και ανάκτηση συσκευασιών [8]

	1999	2000	2001	2002	2003	% in 2003
Paper	1,820,732	1,880,414	2,030,944	2,209,000	2,428,593	65
Glass	582,577	715,037	766,335	747,415	861,948	37
Aluminium	15,402	16,299	29,030	31,279	31,831	22,5
Steel	225,216	238,668	278,079	290,462	304,520	44
Plastic	198,461	204,430	269,962	330,608	402,090	22
Wood	94,000	296,437	573,951	767,230	756,842	54
Total recycling	3,084,296	3,351,285	3,948,301	4,375,994	4,785,824	
Energy from Waste	496,269	500,047	513,939	584,340	599,380	
Total recovery	3,580,565	3,851,332	4,462,240	4,960,334	5,385,204	
Total packaging in waste stream	9,198,981	9,179,981	9,313,900	9,916,696	10,059,371	
Recovery (%)	38,9	41,90	47,9	50,02	53,53	
Recycling (%)	33,5	36,50	42,00	44,13	47,57	

Η συσκευασία παράγεται κυρίως από μη ανανεώσιμες πρώτες ύλες, σε αντίθεση με τα συστατικά των προϊόντων, μέρος των οποίων είναι ανανεώσιμα. Ως αποτέλεσμα η συσκευασία σε σύγκριση με το ίδιο προϊόν:

- έχει διπλάσια επίδραση στην εξάντληση των πρώτων υλών. και στο φαινόμενο του θερμοκηπίου

- επιδρά τρεις φορές περισσότερο στο φαινόμενο του ευτροφισμού και οξύνισης
- επιδρά ιδιαίτερα στη φωτοχημική ρύπανση σε ποσοστό 35%.

Πίνακας 2-2 Ποσότητες υλικών συσκευασίας που χρησιμοποιούνται από 1000 εταιρείες συσκευασίας στην Ελλάδα [2]

Υλικά συσκευασίας	Ποσότητα σε τόνους (tn)
Χαρτί-χαρτόνι	158.125
Χάρτινες συσκευασίες υγρών	18.338
Πλαστικά	112.257
Αλουμίνιο	21.608
Σίδηρος	35.038
Γυαλί	107.901
Ξύλο	14.096
Λοιπά	2.064
Σύνολο	463.194

2.2 Απόβλητα συσκευασίας και οικολογική άποψη

Στην πραγματικότητα κανένα υλικό συσκευασίας ή τύπος περιέκτη δεν μπορεί να διεκδικήσει περιβαλλοντική υπεροχή καθώς η περιβαλλοντική επίδραση εξαρτάται από πολλά κριτήρια και διαφορετικά συστήματα διανομής. Λόγω του ότι μια συσκευασία δεν μπορεί να υπάρξει χωρίς το περιεχόμενο προϊόν, κάθε αξιολόγηση του περιέκτη θα πρέπει να λαμβάνει υπόψη όχι μόνον τη συσκευασία, αλλά και το εκάστοτε προϊόν. Πριν λοιπόν οδηγηθούμε σε συμπεράσματα για τις επιπτώσεις που έχει μια συσκευασία στο περιβάλλον, θα πρέπει προηγουμένως να εξετάσουμε όλους τους παράγοντες που σχετίζονται με το οικολογικό ισοζύγιο.

Κάθε αξιολόγηση που προσπαθεί να δημιουργήσει περιβαλλοντικές προδιαγραφές, θα πρέπει να λαμβάνει υπόψη το συνολικό κύκλο ζωής της κάθε συσκευασίας (LCA). Συγκεκριμένα, πρέπει να περιλαμβάνει: κατανάλωση ενέργειας και πρώτων υλών, εκπομπές στην ατμόσφαιρα, εκροές και απόβλητα προερχόμενα από όλα τα μέρη του συστήματος.

Επειδή το φαινόμενο του θερμοκηπίου είναι το σοβαρότερο περιβαλλοντικό πρόβλημα, θα πρέπει να δίνεται προτεραιότητα στην ελαχιστοποίηση της καταναλισκόμενης ενέργειας και των εκπομπών στην ατμόσφαιρα. Αν και τα τελευταία χρόνια προωθείται ιδιαίτερα η χρήση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, η ενέργεια σήμερα παράγεται κυρίως από ορυκτά καύσιμα των οποίων η χρήση επιφέρει αύξηση των εκπομπών CO₂.

Ειδικότερα, τα κριτήρια αξιολόγησης μιας συσκευασίας από οικολογική άποψη πρέπει να περιλαμβάνουν:

- τις απαιτούμενες πρώτες ύλες και την πρωτογενή ενέργεια για την παραγωγή
- την χρήση πρωτογενούς ή δευτερογενούς (ανακυκλωμένου) υλικού
- την απαιτούμενη ενέργεια γεμίματος ή συσκευασίας
- την ενέργεια διανομής
- τη ρύπανση του περιβάλλοντος κατά την παραγωγική διαδικασία
- την αποθήκευση-μεταχείριση
- την επίδραση στη συλλογή των αποβλήτων, των συστημάτων διάθεσης τους συμμετοχή τους στο όγκο των απορριμμάτων
- την ολική καταναλισκόμενη ενέργεια, από την παραγωγή των πρώτων υλών μέχρι την τελική διάθεση του συσκευασμένου προϊόντος
- τα προερχόμενα απόβλητα δια μέσου της αλυσίδας διανομής
- μελέτη της συμπεριφορά της συσκευασίας κατά την απόρριψή της
- και πρόνοια αποτελεσματικής προστασίας και ασφαλούς διανομής

Σύμφωνα και με τις οδηγίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης κατά την κατασκευή συσκευασιών θα πρέπει να λαμβάνονται σε γενικές γραμμές υπόψη τα ακόλουθα σημεία :

- η ελαχιστοποίηση χρήσης φυσικών πόρων,

- η ελαχιστοποίηση εκπομπών επικινδύνων ουσιών,
- η μεγιστοποίηση του χρόνου ζωής του προϊόντος και
- η μεγιστοποίηση της επαναχρησιμοποίησης και ανακύκλωσης των υλικών

2.3 Κατανάλωση πρώτων υλών / διατήρηση φυσικών πόρων

Τα τελευταία χρόνια υπάρχει αυξημένη ανάγκη εξοικονόμησης φυσικών πόρων, ιδιαίτερα εκεί που γνωστά αποθέματα πρόκειται να εξαντληθούν στο κοντινό μέλλον ή εκεί που μια πραγματική μείωση στις εισαγωγές είναι υψίστης σημασίας για τη χώρα.

Είναι αναμενόμενο ότι, όσο περιορίζονται τα αποθέματα πρώτων υλών τόσο αυξάνει το κόστος τους. Εκεί είναι δυνατόν λοιπόν η παγκόσμια βιομηχανία υποκαθιστά τις σπάνιες ύλες από άλλες, οι οποίες βρίσκονται σε αφθονία. Είναι φανερό ότι, για οικονομικούς λόγους, η βιομηχανία συσκευασίας δε χρησιμοποιεί δαπανηρές -σπάνιες- πρώτες ύλες, όταν υπάρχουν άλλες εναλλακτικές λύσεις.

Στην προσπάθεια που καταβάλλεται για τον περιορισμό της κατανάλωσης πρώτων υλών και της υποκατάστασης των σπάνιων φυσικών πόρων των διαφόρων υλικών συσκευασίας περιλαμβάνεται και η παράλληλη μείωση του βάρους τους.

2.4 Κατανάλωση ενέργειας κατά τη δημιουργία μίας συσκευασίας

Μία συσκευασία, επιδρά στο περιβάλλον είτε κατά τη διάρκεια της παραγωγής της, όπου χρησιμοποιεί πρώτες ύλες και ενέργεια και προκαλεί ρύπανση του περιβάλλοντος, είτε μετά τη χρήση της, όπου απορρίπτεται και δημιουργεί απόβλητα. Η συσκευασία δεν υφίσταται μόνο για λογαριασμό της, είναι ένας από τους παράγοντες στο σύστημα διανομής των αγαθών. Γι' αυτό το λόγο είναι άστοχο να υπολογίζεται η ενέργεια που χρησιμοποιείται στην παραγωγή ενός μέσου συσκευασίας χωρίς να λαμβάνεται υπόψη η χρήση ενέργειας του συνολικού συστήματος.

Η ενέργεια χρησιμοποιείται άμεσα:

- Ως καύσιμο και
- ως πρώτη ύλη (π.χ. πετρέλαιο για την παραγωγή πλαστικών).

Ενώ έμμεσα :

- Στην παραγωγή καυσίμων και στην μετατροπή τους,

- ως καύσιμο χρησιμοποιούμενο στην κατασκευή μηχανημάτων, τα οποία χρησιμοποιούνται στη συνέχεια στην παραγωγή,
- ως ανθρώπινη ενέργεια, και
- ως καύσιμο για τις μεταφορές.

Για τη μείωση της κατανάλωσης και τη βελτίωση του βαθμού απόδοσης στη χρήση ενέργειας υπάρχουν οι εξής βασικοί τρόποι μέσω των οποίων εξοικονομείται ενέργεια :

- Σωστή διαχείριση και περιορισμός της σπατάλης
- εκσυγχρονισμός των εγκαταστάσεων παραγωγής, έλεγχος των διεργασιών της παραγωγής μέσω χρήσης συστημάτων υπολογιστών,
- ανάκτηση της θερμότητας αποβλήτων των αποβλήτων (τα προϊόντα της καύσης που αποβάλλονται στην ατμόσφαιρα, μπορούν να αποτελέσουν μια δευτερογενή ενεργειακή πηγή θερμότητας),
- ανανεώσιμες πηγές ενέργειας,
- συμπαραγωγή ηλεκτρισμού ή μηχανικής ενέργειας και θερμότητας από την ίδια πηγή ενέργειας.

Μια δίκαιη σύγκριση της καταναλισκόμενης ενέργειας μπορεί να γίνει μόνον όταν η βάση των υπολογισμών είναι διαφανής και ληφθεί υπόψη η πλήρης παραγωγική διαδικασία έκαστου υλικού (ενεργειακή ανάλυση). Είναι επίσης σημαντικό, κατά τους υπολογισμούς, να χρησιμοποιηθούν τα ίδια σημεία εκκίνησης και τερματισμού, για παράδειγμα, από την εξόρυξη των πρώτων υλών μέχρι την πλήρωση του περιέκτη. Η ενεργειακή ανάλυση ως μέθοδος υπολογισμού των ενεργειακών καταναλώσεων αναπτύχθηκε στις αρχές της δεκαετίας του 70, με κύριο στόχο τη λεπτομερέστερη παρακολούθηση των ενεργειακών ροών στην οικονομία.

Με τη βοήθεια κατάλληλων τεχνικών ενεργειακής ανάλυσης είναι ευχερής ο υπολογισμός του ενεργειακού κόστους ή ενεργειακού περιεχομένου ενός αγαθού, δηλαδή του συνόλου της ενεργειακής κατανάλωσης που απαιτεί η παραγωγή του. Αυτό προϋποθέτει τη γνώση των ενεργειακών εισροών σε κάθε βιομηχανική ή γενικότερα οικονομική δραστηριότητα που συμβάλλουν στην παραγωγή αυτή. Είναι

φανερό ότι με την πολυπλοκότητα και αλληλεξάρτηση των σύγχρονων παραγωγικών συστημάτων, δεν είναι συνήθως δυνατή η μελέτη όλων αυτών των δραστηριοτήτων.

Για τον προσδιορισμό την ενεργειακής κατανάλωσης λαμβάνονται υπόψη τα εξής μεγέθη:

- Οι ενεργειακές απαιτήσεις για την παραγωγή των απαραίτητων στην τελική μορφοποίηση των μέσων συσκευασίας, πρώτων υλών
- Οι ενεργειακές απαιτήσεις για τη μεταφορά των πρώτων υλών
- Οι ενεργειακές απαιτήσεις για την παραγωγή – μορφοποίηση των υλικών συσκευασίας
- Οι ενεργειακές απαιτήσεις για την μεταφορά των κενών μέσων συσκευασίας στην εμφιάλωση
- Οι ενεργειακές απαιτήσεις για την εμφιάλωση
- Οι ενεργειακές απαιτήσεις για τη μεταφορά των συσκευασμένων προϊόντων στην κατανάλωση.

Για τη συγκριτική αξιολόγηση των υλικών έγινε αναγωγή στη ίδια μονάδα όγκου συσκευαζόμενου προϊόντος.

Πίνακας 2-3 Κατανάλωση ενέργειας διαφόρων υλικών συσκευασίας [10]

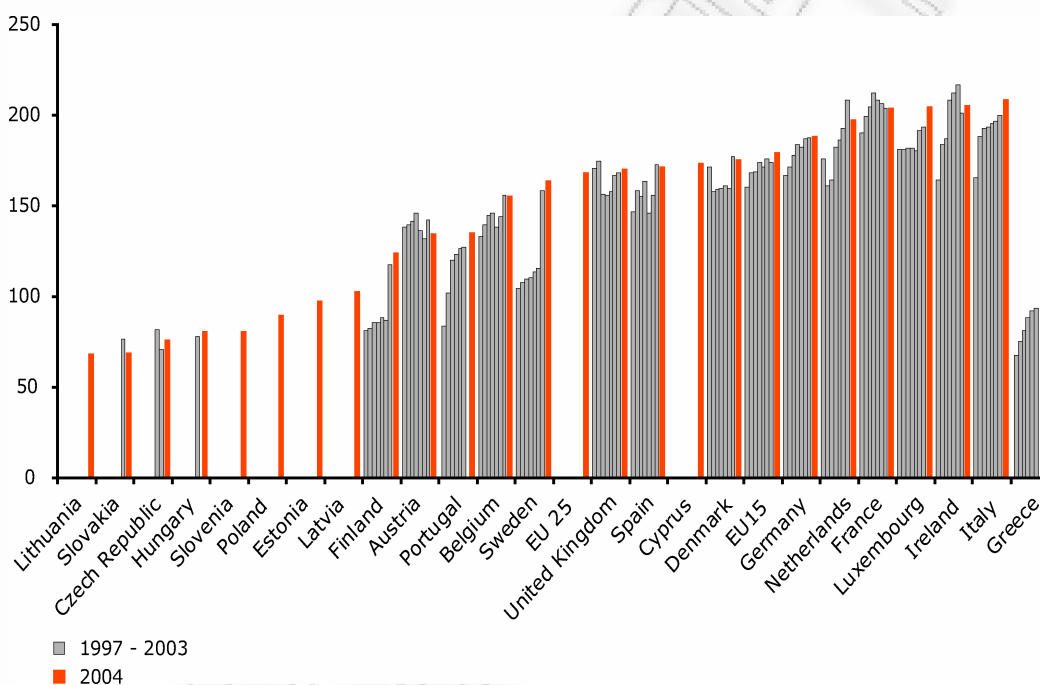
Υλικό	Πρωτογενής ενέργεια (MJ/Kg)
Αλουμίνιο (φύλλο)	294,71
Λευκοσίδηρος (φύλλο)	49,84
Χαρτί / χαρτόνι (φύλλο)	99,45
Γυάλινες φιάλες	21,70
Πολυαιθυλένιο-χαμηλής πυκνότητας (φύλλο)	104,35
Πολυπροπυλένιο	172,76
PET (κόκκοι)	183,00

2.5 Απόβλητα από την παραγωγή υλικών συσκευασίας και ανακύκλωση

Η βιβλιογραφία αναφέρει πως τα απόβλητα συσκευασίας κατά μέσο όρο ανέρχονται σε 170kg/άτομο/έτος στην Ε.Ε. Η Ελλάδα και η Φιλανδία παρουσιάζουν

την μικρότερη τιμή (λιγότερο από 100kg/άτομο/έτος), ενώ η Ιρλανδία και η Γαλλία τη μεγαλύτερη (περισσότερο από 200kg/άτομο/έτος). Οι διαφορές στις τιμές είναι πολύ μεγάλες για να σχετίζονται με τον τρόπο ζωής και προέρχονται κυρίως από τον διαφορετικό τρόπο εκτίμησης των αποβλήτων από τα κράτη μέλη [4].

Διάγραμμα 2-1: Απόβλητα συσκευασίας σε kg ανά κάτοικο και κατά χώρα της ΕΕ για τα έτη 1997 ως και 2004 [4]

2.5.1 Απόβλητα κατά την παραγωγή πλαστικών υλικών συσκευασίας

Οι εγκαταστάσεις παραγωγής πλαστικών υλικών δεν χαρακτηρίζονται από υψηλό όγκο στερεών ή υγρών αποβλήτων ούτε και ιδιαίτερα ρυπογόνων σε σύγκριση πάντα με τις υπόλοιπες χημικές βιομηχανίες. Στις περισσότερες περιπτώσεις τα στερεά απόβλητα, τα οποία προέρχονται από τα σκάρτα της παραγωγής (αποκόμματα, ελαττωματικά προϊόντα), ανακυκλώνονται από την ίδια παραγωγική μονάδα.

2.6 Διάθεση των απορριμμάτων

Η τελική διάθεση αποτελεί την τελευταία και πιο ευαίσθητη φάση της διαχείρισης των απορριμμάτων και αποσκοπεί στην οριστική απαλλαγή από αυτά,

εξασφαλίζοντας ταυτόχρονα την προστασία της δημόσιας υγείας και του περιβάλλοντος, καθώς επίσης και στην εξοικονόμηση πρώτων υλών και ενέργειας.

Οι βασικές μέθοδοι τελικής διάθεσης, που εφαρμόζονται διεθνώς, είναι:

- α) η υγειονομική ταφή
- β) η καύση
- γ) η ανάκτηση υλικών και ανακύκλωση.

Από τις προαναφερόμενες μεθόδους διάθεσης, κύρια εφαρμόζεται η υγειονομική ταφή (ΗΠΑ, Ευρώπη), επειδή συνδυάζει πολλά χαρακτηριστικά ευκολίας, προσαρμοστικότητας και λειτουργίας καθώς επιπλέον παρουσιάζει χαμηλότερο κόστος συγκρινόμενη με τις άλλες μεθόδους.

Το χαμηλό σχετικά ποσοστό ανακύκλωσης οφείλεται και στο γεγονός ότι τα συστήματα μηχανικής διαλογής και ανάκτησης πρώτων υλών απαιτούν προχωρημένη τεχνολογία, σημαντικά κεφάλαια για επένδυση, έχουν υψηλό κόστος και αποδίδουν μόνον περιορισμένης καθαρότητας προϊόντα. Θα πρέπει πάντως να τονιστεί ότι ο τρόπος διάθεσης των απορριμμάτων εξαρτάται κυρίως από την πυκνότητα του πληθυσμού, αλλά και από το τεχνολογικό επίπεδο μιας χώρας.

2.7 Επιπτώσεις στο περιβάλλον

Η ανεξέλεγκτη διάθεση των απορριμμάτων σε χώρους απόρριψης ακόμα και σε χώρους υγειονομικής ταφής απορριμμάτων έχει σαν συνέπεια τη ρύπανση του εδάφους, του αέρα αλλά και των νερών της χωματερής στην οποία αυτά διατίθενται με άμεσες συνέπειες στο γύρω οικοσύστημα και στη συνέχεια στην ευρύτερη περιοχή. Ανάμεσα στα απορρίμματα συναντάται η ύπαρξη υλικών συσκευασίας η οποία είναι αρκετά αυξημένη.

Μάλιστα μια τυπική ανάλυση των απορριμμάτων [9] δείχνει ότι το 40% περίπου είναι υλικά συσκευασίας. Σύμφωνα με στοιχεία του 1991, στην Ευρωπαϊκή Ένωση παράγονται 50 εκατ. τόνοι απορριμμάτων το χρόνο από τη συσκευασία και στην Αμερική 57 εκατ. τόνοι. Ένας Ευρωπαίος παράγει ετησίως κατά μέσο όρο 154 κιλά απορριμμάτων από συσκευασία, ένας Έλληνας 100 περίπου κιλά και ένας Αμερικανός 210 κιλά. Η συσκευασία, εκτός από την αύξηση του όγκου των σκουπιδιών έχει και άλλες περιβαλλοντικές επιπτώσεις κατά τη διαδικασία

παραγωγής, όπως είναι η κατανάλωση πρώτων υλών και ενέργειας και η παραγωγή αερίων εκπομπών και υγρών αποβλήτων.

Η βιβλιογραφία αναφέρει ότι σε μια εκστρατεία μείωσης του όγκου των υλικών συσκευασίας η βιομηχανία θα πρέπει να έχει κύριο ρόλο. Η σωστή ενημέρωση στους καταναλωτές κρίνεται απαραίτητη ώστε οι ίδιοι να επιλέγουν τις επιστρεφόμενες συσκευασίες ή εκείνες που μπορούν να ξαναχρησιμοποιηθούν, να προτιμούν προϊόντα σε μεγάλη συσκευασία, απορρυπαντικά σε συμπυκνωμένη μορφή, να αποφεύγουν τη χρήση πλαστικών ειδών, να χρησιμοποιούν στα ψώνια διχτάκι ή υφασμάτινη τσάντα κ.ά.

Μία πολύ σημαντική διαδικασία στη μείωση των απορριμμάτων είναι η επαναχρησιμοποίηση των συσκευασιών η οποία αναφέρεται σήμερα σχεδόν αποκλειστικά στις γυάλινες φιάλες, με δυνατότητες επέκτασης και σε άλλες συσκευασίες, όπως τα πλαστικά [9].

Κατά την εφαρμογή αυτής της διαδικασίας ο αγοραστής προκαταβάλλει στον πωλητή χρηματικό ποσό (deposit) που του επιστρέφεται (refund) κατά την επιστροφή της συσκευασίας. Κατόπιν η συσκευασία επανέρχεται στο χώρο παραγωγής, όπου γίνεται πλύση και ακολούθως επαναχρησιμοποιείται. Σημαντικός παράγοντας για την επιτυχία της επαναχρησιμοποίησης των συσκευασιών είναι η σωστή ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των καταναλωτών, καθώς και το κόστος περισυλλογής, επιστροφής, πλύσης και εμφιάλωσης των συσκευασιών.

3 ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

3.1 Προοίμιο

Ο εικοστός πρώτος αιώνας ξεκίνησε με σημαντικές αλλαγές τόσο σε οικονομικό, όσο πολιτικό και κοινωνικό επίπεδο σε όλον τον πλανήτη. Το κυρίαρχο στοιχείο όλων αυτών των αλλαγών είναι η διαφοροποίηση στις αντιλήψεις όσον αφορά:

- Την οικονομία, με την απελευθέρωση των αγορών και τη σημαντική στροφή στους κλάδους παροχής υπηρεσιών,
- Την κοινωνία καθώς σοβαρές γεωπολιτικές ανακατατάξεις έλαβαν χώρα τις τελευταίες δεκαετίες σε συνδυασμό με την ταχεία εξάπλωση του διαδικτύου και τη διακίνηση της πληροφορίας,
- Το περιβάλλον με την ωρίμανση δημοσίων και επιχειρησιακών περιβαλλοντικών πολιτικών με απόρροια τον κεντρικό στόχο της αειφόρου ανάπτυξης [11].

Το μέλλον των ανθρώπων αλλά και το μέλλον του πλανήτη αποτελούν, επίσης, καθοριστικούς παράγοντες για την επιτυχία των επιχειρήσεων. Ειδικότερα οι κοινωνίες άρχισαν να προβληματίζονται για μία σειρά κοινωνικών και περιβαλλοντικών ζητημάτων που ανέκυψαν έντονα με την εκτεταμένη εκβιομηχάνιση μετά το Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο αλλά που έχουν τη ρίζα τους στη βιομηχανική επανάσταση. Μία νέα έννοια άρχισε να σχηματίζεται σε παγκόσμια κλίμακα: η Αειφόρος Ανάπτυξη (Sustainable Development) [12]. Εναλλακτικά χρησιμοποιείται ο όρος Βιώσιμη Ανάπτυξη, ενώ η Διεθνής Επιτροπή για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη όρισε ότι είναι η ανάπτυξη που ικανοποιεί τις ανάγκες του παρόντος χωρίς να εμποδίζει τις μελλοντικές γενιές να ικανοποιήσουν τις δικές τους ανάγκες [12].

Οι αλόγιστες σπατάλες των φυσικών πόρων, η αλόγιστη απόρριψη των αποβλήτων στο περιβάλλον είχαν σαν αποτέλεσμα προβλήματα ρύπανσης και υπερέβησαν τη φέρουσα ικανότητα της φύσης αλλοιώνοντας παράλληλα και την ισορροπία των οικοσυστημάτων.

Στις αρχές δεκαετίας του 1970 οι κοινωνίες ήρθαν αντιμέτωπες με περιβαλλοντικά θέματα όπως είναι η κλιματική αλλαγή, η τρύπα του όζοντος, η διαταραχή της βιοποικιλότητας, η διασυννοριακή ρύπανση και συνειδητοποίησαν ότι η οικονομική ανάπτυξη έχει κάποια όρια τα οποία προσδιορίζονται από το πεπερασμένο περιβάλλον του πλανήτη.

Οι επιχειρήσεις άρχισαν να συνειδητοποιούν ότι η σχέση τους με το περιβάλλον δεν μπορεί να είναι παρά «συμβιωτική» και τα δύο μέρη μπορούν να έχουν πλεονεκτήματα με θετική δράση ενώ και τα δύο θα υποφέρουν αν τα περιβαλλοντικά θέματα δεν βρεθούν στο κέντρο του ενδιαφέροντος των επιχειρήσεων [11].

Με βάση την εκτενή αναφορά που κάνει ο Τσουλφάς [12], το 1972 μία ομάδα ερευνητών δημοσίευσε για λογαριασμό της «Λέσχης της Ρώμης» (Club of Rome) μία μελέτη υπό τον τίτλο “The limits to growth” η οποία τους πρώτους μήνες κυκλοφορίας της πούλησε πάνω από ένα εκατομμύριο αντίτυπα μεταφραζόμενη σε 37 γλώσσες. Η μελέτη κατέληγε στα εξής συμπεράσματα:

- Αν οι «τωρινές» (εννοώντας το 1972) αυξητικές τάσεις του πληθυσμού, της βιομηχανοποίησης, της ρύπανσης, της παραγωγής τροφίμων και της εξάντλησης των φυσικών πόρων παραμείνουν अपαράλλαχτες, τα όρια της ανάπτυξης στον πλανήτη θα εξαντληθούν μέσα σε μία εκατονταετία. Το πιθανότερο αποτέλεσμα της παραπάνω κατάστασης θα είναι μία ξαφνική και ανεξέλεγκτη πτώση του πληθυσμού και της βιομηχανικής παραγωγικότητας.
- Υπάρχει ακόμη η δυνατότητα να αλλαχθούν οι συγκεκριμένες τάσεις και να θεμελιωθεί μία συνθήκη οικολογικής και οικονομικής σταθερότητας η οποία να είναι βιώσιμη σε βάθος χρόνου. Η παγκόσμια ισορροπία μπορεί να σχεδιαστεί έτσι ώστε οι βασικές υλικές ανάγκες κάθε ατόμου να ικανοποιούνται και κάθε άτομο να έχει τις ίδιες ευκαιρίες να συνειδητοποιήσει τις ατομικές του δυνατότητες.

Η συγκεκριμένη μελέτη με κεντρικό θέμα το γεγονός ότι η αλόγιστη ανάπτυξη και κατανάλωση θα ξεπεράσει τη φέρουσα ικανότητα του παγκόσμιου οικοσυστήματος, με καταστροφικές πιθανότητες επιπτώσεις είχε τέτοια απήχηση ώστε να αποτελέσει το έναυσμα για να ξεκινήσει να αναπτύσσεται σε παγκόσμιο επίπεδο προβληματισμός για την Αειφόρο Ανάπτυξη.

Λίγο μετά το 1973 και το 1978 οι δύο πετρελαϊκές κρίσεις και το διαφαινόμενο τέλος των ενεργειακών αποθεμάτων, αφύπνισαν τις καταναλωτικές κοινωνίες της Δύσης και γέννησαν τους πρώτους προβληματισμούς για την προοπτική της «μαζικής παραγωγής» και τις επιπτώσεις της [11].

Η κυρίαρχη αντίληψη των επιχειρήσεων μέχρι τα μέσα της δεκαετίας του 1980, όσον αφορά τις επιχειρήσεις ήταν ότι το περιβάλλον δεν ήταν παρά ένα στοιχείο κόστους στο βαθμό που επιβαλλόταν η προστασία του από το Νόμο. Σταδιακά, αλλά κυρίως μετά το 1987, όπου και δημοσιεύθηκε η «Εκθεση Brundland» της Παγκόσμιας Επιτροπής για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη, στην οποία με αρκετή σαφήνεια διατυπώνονταν η στενή σχέση μεταξύ οικονομικής ανάπτυξης και προστασίας περιβάλλοντος οι επιχειρήσεις αναζήτησαν νέους τρόπους για να απαντήσουν στις νομοθετικές απαιτήσεις και άλλες πιέσεις που αφορούσαν την προστασία του περιβάλλοντος [11].

Η δεκαετία του 1990, έφερε μία συστηματική δραστηριοποίηση για την τροποποίηση των παραγωγικών διαδικασιών αλλά και την ανάπτυξη νέων διαδικασιών και προϊόντων περιβαλλοντικά φιλικών. Πλέον οι επιχειρήσεις άρχισαν να αντιλαμβάνονται ότι μπορούν να έχουν και άμεσα οικονομικά αποτελέσματα εκτός από την αποφυγή προστίμων μη συμμόρφωσης με τη νομοθεσία, αλλά και μείωση κόστους με εξοικονόμηση ενέργειας, νερού, πρώτων υλών και υλικών συσκευασίας. Εκτός όμως από τα οικονομικά οφέλη πολύ σημαντική ήταν και η παράλληλη βελτίωση της εικόνας τους στην αγορά και η απόκτηση ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος έναντι των ανταγωνιστών τους διότι μπορούσαν να αποδείξουν την ανταπόκριση τους στις περιβαλλοντικές ευαισθησίες των καταναλωτών και της κοινωνίας. Πλέον δημιουργούνται ισχυρά οικολογικά κινήματα, «πράσινες συνειδήσεις», οικολογικά πρότυπα καταναλωτική συμπεριφοράς, με σημαντικό αντίκτυπο στις πωλήσεις και τη δύναμη στην αγορά ακόμη και βιομηχανικών κολοσσών [11].

Συγκεκριμένα, με βάση την «Πράσινη Βίβλο» το 1993 η έκκληση του Προέδρου Delors στις ευρωπαϊκές εταιρίες να συμμετάσχουν στην καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού κατέληξε σε έντονη κινητοποίηση και στην ανάπτυξη των ευρωπαϊκών δικτύων επιχειρήσεων. Πριν λίγα χρόνια μάλιστα το 2000, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Λισσαβόνας απηύθυνε ιδιαίτερη έκκληση στο αίσθημα

κοινωνικής ευθύνης των εταιρειών όσον αφορά τις βέλτιστες πρακτικές για τη διάβιου μάθηση, την οργάνωση της εταιρείας, τις ίσες ευκαιρίες, την κοινωνική ένταξη και τη βιώσιμη ανάπτυξη [13].

Η σημερινή εποχή θεωρεί κρίσιμη τη συστηματική διαχείριση των περιβαλλοντικών θεμάτων για τη βιωσιμότητα και την οικονομική ανάπτυξη των επιχειρήσεων στις διεθνείς αγορές. Οι επιχειρήσεις ενσωματώνουν περιβαλλοντικές στρατηγικές στις εταιρικές στρατηγικές τους, υιοθετώντας την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη, εφαρμόζοντας ποικίλα εργαλεία ώστε να πετύχουν καλύτερη περιβαλλοντική διαχείριση όπως την Ανάλυση Κύκλου Ζωής, το Σχεδιασμό για το περιβάλλον, τα Συστήματα Περιβαλλοντικής Διαχείρισης .

Πίνακας 3-1 Η εξέλιξη επιχειρηματικών και περιβαλλοντικών στρατηγικών της τελευταίας δεκαετίας [11]

	Επιχειρηματικές Στρατηγικές	Περιβαλλοντικές Συμπεριφορές
Δεκαετία του 1960	Προϊόντα μαζικής παραγωγής- χαμηλού κόστους	Αλόγιστη εκπομπή ρύπων, όχι επεξεργασία αποβλήτων
Δεκαετία του 1970	Ευελιξία ανταπόκρισης σε απαιτήσεις εταίρων και πελατών	Έλεγχος ρύπανσης, τεχνολογίες αντιρρύπανσης (end of the pipe)
Δεκαετία του 1980	Έμφαση σε έλεγχο και διασφάλιση ποιότητας	Πρόληψη ρύπανσης, επαναχρησιμοποίηση και ανακύκλωση
Δεκαετία του 1990	Ολοκληρωμένα Συστήματα Διαχείρισης	Εισαγωγή καινοτομιών, ανάλυση κύκλου ζωής, μηδενικές εκπομπές
Δεκαετία του 2000	Εταιρική Διακυβέρνηση και Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη	Αειφόρος ανάπτυξη

Οι επιχειρήσεις με διάφορους τρόπους και παραμέτρους αποτελούν σημαντικό χώρο ανάπτυξης και εφαρμογής των αξόνων δράσης για την Αειφόρο Ανάπτυξη καθώς:

- Προσφέρουν θέσεις εργασίας
- Ο άνθρωπος περνάει μεγάλο μέρος της ζωής εργαζόμενος
- Οι επιχειρήσεις καταναλώνουν φυσικούς πόρους και ενέργεια για την παραγωγή προϊόντων και υπηρεσιών προκαλώντας παράλληλα περαιτέρω επιπτώσεις στο φυσικό περιβάλλον με τα στερεά απόβλητα, τα υγρά απόβλητα και τους αέριους ρύπους [12].

Η κάθε επιχείρηση ανεξάρτητα από το μέγεθός της, αποτελεί βασικό παράγοντα της αγοράς αλλά και αναπόσπαστο μέλος της κοινωνίας μέσα στην οποία δραστηριοποιείται. Συνεπάγεται ότι οι επικρατούσες κοινωνικές συνθήκες κάθε εποχής επηρεάζουν μέσα στα χρόνια την κάθε επιχειρηματική δραστηριότητα [14]. Πλέον η κοινωνική διάσταση των επιχειρήσεων αποτελεί σημαντικό παράγοντα και είναι συνυφασμένη τόσο με την αποδοχή της από την κοινωνία όσο και με την ανταγωνιστικότητα της στο μέλλον.

Απόρροια της προηγούμενης συνειδητοποίησης ήταν η ανάπτυξη της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης. Συγκεκριμένα το 1998, το Διεθνές Επιχειρηματικό Συμβούλιο για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη (Δ.Ε.Σ.Β.Α., World Business Council for Sustainable Development) χρησιμοποίησε τον πιο κάτω ορισμό της έννοιας της Ε.Κ.Ε. για να διεξάγει την πρώτη έρευνα με θέμα τον προσδιορισμό του όρου Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη στο Βέλγιο και την Ολλανδία: «Η εταιρική κοινωνική ευθύνη είναι η διαρκής δέσμευση μιας επιχείρησης να συμπεριφέρεται ηθικά και να συμβάλει στην οικονομική ανάπτυξη ενώ ταυτόχρονα θα βελτιώνει την ποιότητα ζωής των εργαζομένων και των οικογενειών τους καθώς επίσης και της τοπικής κοινότητας και της κοινωνίας γενικότερα» [15].

Σαν αποτέλεσμα της έρευνας σε διεθνές επίπεδο ο αρχικός ορισμός του Δ.Ε.Σ.Β.Α. επαναπροσδιορίστηκε στην συνέχεια ως εξής: «Η Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη είναι η δέσμευση των επιχειρήσεων να συμβάλουν στη βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη, και να προσπαθούν μαζί με τους εργαζομένους, τις οικογένειές τους, την

τοπική κοινωνία και την κοινωνία γενικότερα να βελτιώσουν την ποιότητα ζωής τους [15].

Η Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη έχει πολλούς ορισμούς. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έδωσε τον εξής ορισμό το 2006: «Μια έννοια σύμφωνα με την οποία οι εταιρείες ενσωματώνουν σε εθελοντική βάση κοινωνικές και περιβαλλοντικές ανησυχίες στις επιχειρηματικές τους δραστηριότητες και στις επαφές τους με άλλα ενδιαφερόμενα μέρη» [18].

Η ΕΚΕ είναι μια έννοια διαχρονική. Δεν θα πρέπει να επηρεάζεται από κάποιες διακυμάνσεις της οικονομίας. Μπορεί κάποια ακριβά προγράμματα να ανασταλούν ίσως για κάποιο διάστημα, αλλά υπάρχουν και προγράμματα που σχεδόν δεν κοστίζουν τίποτε [20].

Οι παράγοντες οι οποίοι κατά κύριο λόγο έπαιξαν σημαντικό ρόλο για την ανάδειξη της σημασίας της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης, σε μεγάλο βαθμό ήταν η παγκοσμιοποίηση, η θέσπιση συνθηκών, διακηρύξεων, οδηγιών και αρχών από κυβερνήσεις και διεθνείς οργανισμούς, όπως ο ΟΗΕ και ο ΟΑΣΑ, οι εξελίξεις στην πληροφορική και τις τηλεπικοινωνίες, το ενδιαφέρον τόσο από την πλευρά των καταναλωτών όσο και των επενδυτών, η απαίτηση από τους πολίτες για περιβαλλοντικά και κοινωνικά ευαισθητοποιημένες επιχειρήσεις, οι νέες επιχειρηματικές ευκαιρίες αλλά και λόγω του ότι οι κυβερνητικές πρωτοβουλίες, η νομοθεσία και οι κανονισμοί δεν μπορούν να αποτυπώσουν επαρκώς τα ζητήματα που άπτονται της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης.

Η βιβλιογραφία αναφέρει ότι μέχρι τώρα λόγω του ότι η Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη είναι εξελισσόμενη έννοια δεν υπάρχει ένας καθολικά αναγνωρισμένος ορισμός.

Σε γενικές γραμμές θεωρείται ο τρόπος με τον οποίο οι επιχειρήσεις εντάσσουν κοινωνικά, περιβαλλοντικά και οικονομικά τμήματα στις αξίες τους, την κουλτούρα τους, τη λήψη αποφάσεων και το σύνολο των διαδικασιών τους, υιοθετώντας καλύτερες πρακτικές και παράλληλα συνεισφέροντας στη βελτίωση της κοινωνίας [12].

Παρά τις διαφορετικές διατυπώσεις που έχουν επικρατήσει ανά καιρούς και ανά τόπους, τα γενικά χαρακτηριστικά της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης παραμένουν τα ίδια και είναι τα εξής [4]:

- Η ΕΚΕ δεν εμπίπτει στα όρια κάποιας νομικής υποχρέωσης μίας επιχείρησης, αντίθετα έχει τα χαρακτηριστικά εθελούσιας συμπεριφοράς και δέσμευσής της για υπεύθυνη επιχειρηματική δράση.
- Δεν είναι ξεχωριστό κομμάτι στην πολιτική μιας εταιρείας. Αντίθετα, είναι μια φιλοσοφία που ενσωματώνεται σε όλες τις δραστηριότητες μιας επιχείρησης και πρέπει να διακατέχει όλους τους εργαζομένους της, αλλά κυρίως τη διεύθυνση.
- Δεν είναι μια σειρά αφηρημένων εννοιών, αλλά ένα συστηματικό εργαλείο που βελτιώνει ουσιαστικά την λειτουργία μιας επιχείρησης. Έτσι, θα πρέπει να αντιμετωπίζεται ως επένδυση κι όχι ως κόστος, όπως και η διαχείριση ποιότητας.
- Η βασική ιδέα στην οποία στηρίζεται η ΕΚΕ είναι η αειφόρος ανάπτυξη της επιχείρησης και του περιβάλλοντός της, αφού χωρίς παράλληλη ανάπτυξη του περιβάλλοντος, κάθε επιχείρηση μακροπρόθεσμα θα ζημιωθεί. Σύμφωνα με το Διεθνές Επιχειρηματικό Συμβούλιο για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη (WBCSD) η ΕΚΕ αποτελεί τον ένα από τους τρεις πόλους της αειφόρου ανάπτυξης.

Το 2002 δόθηκε ένας επιπλέον ορισμός για την ΕΚΕ ο οποίος ανέφερε πως όταν ένας οργανισμός λειτουργεί με τέτοιο τρόπο που αντιστοιχεί σε όσα η κοινωνία προσδοκά από τις επιχειρήσεις σε ηθικό, νομικό, εμπορικό και δημόσιο επίπεδο, τότε λειτουργεί στα πλαίσια της ΕΚΕ (Business for Social Responsibility, White Paper Introduction to CSR, 2002) [11].

Ο ρόλος της ΕΚΕ όπως ήδη αναφέρθηκε είναι εθελοντικός, υπάρχουν όμως δράσεις και δεσμεύσεις οι οποίες θα πρέπει να τηρούνται, ανεξάρτητα από την κείμενη νομοθεσία και τους εκάστοτε κανονισμούς σχετικά με τα παρακάτω ζητήματα [12]:

- Εταιρική διοίκηση και ηθική διάσταση των επιχειρήσεων
- Υγιεινή και ασφάλεια

- Περιβαλλοντική διαχείριση
- Ανθρώπινα δικαιώματα
- Διαχείριση ανθρώπινων πόρων
- Συμμετοχή σε κοινωνικές δράσεις και στην κοινωνική ανάπτυξη
- Σεβασμός και υποστήριξη των αυτοχθόνων πληθυσμών
- Παροχές στους υπαλλήλους
- Εξυπηρέτηση πελατών και απαρέγκλιτη τήρηση των αρχών του υγιούς ανταγωνισμού
- Μέτρα κατά της διαφθοράς
- Υπευθυνότητα και διαφάνεια στις απολογιστικές εκθέσεις απόδοσης
- Σχέσεις με τους προμηθευτές.

Φυσικά η δραστηριοποίηση μίας εταιρείας όσον αφορά την ΕΚΕ μπορεί να διαφέρει από μία εταιρεία σε μία άλλη, κάτι που ισχύει και για παράγοντες όπως τα προϊόντα, οι διαδικασίες, ο τρόπος που λειτουργεί, οι προμηθευτές η φήμη της και η φήμη του κλάδου της οι παραπάνω όμως εθελοντικές δεσμεύσεις είναι απαραίτητο να εφαρμοστούν στα ίδια πλαίσια από όσες εταιρείες καλούνται να την εφαρμόσουν.

Η ΕΚΕ αρχικά ήταν ξεχωριστός πόλος της αειφόρου ανάπτυξης, αλλά σταδιακά αναμίχθηκε με την ecoefficiency η οποία σημαίνει παραγωγή περισσότερων προϊόντων και υπηρεσιών με τη χρήση λιγότερων πόρων. Γι αυτό πλέον περιγράφοντας μια κοινωνικά υπεύθυνη επιχείρηση, εννοείται μια επιχείρηση στραμμένη προς την αειφόρο ανάπτυξη και όχι απλά μια επιχείρηση με κοινωνικό πρόσωπο και αρχές. Η τριπλή βάση για την εφαρμογή της περιλαμβάνει Ανθρώπους-Περιβάλλον-Κέρδος, και αναφέρεται στην κατάσταση εκείνη, στην οποία οι επιχειρήσεις εναρμονίζουν τις προσπάθειές τους έτσι ώστε να είναι οικονομικά βιώσιμες, περιβαλλοντικά ορθές και κοινωνικά υπεύθυνες.

Στο περιβάλλον, ως άξονα, ίσως κάποιες φορές δίνεται περισσότερη βαρύτητα, λόγω της έκτασης του προβλήματος παγκοσμίως. Ωστόσο στις τρεις παραπάνω κατηγορίες μπορεί να προστεθεί η αγορά και η κοινωνία με μία ευρεία γκάμα δράσεων την επιτυχή εφαρμογή της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης.

3.2 Ιστορική εξέλιξη ΕΚΕ

Την τελευταία δεκαετία σε διεθνές επίπεδο αλλά και στην Ελλάδα έχει αρχίσει να ευδοκιμεί η ΕΚΕ. Τα προβλήματα που δημιουργήθηκαν με την παγκοσμιοποίηση της οικονομίας οδήγησαν σε έναν αναπροσδιορισμό, από την πλευρά των επιχειρήσεων, των σχέσεων τους με την κοινωνία. Το 2000 με πρωτοβουλία τού τότε γενικού γραμματέα του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών δημιουργήθηκε το Global Compact που έχει στόχο να καταστήσει τις επιχειρήσεις μέρος της λύσης των προβλημάτων που προκύπτουν από την παγκοσμιοποίηση. Στην Ελλάδα η οργάνωση της ΕΚΕ αρχίζει ουσιαστικά το 1999 με την ίδρυση του Ελληνικού Δικτύου για την Κοινωνική Συνοχή, ακολουθώντας τα βήματα του Ευρωπαϊκού Δικτύου Επιχειρήσεων για την Κοινωνική Συνοχή. Το 2000 μετονομάστηκε σε Ελληνικό Δίκτυο για την ΕΚΕ. Η έννοια της ΕΚΕ χρονολογείται από τη δεκαετία του 1960 στην Αμερική. Είναι τότε που δημιουργήθηκε μια νέα σχολή σκέψης, η οποία μιλούσε για ευθύνη των επιχειρήσεων, δηλαδή ότι οι εταιρείες είναι υπεύθυνες όχι μόνο για τους μετόχους τους, αλλά και για την κοινωνία. Η ΕΚΕ σχηματοποιείται, έστω και μεμονωμένα, τη δεκαετία του 1980 με τη μορφή της φιλανθρωπίας και των χορηγιών, και από τη δεκαετία του 1990 και έπειτα αρχίζει να αποτελεί μέρος της πολιτικής και της στρατηγικής των επιχειρήσεων.

3.3 Βασικές αρχές ΕΚΕ

Οι βασικές αρχές που πρέπει να ακολουθεί μία εταιρεία είναι οι εξής:

- Να παράγει τα καλύτερα προϊόντα που είναι δυνατόν να παράγει και να ικανοποιεί με τον καλύτερο τρόπο τις ανάγκες των πελατών της.
- Να είναι έντιμη και σοβαρή στις συναλλαγές με τους πελάτες της.
- Να σέβεται την αξιοπρέπεια και τα ανθρώπινα δικαιώματα όσων εργάζονται και όσων συνεργάζονται με αυτήν.
- Να εξασφαλίζει αξιοπρεπείς συνθήκες εργασίας σε όλους τους εργαζομένους και να μεριμνά για την υγεία, την υγιεινή και την ασφάλειά τους.
- Να επενδύει στην εκπαίδευση και στη συνεχή αναβάθμιση του επιπέδου όλων των εργαζομένων σ' αυτήν.

- Να μην κάνει διακρίσεις (ανάλογα με την ηλικία, το φύλο, το θρήσκευμα, τα πιστεύω, την καταγωγή, το χρώμα του δέρματος κ.ά.) στην συμπεριφορά και την καταβολή αμοιβής στους εργαζομένους.
- Να μην εκμεταλλεύεται την εργασία ανήλικων παιδιών και όπου δίνει την ευκαιρία σε ανήλικα παιδιά να εργαστούν σε αυτήν, να τους συμπεριφέρεται ανθρώπινα και με ζεστασιά και να τα αμείβει δίκαια.
- Να μην παραπλανά τους πελάτες της και τους καταναλωτές όσον αφορά τα συστατικά, τις επιδοτήσεις και την αποτελεσματικότητα των προϊόντων της.
- Να εμφανίζει την οικονομική της κατάσταση στο επενδυτικό κοινό όπως αυτή πραγματικά είναι (με βάση τις διεθνώς παραδεκτές μεθόδους), χωρίς «αλχημείες» και «μαγειρέματα».
- Να μην παρεμποδίζει την ανάπτυξη του ανταγωνισμού (με αθέμιτα μέσα και εκβιασμούς).
- Να σέβεται τα δικαιώματα των μετόχων της πλειοψηφίας και των μικροεπενδυτών.
- Να εξασφαλίζει ότι και οι προμηθευτές με τους οποίους συνεργάζεται θα συμπεριφέρονται με το ίδιο αίσθημα κοινωνικής ευθύνης.
- Να εξοικονομεί ενέργεια. Να σέβεται και να προστατεύει το περιβάλλον.
- Να προσφέρει στις κοινότητες στις οποίες δραστηριοποιείται και να στηρίζει αξιόλογες πρωτοβουλίες, όχι μόνο χρηματικά, αλλά και με την προσωπική εργασία των στελεχών της και με τεχνογνωσία [22] .

3.4 Τα οφέλη από την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη και τα τυχόν αρνητικά αποτελέσματα από την εφαρμογή της

Οι εταιρείες έχουν σε ένα μεγάλο βαθμό κατανοήσει την έννοια της ΕΚΕ και τα οφέλη αυτής και την έχουν κατά συνέπεια εντάξει στις δραστηριότητές τους. Αρκετές φορές όμως η ΕΚΕ χρησιμοποιείται λανθασμένα από πολλές εταιρείες ως εργαλείο marketing και προβολής και έτσι πολλά προγράμματα ΕΚΕ εστιάζουν σε περισσότερα εύκολα «επικοινωνήσιμες» δράσεις και όχι σε δράσεις ουσίας, χωρίς αυτό να σημαίνει βέβαια ότι δεν είναι πολλές οι εταιρείες που χρησιμοποιούν την ΕΚΕ σωστά και αποτελεσματικά.

Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη μπορούν να αναπτύξουν μόνο οι εταιρίες. Λειτουργία όμως και πράξεις με υπευθυνότητα μπορούν να αναπτύξουν όλοι. Οι πολίτες, οι ΜΚΟ, οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης, άλλοι οργανισμοί και φορείς, το κράτος, όλοι. Μόνο όταν όλοι αναλάβουν το δικό τους μερίδιο ευθύνης (μεγαλύτερο ή μικρότερο), μπορούμε να μιλάμε για συλλογική προσπάθεια και συνείδηση. Γιατί μόνο όταν ο ίδιος ο πολίτης πράττει με ευθύνη για την κοινωνία και το περιβάλλον, μπορεί με τη σειρά του να απαιτήσει το ίδιο από το Κράτος, τις επιχειρήσεις, τους φορείς, τις ΜΚΟ κλπ.

Στο μοντέλο ΕΚΕ μπορούν να ενταχθούν οι τομείς της καινοτομίας, της τεχνολογίας και της πράσινης επιχειρηματικότητας. Η «πράσινη» ανάπτυξη αναφέρεται σε ένα ολοκληρωτικά νέο και καινοτόμο μοντέλο που υπόσχεται μακροβιότερη και περισσότερο ισορροπημένη ανάπτυξη [21].

Μέσα από την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη και τις δραστηριότητές της επηρεάζονται άμεσα οι εργαζόμενοι, οι πελάτες, οι καταναλωτές, οι επιχειρηματικοί συνεργάτες και έμμεσα οι Δημόσιες Αρχές, οι οργανωμένοι πολίτες, τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης και το φυσικό περιβάλλον. Μάλιστα κοινωνική υπευθυνότητα η οποία πηγάζει μέσα από την ΕΚΕ δεν σημαίνει μόνο πλήρη εκπλήρωση των νομικών υποχρεώσεων αλλά παράλληλα επένδυση κυρίως στο ανθρώπινο δυναμικό, στο περιβάλλον και στις σχέσεις του με τα ενδιαφερόμενα μέρη. Οι δράσεις δηλαδή της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης επιτυγχάνονται είτε με δράσεις που γίνονται στο εσωτερικό της επιχείρησης είτε με δράσεις που γίνονται στο εξωτερικό της επιχείρησης [15]. Η δράση, το όραμα και οι αξίες μίας Κοινωνικά Υπεύθυνης Εταιρίας προβλέπονται μαζί με εκείνους που άμεσα ή έμμεσα επηρεάζονται από τις δραστηριότητές τους και τις ενσωματώνουν στις καθημερινές διαχειριστικές πρακτικές.

Όσον αφορά το εργασιακό περιβάλλον ελέγχονται θέματα όπως η υγιεινή και η ασφάλεια, προγράμματα ευημερίας, αναζητάτε η ισορροπία μεταξύ εργασιακής και οικογενειακής ζωής, καλύπτει προβληματισμούς για τους τραυματισμούς στους χώρους εργασίας, τη βία και την παρενόχληση [15]. Επιπλέον πέρα από όσα προβλέπει η νομοθεσία η επιχείρηση συμβάλλοντας στην ποιότητα ζωής των εργαζομένων προβλέπει πακέτα αμοιβών, συστήματα επιβραβεύσεων, υπηρεσίες και διευκολύνσεις προς το προσωπικό και τις οικογένειές τους, συμβάλλοντας ωστόσο

στη βελτίωση της ποιότητας ζωής των εργαζομένων. Ενώ όσον αφορά την κατάρτιση και την επαγγελματική εξέλιξη προσφέρει προοπτικές για την ανάπτυξη επαγγελματικής καριέρας και προγράμματα υποστήριξης τεχνολογικών και οργανωτικών αλλαγών,

Αναπτύσσεται ο κοινωνικός διάλογος και στηρίζει τα ανθρώπινα δικαιώματα είτε μέσα στο χώρο εργασίας με σεβασμό των διεθνώς συμφωνηθέντων συνθηκών εργασίας όπως η απαγόρευση κάθε μορφής διάκρισης και η ανάληψη θετικής δράσης για το σκοπό αυτό, είτε έξω από αυτόν ασχολούμενη με τον κοινωνικό αποκλεισμό, τη φτώχεια, το δικαίωμα στην εκπαίδευση, στη διατροφή, στην ελευθερία και γενικότερα στο δικαίωμα της ζωής και όχι απλώς της επιβίωσης, με στόχο τον ευρύτερο αντίκτυπο λειτουργίας της επιχείρησης στην κοινωνία.

Πολύ σημαντική είναι και η συνεργασία που επιτυγχάνεται με τις κοινότητες δηλαδή τις δράσεις και τις πρωτοβουλίες που αναπτύσσονται από την επιχείρηση στην τοπική κοινωνία επενδύοντας πόρους, προσφέροντας παροχές, χορηγίες και δωρεές αλλά και με την παρότρυνση των εργαζομένων να στραφούν προς τον εθελοντισμό.

Η ΕΚΕ αναφέρεται ότι είναι δύσκολο να οριστεί αλλά και να πραγματοποιηθεί, καθώς απαιτεί θέληση, κεφάλαια, συνειδητοποίηση των πολλαπλών ρόλων της κάθε επιχειρηματικής οντότητας και υπομονή. Όσον αφορά τα οφέλη από την εφαρμογή της, επιστρέφει καλή φήμη, αναγνωρισιμότητα αλλά και κέρδη [16].

Η απασχολησιμότητα και η δημιουργία θέσεων εργασίας προσφέρουν βελτίωση της δια βίου κατάρτισης αλλά και υποστήριξη της νέας γενιάς με γενικότερα οφέλη στην τοπική κοινωνία.

Για το περιβάλλον πάλι προβλέπεται βιώσιμη ανάπτυξη, πράσινες δράσεις, διαχείριση αποβλήτων, πρόληψη από ρύπανση. Δράσεις δηλαδή πάνω σε θέματα αυξανόμενης σημασίας και προβληματισμού για τους υπεύθυνους οργανισμούς. Επιπλέον γίνεται οικονομία στους ενεργειακούς πόρους, μειώνεται η ποσότητα στερεών αποβλήτων αλλά εξοικονομείται και κόστος.

Η ίδια η επιχείρηση ωφελείται μέσα από τις σχέσεις της αλυσίδας εφοδιασμού, τη διαχείριση προϊόντων, την έρευνα και ανάπτυξη, το marketing, τις υπεύθυνες επενδύσεις, μέσα από υπεύθυνες συνεργασίες με προμηθευτές και υπεργολάβους, με πρότυπα ποιότητας είτε στον εφοδιασμό είτε στην παραγωγή, με

συνεχούς ελέγχους σε όλα τα στάδια της παραγωγής και συσκευασίας για την ασφάλεια των εργαζομένων αλλά και των πελατών. Ενώ μέσα στην επιχείρηση καλλιεργείται το κίνητρο παραγωγικότητας, με αποτέλεσμα την έγκαιρη παράδοση των έργων και την πίστη του προσωπικού.

Δημιουργούνται ευκαιρίες νέων προϊόντων και υπηρεσιών με στόχο τις κοινωνικές ανάγκες ενώ η εταιρία προβάλλεται μέσα από σωστό marketing και διαφήμιση που δεν ξεπερνάει τα ήθη, μεγαλώνει η αναγνωρισιμότητα της εταιρείας και ενδυναμώνεται το brand name. Ωστόσο αποκτά επιχειρηματική φήμη με άμεση συνέπεια τη χαλάρωση των ρυθμιστικών απαιτήσεων σε διάφορους τομείς.

Δράσεις πέρα από τη συμμόρφωση με τους νόμους και εταιρικές αρχές και δράσεις που υποστηρίζουν τις δημοκρατικές αρχές, την καταβολή φόρων, την έντιμη εμπορία, τα ανθρώπινα δικαιώματα, προβάλλουν και υιοθετούν ταυτόχρονα την αποφυγή κάθε μορφής δωροδοκίας, ξεπλύματος χρήματος και συνεργασίας με καταπιεστικά καθεστώτα.

Οι εξωτερικές δράσεις της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης όταν βρίσκει εφαρμογή σε μία επιχείρηση αφορούν τον ευρύτερο δημόσιο τομέα (δημόσιος τομέας, ΔΕΚΟ και τοπική αυτοδιοίκηση), τις βιομηχανίες με το σύνολο των παραμέτρων που επηρεάζουν, τον αγροτικό, κτηνοτροφικό και αλιευτικό τομέα, το εμπόριο και τις υπηρεσίες (ιδιαίτερη δράση παρατηρείται από τις τραπεζικές υπηρεσίες, με πρωτοβουλιακές δράσεις ως προς την οργάνωση και λειτουργία τους, αλλά και ως προς το κοινωνικό σύνολο) [15]. Αποκτά αναγνώριση από την τοπική κοινωνία άρα αποκτά πρόσβαση στις τοπικές πηγές εισοδήματος.

Η βιβλιογραφία αναφέρει χαρακτηριστικά ότι τα οφέλη από την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη σε μία επιχείρηση είναι μεν μακροπρόθεσμα ωστόσο είναι σεβαστά και πολύπλευρα [16]. Το δυσχερές είναι ότι σε αρκετές περιπτώσεις να οριοθετηθούν και να προσδιοριστούν αυτά τα οφέλη καθώς δεν είναι πάντα οικονομικά, τουλάχιστον όχι άμεσα. Το κόστος και τα έσοδα της εταιρείας, στην Ελλάδα, κάποιες φορές επηρεάζει αρνητικά την επιλογή για την εφαρμογή της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης. Οι παράγοντες που ωφελούν μία επιχείρηση μολονότι τελικά κατατείνουν στην αύξηση της κερδοφορίας είναι αρκετοί και εκ πρώτης όψεως ετερόκλητοι. Μάλιστα χαρακτηρίζεται ότι η αύξηση της παραγωγής, ο περιορισμός του κόστους, οι επιτυχείς επιχειρηματικές συμφωνίες, η ευέλικτη αγορά

εργασίας σίγουρα εξυπηρετούν τον επιχειρηματικό σκοπό, αλλά δεν είναι οι μόνες πρακτικές που μπορούν να εξυπηρετήσουν όλα αυτά[16].

Οι λόγοι για τους οποίους μία επιχείρηση επιλέγει την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη είναι και ηθικοί αλλά και οικονομικοί με τους πρώτους να είναι περισσότερο αναγνωρίσιμοι. Η εφαρμογή της ωστόσο κάνει την επιχείρηση εκτός από περισσότερο αναγνωρίσιμη, περισσότερο ανταγωνιστική, περισσότερο ανθεκτική σε περιόδους κρίσης αλλά και πιο θελκτική για τους καταναλωτές και τους υπαλλήλους της. Συγκεκριμένα, οι καταναλωτές λόγω της ευρείας διάδοσης πληροφοριών μέσω Διαδικτύου, ενημερώνονται περισσότερο από ποτέ για τη δράση των εταιρειών που τους ενδιαφέρουν, για μεταλλαγμένα τρόφιμα και για βλαβερές ουσίες μέσα στα τρόφιμα. Καταναλωτές οι οποίοι σε προηγούμενες δεκαετίες ήταν εντελώς ανυποψίαστοι, πλέον δηλώνουν ότι θα προτιμούσαν να πληρώσουν κάτι παραπάνω αρκεί το προϊόν που θα επιλέξουν να προέρχεται από μία ευαισθητοποιημένη εταιρεία με οράματα και για την κοινωνία και με σεβασμό στον καταναλωτή (με βάση έρευνα του CRS Europe το 2000 [16]). Άλλες έρευνες [16] απέδειξαν ότι η εφαρμογή της ΕΚΕ σε μία επιχείρηση είναι ένας ασφαλής τρόπος για να διαφοροποιήσει θετικά το εμπορικό της σήμα αλλά και για να προσφέρει λύση στην περίπτωση που η επιχείρηση είναι στριμωγμένη όπως συνέβη στην περίπτωση της British American Tobacco η οποία είναι χορηγός σε πολλές αντικαρκινικές εκστρατείες ενώ παράλληλα διαθέτει σημαντικά ποσά για καμπάνιες που αφορούν τη δημόσια υγεία και δωρεές και ενισχύσεις σε αντικαρκινικά ιδρύματα.

Συνοψίζοντας οι εταιρείες επενδύουν στην ΕΚΕ για πολλούς λόγους. Μεταξύ αυτών:

- α.** Η Επιχειρηματική Ηθική συνδέεται άμεσα με την κερδοφορία. Οι εταιρείες που επενδύουν σε τομείς όπως η επιμόρφωση, οι καλύτερες συνθήκες εργασίας και η ισορροπία "εργασίας – ζωής" έχουν περισσότερες πιθανότητες να εξασφαλίσουν την αφοσίωση του προσωπικού τους. Η πρακτική αυτή ευνοεί τόσο την παραγωγικότητα όσο και την ποιότητα των προϊόντων. Επιπροσθέτως ορισμένες έρχονται αντιμέτωπες με περιβαλλοντικές προκλήσεις είτε μειώνοντας τις εκπομπές ρύπων στην παραγωγική διαδικασία, είτε μειώνοντας το ενεργειακό τους αποτύπωμα. Το γεγονός αυτό είναι καλό τόσο για το περιβάλλον όσο και για

τον περιορισμό των δαπανών της επιχείρησης, ενώ βοηθάει και στην ενσωμάτωση νέων τεχνολογιών στο μέλλον.

- β. Η ΕΚΕ επιδρά θετικά στη διαμόρφωση της εταιρικής εικόνας και φήμης. Οι καταναλωτές απαιτούν πολιτικές σεβασμού, αφού η δραστηριοποίηση των εταιρειών υπάγεται ευκολότερα στην αξιολόγησή τους απ' ό,τι στο μέλλον. Επειδή οι καταναλωτές προσελκύονται από ηθικές πρακτικές είναι πολύ πιθανόν αυτές να συνδράμουν στην περαιτέρω κερδοφορία της επιχείρησης. Οπότε η εδραίωση μιας θετικής εικόνας για την επιχείρηση μεταξύ εμπορικών φορέων, μη κυβερνητικών οργανώσεων, του εκπαιδευτικού κόσμου, τοπικών κοινοτήτων και του δημοσίου τομέα μόνο θετικά μπορεί να επιδράσει στην επιρροή και την κυριαρχία της εταιρείας.
- γ. Οι εταιρείες προωθούν τις αξίες που τις διέπουν μέσω της ΕΚΕ, αφού Επιχειρηματική Ηθική και Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη είναι αλληλένδετες [22].

Όσον αφορά την επιτυχία των επενδύσεων μίας επιχείρησης που θέτει σε εφαρμογή την ΕΚΕ έρευνες έδειξαν ότι εννέα από τα δεκαπέντε μεγαλύτερα κεφάλαια που επενδύονται από κοινωνικά ευαίσθητες εταιρείες κατατάσσονται ανάμεσα στα πιο επιτυχή σχήματα με βάση τριετείς αποδόσεις [16]. Από την ίδια μάλιστα πηγή αναφέρεται ότι το 2001 επενδύθηκαν τουλάχιστον στη Ευρώπη περίπου 300 κεφάλαια με κοινωνικό και περιβαλλοντικό προσανατολισμό τα οποία αναπτύχθηκαν περισσότερο από 58% σε διάστημα 18 μηνών ενώ η ίδια έρευνα απέδειξε ότι το 86% των επενδυτών πιστεύει ότι η διοίκηση μίας εταιρείας με κοινωνικό προσανατολισμό προσθέτει σημαντικά στην αξία μίας επιχείρησης μακροπρόθεσμα.

Με την εφαρμογή προγραμμάτων κοινωνικής ευθύνης και την εθελοντική ανάληψη δέσμευσης για υπέρβαση των υποχρεώσεων που επιβάλλονται από τη νομοθεσία, οι εταιρίες προσπαθούν να αναβαθμίσουν τα πρότυπα της κοινωνικής ανάπτυξης, της προστασίας του περιβάλλοντος και του σεβασμού θεμελιωδών δικαιωμάτων. Ο κύριος σκοπός μιας επιχείρησης είναι να δημιουργεί αξία, επιφέροντας με τον τρόπο αυτό κέρδη για τους ιδιοκτήτες και τους μετόχους της. Ταυτόχρονα όμως μπορεί να συμβάλει στην ευημερία της κοινωνίας. Σήμερα οι επιχειρήσεις αντιλαμβάνονται διαρκώς περισσότερο ότι η οικονομική επιτυχία τους δεν εξαρτάται μόνο από μια στρατηγική μεγιστοποίησης βραχυπρόθεσμων κερδών,

αλλά και από την προστασία του περιβάλλοντος και την προώθηση της κοινωνικής τους ευθύνης, συμπεριλαμβανομένων των συμφερόντων των καταναλωτών.

Η εκτεταμένη βιβλιογραφία προσφέρει πολλά επιχειρήματα τόσο υπέρ όσο και κατά της εταιρικής ευθύνης. Ανάμεσα στα "κατά" περιλαμβάνονται οι απόψεις των οπαδών της ελεύθερης αγοράς, οι οποίοι ισχυρίζονται ότι η επιχείρηση δεν έχει ούτε σαν σκοπό να επιδιώξει, ούτε τα μέσα για να πετύχει την άριστη διαχείριση των πόρων που θα αποδοθούν σε κοινωφελή έργα. Κάθε σχετική εμπλοκή της λοιπόν θα κατασπαταλήσει πόρους και θα την αποσπάσει από το κύριο έργο της χωρίς να αριστοποιήσει τα αναμενόμενα αποτελέσματα. Επιπλέον θα δώσει περισσότερη δύναμη στα ήδη πανίσχυρα χέρια των επιχειρήσεων, συναινούν και οι αντίπαλοι της ελεύθερης αγοράς.

Περισσότερες από 100 εμπειρικές μελέτες έχουν δημοσιευτεί πάνω στο εν λόγω θέμα. Στην πλειοψηφία τους (68%) τα αποτελέσματα έδειξαν θετική σχέση μεταξύ της εταιρικής κοινωνικής συμπεριφοράς και οικονομικής επίδοσης. Οι ερευνητές καταλήγουν ότι, γενικά, υπάρχει θετική σχέση και οπωσδήποτε πολύ μικρή αρνητική σχέση μεταξύ των δύο [23].

Το London Business School επιβεβαιώνει αυτά τα ευρήματα. Από 80 μελέτες για την ΕΚΕ που έχει εξετάσει, οι 42 έδειξαν θετική επίδραση, οι 19 δεν έδειξαν κάποια σχέση, οι 15 έδειξαν μεικτά αποτελέσματα και μόνο οι 4 φανέρωσαν αρνητική επίδραση [24].

Ορισμένα παραδείγματα από τις εν λόγω μελέτες είναι τα ακόλουθα:

Εταιρείες με επίσημη δέσμευση σε κώδικες συμπεριφοράς - αξίες και επιχειρηματικές πρακτικές - πληρούν καλύτερα 3 από 4 χρηματοοικονομικά κριτήρια σε σύγκριση με εταιρείες που δεν έχουν προβεί σε μια τέτοια δέσμευση. Επιπλέον, αυτές οι επιχειρήσεις παρουσιάζουν κέρδη κατά 18% υψηλότερα από το μέσο όρο [25].

Επιπλέον, η ΕΚΕ αναγνωρίζεται από τις επιχειρήσεις, τα άτομα που χαράσσουν πολιτική και τα άλλα ενδιαφερόμενα μέρη, ως σημαντικό στοιχείο νέων και αναδυόμενων μορφών διακυβέρνησης, που μπορεί να τους βοηθήσει να ανταποκριθούν σε θεμελιώδεις αλλαγές που λαμβάνουν χώρα στο παγκόσμιο επιχειρηματικό στερέωμα. Συγκεκριμένα:

- Η παγκοσμιοποίηση δημιούργησε νέες ευκαιρίες για τις επιχειρήσεις, αλλά αύξησε την οργανωτική πολυπλοκότητα των επιχειρήσεων καθώς η αυξανόμενη επέκταση των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων στο εξωτερικό οδήγησε σε νέες ευθύνες σε παγκόσμια κλίμακα, ιδίως σε σχέση με τις αναπτυσσόμενες χώρες. Η εφαρμογή συστημάτων ΕΚΕ και η κατάλληλη εταιρική διακυβέρνηση συντελούν στην εξασφάλιση εύρυθμης λειτουργίας και στην τήρηση ισορροπιών μεταξύ των συμμετεχόντων κατά μήκος της παραγωγικής αλυσίδας. Παράλληλα, οι επιχειρήσεις επιβαρύνονται σημαντικά από την εταιρική διακυβέρνηση και συχνά τίθεται το ερώτημα αν το πρόσθετο κόστος που επιβάλλεται στις επιχειρήσεις από την εταιρική διακυβέρνηση μπορεί, μακροπρόθεσμα, να έχει προστιθέμενη αξία για αυτές. Το επιπλέον κόστος που προαναφέραμε, εξαρτάται από το βαθμό διατήρησης της εμπιστοσύνης από την πλευρά των καταναλωτών και της επενδυτικής κοινότητας. Είναι, ωστόσο, σημαντικό, ο κόσμος να νιώθει ότι οι εταιρείες αυτές διοικούνται σωστά και ότι μπορεί να τις εμπιστευτεί και, για το λόγο αυτό, και οι επιχειρήσεις από την πλευρά τους θα πρέπει να απαντούν θετικά στο αίτημα για περισσότερη και καλύτερη ενημέρωση. Γι’ αυτό εκφράζεται η άποψη ότι υπάρχει ανάγκη για δημιουργία προτύπων σε σχέση με την εταιρική διακυβέρνηση.
- Η παγκόσμια διακυβέρνηση και η αλληλεπίδραση ανάμεσα στο εμπόριο, τις επενδύσεις και τη βιώσιμη ανάπτυξη είναι ανάμεσα στα κύρια ζητήματα στη συζήτηση για την ΕΚΕ. Πράγματι, η ευαισθητοποίηση σχετικά με τα ζητήματα και ης ανησυχίες της ΕΚΕ θα συνεισφέρει στην προώθηση πιο βιώσιμων επενδύσεων, πιο αποτελεσματικής αναπτυξιακής συνεργασίας και μεταφορών τεχνολογίας. Η διαδικασία της απελευθέρωσης του εμπορίου και των χρηματοοικονομικών αγορών πρέπει να συνοδεύονται από την κατάλληλη πρόοδο προς ένα αποτελεσματικό σύστημα παγκόσμιας διακυβέρνησης, συμπεριλαμβανομένων των κοινωνικών και περιβαλλοντικών της διαστάσεων. Λόγω της παγκοσμιοποίησης οι επιχειρήσεις εκτίθενται διαρκώς περισσότερο στη διασυνοριακή οικονομική εγκληματικότητα, που απαιτεί μια διεθνή απάντηση. Με τη συμμόρφωσή τους προς διεθνώς αποδεκτά πρότυπα, οι πολυεθνικές επιχειρήσεις μπορούν να βοηθήσουν να εξασφαλιστεί ότι οι διεθνείς εμπορικές αγορές λειτουργούν με πιο βιώσιμο τρόπο και επομένως είναι

σημαντικό η προώθηση της ΕΚΕ σε διεθνές επίπεδο να βασιστεί σε διεθνή πρότυπα και συμφωνηθέντα εργαλεία [26].

- Ως άμεσα οφέλη από την εφαρμογή ΕΚΕ μπορούν να αναφερθούν το καλύτερο εργασιακό περιβάλλον, η δέσμευση και η μεγαλύτερη παραγωγικότητα των εργαζομένων, η άμεση εμπλοκή σε θέματα που αφορούν στις κοινότητες όπου δραστηριοποιούνται οι επιχειρήσεις.
- Η εικόνα και η φήμη παίζουν διαρκώς σημαντικότερο ρόλο στο ανταγωνιστικό περιβάλλον των επιχειρήσεων, καθώς οι καταναλωτές και οι ΜΚΟ ζητούν περισσότερες πληροφορίες σχετικά με τις συνθήκες κάτω από τις οποίες παράγονται τα προϊόντα και προσφέρονται οι υπηρεσίες και για τον αντίκτυπο τους στη βιωσιμότητα, και τείνουν να ανταμείβουν με την συμπεριφορά τους, τις κοινωνικά και περιβαλλοντικά υπεύθυνες εταιρείες. Οπότε στα έμμεσα οφέλη της ΕΚΕ είναι η αύξηση του ενδιαφέροντος των πελατών και των επενδυτών, γεγονός που αυξάνει τις επιχειρηματικές ευκαιρίες των επιχειρήσεων, η επαύξηση της καλής τους φήμης και η θετική ανταπόκριση του καταναλωτικού κοινού στο σήμα τους. Στο πλαίσιο της ενοποίησης των αγορών, η προβολή του κοινωνικού έργου των επιχειρήσεων μέσα από ειδικές καμπάνιες αποτελεί ολοένα και πιο σημαντικό παράγοντα για την αύξηση των πωλήσεων στις ανεπτυγμένες αγορές, εκεί που είναι περισσότερο κοινωνικά ευαίσθητοι οι καταναλωτές. Οι πωλήσεις των επιχειρήσεων επηρεάζονται πολύ θετικά, εφόσον αυτές έχουν προβάλει μέσα από διάφορα μέσα μαζικής ενημέρωσης το κοινωνικό τους έργο, ενισχύοντας την ανταγωνιστικότητά τους έναντι επιχειρήσεων που δεν έχουν μια ολοκληρωμένη στρατηγική ΕΚΕ [26].
- Για να προσδιορίσουν καλύτερα τους παράγοντες επιτυχίας και κινδύνου που ενυπάρχουν σε μια επιχείρηση, τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα ζητούν την αποκάλυψη πληροφοριών που ξεπερνούν την παραδοσιακή σύνταξη οικονομικών εκθέσεων. Τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα επιθυμούν να διασφαλίζουν τα χρήματα τα οποία δανείζουν στις επιχειρήσεις και συνεπώς τα ενδιαφέρει η δυνατότητα βιωσιμότητας της επιχείρησης μακροπρόθεσμα. Γι αυτό το λόγο εξετάζουν και το περιβαλλοντικό και κοινωνικό αντίκτυπο που έχουν οι επιχειρήσεις - πελάτες τους και ενδεχομένως να εξετάζουν και τον κοινωνικό απολογισμό τους. Με άλλα λόγια εξετάζουν στοιχεία που θα τους επιτρέψουν να

προσδιορίσουν καλύτερα τους παράγοντες επιτυχίας και κινδύνου που ενυπάρχουν σε μια επιχείρηση και την ανταπόκρισή της στην κοινή γνώμη.

- Με την εφαρμογή προγραμμάτων ΕΚΕ οι επιχειρήσεις συμβάλουν στην ανάπτυξη της γνώσης και της καινοτομίας και αντλούν τα οφέλη που προσφέρει η ύπαρξη ειδικευμένου εργατικού δυναμικού.
- Η ανάπτυξη πρακτικών που συνεκτιμούν την περιβαλλοντική και κοινωνική διάσταση συμβάλλει στον εκσυγχρονισμό των δραστηριοτήτων των επιχειρήσεων και, κατά συνέπεια, στη μακροπρόθεσμη ανταγωνιστικότητά τους.
- Η εφαρμογή της ΕΚΕ προϋποθέτει τη δέσμευση των επιχειρήσεων στις αξίες CSR και κυρίως στην ακεραιότητα, την υπευθυνότητα και τη διαφάνεια που συνδέονται με την ενισχυμένη εταιρική διακυβέρνηση. Η διαφάνεια ενθαρρύνει τον κόσμο να επενδύει. Αυτό, ωστόσο, εξαρτάται από τον επενδυτή καθώς υπάρχουν πολλοί διαφορετικοί τύποι. Υπάρχουν για παράδειγμα οι βραχυπρόθεσμοι επενδυτές, που λειτουργούν σε βάθος χρόνου 3 μηνών. Υπάρχουν όμως (και αυτοί είναι οι σημαντικότεροι και σταθερότεροι) αυτοί που επενδύουν μακροπρόθεσμα και οι οποίοι επηρεάζονται σε σημαντικό βαθμό από τη διαφάνεια μιας επιχείρησης που εμπιστεύονται. Για το λόγο αυτό, είναι σημαντική για τέτοιου τύπου επενδυτές, η ύπαρξη καλής διαχείρισης που θα μπορεί να εξασφαλίζει εξισορρόπηση του βραχυπρόθεσμου με το μακροπρόθεσμο και των κερδών έναντι άλλων θεμάτων όπως η αιφόρος ανάπτυξη.
- Επιπλέον οι επιχειρήσεις μπορούν να ενταχθούν σε ειδικούς χρηματιστηριακούς και τραπεζικούς δείκτες αξιολόγησης εταιριών με βάση τις δραστηριότητές τους σε θέματα ΕΚΕ και έτσι να προσελκύουν περισσότερους επενδυτές.
- Η ΕΚΕ είναι μια ευκαιρία αμφίδρομου οφέλους όχι μόνο για τις εταιρίες και τους επενδυτές, αλλά και για τους πολίτες. Και αυτό είναι ένα μήνυμα που πρέπει να προωθηθεί στις ευρωπαϊκές επιχειρήσεις, όπως επίσης και σε εκείνους που λαμβάνουν αποφάσεις και διαμορφώνουν πολιτικές, στην ακαδημαϊκή κοινότητα και στην κοινή γνώμη [27] .

Παρά την ευρεία συναίνεση που παρατηρείται όσον αφορά τη σημασία της ΕΚΕ για τις επιχειρήσεις, οι επιχειρήσεις δεν μπορούν προς το παρόν να εκτιμήσουν επακριβώς τα συγκεκριμένα οφέλη από την ανάληψη δράσης στον τομέα αυτό. Για το

λόγο αυτό, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προτείνει την πραγματοποίηση μελετών σχετικά με τις θετικές συνέπειες των δράσεων στο πλαίσιο της ΕΚΕ για την ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων, την υποστήριξη δραστηριοτήτων ευαισθητοποίησης για την ΕΚΕ και την ανάλυση και διάδοση πληροφοριών σχετικά με κοινωνικά υπεύθυνες πρακτικές [28].

Ανάπτυξη της ανταλλαγής ορθών πρακτικών (best practices) μεταξύ των επιχειρήσεων και των κρατών μελών. Οι ίδιες οι επιχειρήσεις τόνισαν τη σημασία της ανταλλαγής εμπειριών και ορθών πρακτικών σχετικά με την ΕΚΕ. Επομένως, οι επιχειρήσεις πρέπει να βελτιώσουν την αποτελεσματικότητα των υφιστάμενων δομών ενισχύοντας τη δικτύωση και το συντονισμό. Σήμερα, οι επιχειρήσεις συναντούν ιδιαίτερες δυσκολίες στο να πείσουν και να ενημερώσουν για τις καλές τους προθέσεις [26].

Πέρα από το υλικό μέρος του άμεσου κέρδους, η ΕΚΕ αποδίδει πολύπλευρα οφέλη. Αυτά τα οφέλη είναι μάλλον δύσκολο να προσδιοριστούν επακριβώς και να οριοθετηθούν, αφού δεν είναι πάντα οικονομικά. Για να εξετάσει κανείς τις πιθανές θετικές συνέπειες που θα έχει σε μια εταιρεία η ανάληψη δράσεων ΕΚΕ, πρέπει κατ' αρχάς να ανατρέξει στην ίδια τη δομή της επιχειρηματικής λειτουργίας. Αλλά ας εξετάσουμε πρώτα πως επιδρά η ΕΚΕ στην κερδοφορία μιας εταιρείας. Οι περισσότερες εμπειρικές έρευνες που εκπονήθηκαν τα τελευταία χρόνια, απέδειξαν την ύπαρξη θετικής και άμεσης σχέσης ανάμεσα στα δύο.

Τα πιο μετρήσιμα συμπεράσματα των ερευνών αυτών αποκαλύπτουν:

1. Εταιρείες με κοινωνική δέσμευση αποδίδουν καλύτερα σε τρία από τέσσερα οικονομικά μεγέθη στα οποία ελέγχθηκαν, ενώ έχουν κατά 18% υψηλότερα κέρδη κατά μέσον όρο [25].
2. Επιχειρήσεις με κοινωνική δέσμευση υπεραποδίδουν δύο έως τρεις φορές, έναντι των υπολοίπων.
3. Σε έρευνες που έχουν πραγματοποιηθεί σε Διευθύνοντες Συμβούλους εταιρειών, το 68% απάντησε ότι η ΕΚΕ είναι ζωτική για την κερδοφορία της εταιρείας, ενώ το 60% συμφώνησε ότι η ΕΚΕ πρέπει να παραμείνει προτεραιότητα ακόμα και σε δύσκολες οικονομικές συγκυρίες. Το 94% των στελεχών πιστεύει ότι η ανάπτυξη στρατηγικής ΕΚΕ μπορεί να προσφέρει πραγματικά επιχειρηματικά

- οφέλη [34] , ενώ 1 στα 3 στελέχη πιστεύει ότι οι πρωτοβουλίες ΕΚΕ θα αυξήσουν τις πωλήσεις [35] .
4. Στην Ελλάδα, ο καταναλωτής σήμερα περισσότερο απ' ό,τι στο παρελθόν, εκδηλώνει ενεργά και περισσότερο αποφασιστικά τη θέση του απέναντι στον τρόπο με τον οποίον λειτουργεί μια επιχείρηση. Ενδιαφέρεται και βασίζει περισσότερο τις επιλογές του στην ποιότητα και την ασφάλεια των υλικών των προϊόντων, στον τρόπο με τον οποίον έχουν παραχθεί και στον βαθμό στον οποίο επηρεάζουν το περιβάλλον, αλλά και στη γενικότερη στάση της επιχείρησης.
 5. Οι Έλληνες καταναλωτές πιστεύουν όλο και περισσότερο στη δύναμή τους να διασφαλίσουν όχι μόνο τα δικαιώματά τους, αλλά και να συμβάλουν στην εδραίωση της ΕΚΕ [36] .

3.5 Επιχειρηματική πολιτική

Μόνον οι ανταγωνιστικές και κερδοφόρες επιχειρήσεις είναι ικανές να συμβάλλουν μακροπρόθεσμα στη βιώσιμη ανάπτυξη δημιουργώντας πλούτο και θέσεις εργασίας χωρίς να διακυβεύουν τις κοινωνικές και περιβαλλοντικές ανάγκες της κοινωνίας. Μόνο οι κερδοφόρες επιχειρήσεις είναι βιώσιμες και έχουν περισσότερες δυνατότητες να υιοθετήσουν ή να αναπτύξουν υπεύθυνες πρακτικές [19].

Ο ρόλος της επιχειρηματικής πολιτικής είναι να συμβάλει στη δημιουργία ενός επιχειρηματικού περιβάλλοντος, που υποστηρίζει το στόχο της Λισσαβόνας να για δυναμικότερη οικονομία της γνώσης ανά την υφήλιο, καθώς και την επιχειρηματικότητα και τη βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη. Στόχος της είναι να εξασφαλίσει μια ισορροπημένη προσέγγιση της βιώσιμης ανάπτυξης, που μεγιστοποιεί τη συνεργία ανάμεσα στην οικονομική, την κοινωνική και την περιβαλλοντική της διάσταση.

Ένα άλλο σημαντικό στοιχείο είναι ότι ενισχύει τις επιχειρήσεις να αυξήσουν την ανταγωνιστικότητά τους και να αντεπεξέλθουν στις προκλήσεις της μετάβασης στην οικονομία της γνώσης. Η επιχειρηματική πολιτική εστιάζει ιδιαίτερα στις ΜΜΕ και την υπεύθυνη επιχειρηματικότητα, όπου πραγματοποιούνται σχέδια με τα κράτη μέλη για να εντοπιστούν ορθές πρακτικές πολιτικής και υποστήριξης [19].

3.6 Μικρομεσαίες επιχειρήσεις (ΜΜΕ) και ΕΚΕ

Ο όρος αναφέρεται σε επιχειρήσεις που απασχολούν από έναν έως 250 εργαζόμενους. Ανάμεσά τους η πολυπληθέστερη κατηγορία είναι αυτή των «πολύ μικρών» ή «μικρο-επιχειρήσεων» (όσες απασχολούν έως 10 άτομα). Ακολουθούν οι κατηγορίες των «μικρών» (απασχόληση 10-49 άτομα) και των «μεσαίων» (απασχόληση 50 -249) ΜΜΕ [23].

Η κοινωνική υπευθυνότητα εκδηλώνεται όταν παρέχονται ευκαιρίες κατάρτισης και μάθησης που έχουν στο επίκεντρό τους όχι τα στενά οφέλη της επιχείρησης αλλά το κοινό καλό. Η περιβαλλοντική ευαισθησία και η απαίτηση οι προμηθευτές ή τα παραγόμενα προϊόντα και υπηρεσίες να περιλαμβάνουν όσο το τεχνικά δυνατόν περισσότερα ανανεώσιμα υλικά είναι ιδιαίτερα ευπρόσδεκτη από την κοινοτική γραφειοκρατία αλλά και τις διαμορφωμένες κοινές γνώμες των χωρών-μελών της ΕΕ.

Έχει υποστηριχθεί πως στην παραπάνω κατεύθυνση οι ΜΜΕ μπορούν να διαδραματίζουν θετικό ρόλο και πως έχουν βαρύτητα. Ίσως, όχι την ίδια βαρύτητα που εκ των πραγμάτων έχουν οι μεγαλύτερες και ισχυρότερες επιχειρήσεις, αλλά μπορούν να δραστηριοποιηθούν κατά κοινωνικά υπεύθυνο τρόπο. Η κοινωνική τους όμως υπευθυνότητα σχετίζεται με τη γενική πρακτική, τις ρυθμίσεις και τους τρόπους της χώρας προέλευσής τους [23].

Σύμφωνα με τη στρατηγική της Επιτροπής που δίνει προτεραιότητα στις μικρές επιχειρήσεις, η έννοια, οι πρακτικές και τα εργαλεία της ΕΚΕ πρέπει να προσαρμοστούν έτσι ώστε να είναι κατάλληλα για τις ειδικές συνθήκες των ΜΜΕ, που αποτελούν τη μεγάλη πλειοψηφία των ευρωπαϊκών επιχειρήσεων. Λόγω της μικρότερης πολυπλοκότητάς τους και του ισχυρού ρόλου του ιδιοκτήτη, οι ΜΜΕ συχνά διαχειρίζονται τον αντίκτυπό τους στην κοινωνία με πιο διαισθητικό και άτυπο τρόπο από τις μεγάλες επιχειρήσεις. Πράγματι, πολλές ΜΜΕ εφαρμόζουν ήδη κοινωνικά και περιβαλλοντικά υπεύθυνες πρακτικές χωρίς να γνωρίζουν την έννοια της ΕΚΕ ή να κοινοποιούν τις δραστηριότητές τους. Οι πρακτικές αυτές συχνά ορίζονται και νοούνται ως υπεύθυνη επιχειρηματικότητα από τις ΜΜΕ [19].

Οι περισσότερες ΜΜΕ πραγματοποιούν κοινωνικά και περιβαλλοντικά υπεύθυνες δραστηριότητες υπέρ των εξωτερικών τους ενδιαφερόμενων μερών. Οι κοινοτικές και κοινωνικές υποχρεώσεις που έχουν αναλάβει θα μπορούσαν να

χαρακτηριστούν ως τοπικές σε έκταση, περιστασιακής φύσης, και ασύνδετες με την επιχειρηματική στρατηγική. Το κύριο κίνητρο είναι σκέψεις δεοντολογικού χαρακτήρα του ιδιοκτήτη / διαχειριστή, αν και σημαντικός αριθμός των ΜΜΕ αναγνωρίζει επίσης τα οφέλη για την επιχείρηση όπως είναι οι καλύτερες σχέσεις με τους καταναλωτές και την τοπική κοινότητα. Επιπλέον, αποδεικνύεται ότι υπάρχει θετική σχέση ανάμεσα στο στρατηγικό επίκεντρο των ΜΜΕ και τις κοινωνικά υπεύθυνες δραστηριότητες τους: οι ΜΜΕ που εστιάζουν στην καινοτομία, την ποιότητα και την ανάπτυξη έχουν καλύτερη επίδοση και στην τρέχουσα ή μελλοντική κοινωνική δέσμευση. Η έλλειψη ευαισθητοποίησης φαίνεται να είναι το πιο σημαντικό εμπόδιο για την κοινωνική δέσμευση, ιδίως στις μικρότερες ΜΜΕ, ενώ ακολουθούν οι περιορισμένοι πόροι. Οι σύλλογοι μικρών επιχειρήσεων, οι οργανισμοί υποστήριξης και τα δίκτυα πρέπει να παίζουν σημαντικό ρόλο στην ευαισθητοποίηση με την παροχή πληροφοριών, εργαλείων φιλικών προς το χρήστη και τη διάδοση περιπτώσεων ορθής πρακτικής.

Καθώς οι ΜΜΕ δεν αντλούν αξία από την δέσμευσή τους με τον ίδιο τρόπο όπως οι μεγάλες επιχειρήσεις, είναι σημαντικό να βοηθήσουμε τις ΜΜΕ να υιοθετήσουν μια πιο στρατηγική προσέγγιση. Η συλλογή αποδεικτικών στοιχείων σχετικά με τα οικονομικά επιχειρήματα για διαφορετικά είδη ΜΜΕ που λειτουργούν σε διαφορετικά πολιτιστικά υπόβαθρα είναι κρίσιμη για την καλύτερη κατανόηση και μεγαλύτερη συμμετοχή των ΜΜΕ. Στο μέλλον, η πιο σημαντική πίεση για την υιοθέτηση πρακτικών της ΕΚΕ από τις ΜΜΕ αναμένεται να ασκηθεί από τους μεγάλους επιχειρηματικούς πελάτες τους, που με τη σειρά τους θα μπορούσαν να βοηθήσουν τις ΜΜΕ να αντιμετωπίσουν τις προκλήσεις αυτές με την παροχή κατάρτισης, με προγράμματα καθοδήγησης και με άλλες πρωτοβουλίες [19].

Για να διευκολυνθεί η ευρύτερη υιοθέτηση υπεύθυνων επιχειρηματικών πρακτικών από τις ΜΜΕ, χρειάζεται μεγαλύτερη ευαισθητοποίηση σχετικά με τα οικονομικά οφέλη που επιφέρουν και η προώθησή τους ως εργαλείο διαχείρισης κινδύνου, καθώς και:

- έργο για την καλύτερη κατανόηση της σημερινής κοινωνικής και περιβαλλοντικής δέσμευσης των ΜΜΕ, συμπεριλαμβανομένης έρευνας σχετικά με απόψεις της ΕΚΕ που αφορούν ειδικά τις ΜΜΕ και με οικονομικά επιχειρήματα.

- προώθηση της ανταλλαγής και διάδοσης περιπτώσεων ορθής πρακτικής που εντοπίζονται με τη βοήθεια εμπειρογνομόνων των κρατών μελών και των υποψηφίων χωρών, οργανώσεων εκπροσώπων των ΜΜΕ, οργανώσεων υποστήριξης των επιχειρήσεων και οργανώσεων των καταναλωτών (π.χ. μέσω δημοσιεύσεων, συλλογής ορθών πρακτικών σε απευθείας σύνδεση κτλ.).
- διευκόλυνση της ανάπτυξης και διάδοσης φιλικών προς τον χρήστη εργαλείων, που έχουν δημιουργηθεί κατά παραγγελία για εκείνες τις ΜΜΕ που επιθυμούν να δεσμευθούν ή να αναπτύξουν περαιτέρω κοινωνικά υπεύθυνες ενέργειες σε εθελοντική βάση (ενημερωτικό υλικό, "εργαλειοθήκη" των ΜΜΕ, κτλ.).
- να στραφεί η προσοχή των συλλόγων ΜΜΕ και οργανισμών υποστήριξης επιχειρήσεων σε ζητήματα που αφορούν την ΕΚΕ προκειμένου να τα ενσωματώσουν στην παροχή ενίσχυσης σε υπεύθυνες επιχειρηματικές πρωτοβουλίες των ΜΜΕ.
- να διευκολύνει τη συνεργασία μεταξύ των μεγάλων επιχειρήσεων και των ΜΜΕ στη διαχείριση της κοινωνικής και περιβαλλοντικής τους ευθύνης (π.χ. διοίκηση της αλυσίδας εφοδιασμού, προγράμματα καθοδήγησης κτλ.), σύμφωνα με τους εθνικούς κανόνες ανταγωνισμού καθώς και εκείνους της ΕΕ.
- να ευαισθητοποιήσει περισσότερο τις ΜΜΕ σχετικά με τον αντίκτυπο των δραστηριοτήτων τους στις αναπτυσσόμενες χώρες, και να προωθήσει τις προορατικές πολιτικές των ΜΜΕ, ιδίως στους τομείς των βασικών κανόνων εργασίας, της εκρίζωσης της παιδικής εργασίας, της ισότητας των φύλων, της εκπαίδευσης, της κατάρτισης, της παροχής ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης και της ασφάλισης [19].

3.7 Συμμέτοχοι σύμφωνα με την ΕΚΕ

Ένας συμμετόχος είναι οποιοδήποτε άτομο ή ομάδα που μπορεί να επηρεάσει ή επηρεάζεται από τις δραστηριότητες μιας οργάνωσης. Συμμέτοχος θα μπορούσε να είναι η τοπική κοινότητα που επιθυμεί να ξέρει ότι ένα εργοστάσιο δεν θα απελευθερώνει τους επιβλαβείς ρύπους ή κάποιοι καταναλωτές που θέλουν πληροφορίες σχετικά με κάποιο προϊόν ή οι επενδυτές που προσδοκούν να δουν την επιχείρηση να ευημερεί. Η σχέση με τους συμμετόχους προσθέτει σημαντικές ιδέες στις ανησυχίες και τις προτεραιότητές τους, γεγονός που βοηθά στην κατανόηση του

τρόπου με τον οποίο συσχετίζονται διαφορετικά ζητήματα που αφορούν τη βιωσιμότητα. Η σχέση με τους συμμετόχους βοηθά επίσης τους διευθυντές να καταλάβουν τις προσδοκίες και τις ανησυχίες τους για την επιχείρηση, να κάνουν μια αξιολόγηση των ευκαιριών και των απειλών, να προσδιορίσουν τις υπάρχουσες ή πιθανές συγκρούσεις συμφερόντων και να δημιουργήσουν τις κατάλληλες στρατηγικές και σχέδια.

3.7.1 Κυβερνήσεις

Το βασικό επίπεδο υπεύθυνης συμπεριφοράς για οποιαδήποτε οργάνωση είναι η συμμόρφωση με τους νόμους. Η Κυβέρνηση παίζει σημαντικό ρόλο στον καθορισμό των προτύπων σε τομείς όπως η εταιρική διακυβέρνηση, η προστασία του περιβάλλοντος, η υγεία και η ασφάλεια, τα δικαιώματα των εργαζομένων και η εποπτεία της εφαρμογής τους.

Η ΕΚΕ θεωρεί ότι οι επιχειρήσεις πρέπει να κινούνται πέρα από τη βάση της νομικής συμμόρφωσης και να ενσωματώνουν την κοινωνικά υπεύθυνη συμπεριφορά στις βασικές τους αξίες, σε αναγνώριση των ωφελειών που προκύπτουν με αυτό τον τρόπο [29].

Οι κυβερνήσεις μπορούν να προωθήσουν τέτοιες πρακτικές ΕΚΕ με τη δημιουργία έξυπνων κανονισμών και με την παροχή φορολογικών κινήτρων για να υποκινήσουν τις επιχειρήσεις να αυξήσουν την απόδοση τους πέρα από τα κατώτατα νομικά επίπεδα. Οι κυβερνήσεις μπορούν επίσης να διαδραματίσουν έναν σημαντικό ρόλο με την καθιέρωση των προγραμμάτων υποστήριξης ΕΚΕ που ενθαρρύνουν την υιοθέτηση ΕΚΕ και της βιώσιμης ανάπτυξης [29].

3.7.2 Διεθνείς Οργανισμοί

Οι διεθνείς οργανισμοί όπως τα Ηνωμένα Έθνη και ο Διεθνής Οργανισμός Εργασίας (ILO) μπορούν να διαδραματίσουν καταλυτικό ρόλο στην υποκίνηση των συνειδησεων. Χαρακτηριστικά παραδείγματα είναι το Παγκόσμιο COMPACT (οικουμενικό σύμφωνο) [30] και το Περιβαλλοντικό Πρόγραμμα Ηνωμένων Εθνών (UNEP United Nations Environment Program) [31] που διευθύνονται από τα Ηνωμένα Έθνη και την Παγκόσμια Επιτροπή ILO στο πλαίσιο της Κοινωνικής Διάσταση της Παγκοσμιοποίησης [30].

3.7.3 Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις (NGOs)

Οι τοπικές Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις (NGOs) και οι κοινοτικές ομάδες χορηγούν στις επιχειρήσεις που επιδεικνύουν υπευθυνότητα την τοπική άδεια για να λειτουργήσουν, εκθέτοντας όσες επιχειρήσεις έχουν κακή απόδοση. Καθώς η παγκοσμιοποίηση και το διεθνές εμπόριο έχουν αντίκτυπο στις τοπικές κοινωνίες, οι Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις έχουν επεκτείνει ακόμη περισσότερο την επιρροή τους στις παγκόσμιες υποθέσεις. Ερωτώνται από τις κυβερνήσεις καθώς επίσης και τους διεθνείς οργανισμούς, όπως τα Ηνωμένα Έθνη, που έχουν δημιουργήσει σχετική θέση για τις Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις. Οι Μη Κερδοσκοπικοί Οργανισμοί αυτοί (NGOs) εξαπλώνονται σε ολόκληρο τον πλανήτη, από τις μεγάλες βόρειες - κυρίως φιλανθρωπικές - οργανώσεις όπως οι CARE, Oxfam, World Vision κ.ά. ως αυτές που δραστηριοποιούνται σε κοινοτικό επίπεδο με ομάδες αυτοβοήθειας στο νότο. Επίσης περιλαμβάνουν ερευνητικά ιδρύματα, εκκλησίες, επαγγελματικούς συνδέσμους και διάφορα λόμπι.

3.7.4 Ενώσεις ανά τομέα

Οι επαγγελματικές και εμπορικές ενώσεις διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στον καθορισμό και την προώθηση συγκεκριμένων προτύπων για κάθε τομέα καθώς και για την παροχή αξιόπιστης γνώσης και πρωτοποριακής τεχνολογίας. Οι ενώσεις ανά τομέα μπορούν να έχουν χρήσιμο ρόλο γιατί συμβάλλουν στην αναγνώριση και τη διάκριση των καλύτερων πρακτικών ΕΚΕ για κάθε τομέα ξεχωριστά.

3.7.5 Ενώσεις ΕΚΕ (CSR)

Οι ενώσεις CSR όπως η "CSR Europe" και η "Επιχείρηση στην Κοινότητα" (BITC) συμβάλλουν στην αποτελεσματική ανάπτυξη και τη διάδοση της γνώσης CSR και επομένως έχουν έναν κρίσιμο ρόλο στην ανάπτυξη και τη διάδοση γνώσης CSR.

3.7.6 Επενδυτές

Οι επενδυτές είναι μια διαφοροποιημένη ομάδα με αρκετά μεγάλη επιρροή. Ποικίλουν από τους ιδιωτικούς επενδυτές και την τοπική οικονομική κοινότητα ως τους διεθνείς χρηματοδοτικούς οργανισμούς.

Καθοριστικής σημασίας για την ανάπτυξη της ΕΚΕ είναι η Κοινωνικά Υπεύθυνη Επένδυση (SRI), κατέχει εξέχουσα θέση στις κύριες κεφαλαιακές αγορές έχοντας αυξηθεί κατά τη διάρκεια της τελευταίας δεκαετίας σε τέτοιο βαθμό ώστε να αντιπροσωπεύει περίπου το 10% των διαθέσιμων πόρων παγκοσμίως.

Δεδομένου ότι αυξάνονται τα στοιχεία για το θετικό αντίκτυπο που έχουν στη χρηματοοικονομική απόδοση της επιχείρησης οι πρακτικές που της εξασφαλίζουν μεγαλύτερη βιωσιμότητα, οι επενδυτές θα προτιμούν στις επενδυτικές τους αποφάσεις τις περισσότερο βιώσιμες επιχειρήσεις.

3.7.7 Μέτοχοι

Οι μέτοχοι ενδιαφέρονται πρωτίστως για την ύπαρξη αποτελεσματικών συστημάτων εταιρικής διακυβέρνησης που εξασφαλίζουν διαφάνεια και για την ελαχιστοποίηση του χρηματοοικονομικού κινδύνου, αλλά ένας αυξανόμενος αριθμός επενδυτών ενδιαφέρεται επίσης και για την περιβαλλοντική και κοινωνική απόδοση της επιχείρησης.

3.7.8 Καταναλωτές

Ο αντίκτυπος του καταναλωτικού ακτιβισμού αποδεικνύεται ορισμένες φορές καθοριστικός για τη βιωσιμότητα της επιχείρησης. Δεδομένου ότι το περιβάλλον κατέχει συνεχώς όλο και πιο ξεχωριστή θέση στις συνειδήσεις των καταναλωτών, οι μεμονωμένοι και οι οργανωμένοι καταναλωτές κινούνται προς τις "πράσινες" αποφάσεις αγοράς και η βιομηχανία προστασίας του περιβάλλοντος αυξάνεται διαρκώς. Αν και οι μεμονωμένοι καταναλωτές δεν έχουν πάντα την πολυτέλεια να ασκούν πίεση στις επιχειρήσεις μέσω των αγοραστικών τους αποφάσεων, μερικές έρευνες έχουν δείξει ότι υπάρχει μια ειλικρινής ανησυχία μεταξύ των καταναλωτών για την απόδοση των βιώσιμων επιχειρήσεων.

3.7.9 Πελάτες

Οι πελάτες ενδιαφέρονται κυρίως για την ποιότητα και την ασφάλεια των προϊόντων και των υπηρεσιών και θα επιθυμούσαν οποιεσδήποτε καταγγελίες ή παράπονα να εξετάζονται γρήγορα και αποτελεσματικά. Μερικοί πελάτες ίσως επιθυμούν να συμμετέχουν στον καθορισμό των προδιαγραφών που απαιτούνται για

τα νέα ή τα εξελιγμένα προϊόντα και με τη συμμετοχή στον κύκλο ζωής των προϊόντων να επιτύχουν τους στόχους βιωσιμότητας των επιχειρήσεων.

3.7.10 Τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης

Τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης μπορούν να είναι ένας σημαντικός φορέας που θα προωθήσει την ανάπτυξη και την εξέλιξη των επιχειρήσεων, με την παροχή των πληροφοριών που θα βοηθήσουν στην εξασφάλιση της βιωσιμότητας, δίνοντας έμφαση στις ορθές και κακές πρακτικές.

3.7.11 Υπάλληλοι

Οι υπάλληλοι είναι η ομάδα "κλειδί" για την εφαρμογή των κοινωνικά υπεύθυνων πρακτικών. Μπορούν να ενισχύσουν την ικανότητα βιωσιμότητας της επιχείρησης στην οποία εργάζονται με τις προσωπικές τους πεποιθήσεις και την εμπειρία τους και έτσι να συμβάλλουν στην ανάπτυξη κουλτούρας ΕΚΕ μέσα στην επιχείρηση. Η διατήρηση της βιωσιμότητας μιας επιχείρησης απαιτεί την ύπαρξη συνειδητοποιημένων υπαλλήλων που παρακινούνται να είναι σε ετοιμότητα για να συνεισφέρουν στην αλλαγή και την καινοτομία.

Η ΕΚΕ μπορεί να επηρεάσει πολύ την προσέλκυση και διατήρηση στελεχών. Οι εργαζόμενοι θέλουν καλές αμοιβές και καλές προοπτικές, όμως όλο και περισσότερο θέλουν επίσης να αισθάνονται υπερήφανοι για την επιχείρηση όπου εργάζονται. Η ΕΚΕ μπορεί να αυξήσει την παραγωγικότητα. Για παράδειγμα, οι επιχειρήσεις που βελτιώνουν τις συνθήκες και πρακτικές εργασίας διαπιστώνουν μείωση των ελαττωματικών ή άχρηστων εμπορευμάτων [20].

3.7.12 Επιχειρησιακοί συνεργάτες

Οι εταιρικές πολιτικές και επιχειρησιακές πρακτικές θα πρέπει να καλύπτουν τη διαχείριση των αλυσίδων ανεφοδιασμού (supply chain management) καθώς και να συμπεριλαμβάνουν περιβαλλοντικά και κοινωνικά πρότυπα και διαδικασίες εξωτερικού λογιστικού ελέγχου για τους προμηθευτές. Οι επιχειρησιακοί συνεργάτες χωρών του εξωτερικού, που αποσυνδέονται από την επιχείρηση μπορούν να εγκυμονούν κινδύνους οι οποίοι πρέπει να αντιμετωπιστούν κατάλληλα.

3.8 Η κοινή γλώσσα της Ευρώπης για την ΕΚΕ

Σήμερα, περισσότερο παρά ποτέ, η Ευρώπη χρειάζεται επιχειρήσεις που θα είναι σεβαστές όχι επειδή παράγουν κέρδη, αλλά και διότι ανταποκρίνονται σε κοινωνικές προκλήσεις.

Στην Ευρώπη, η προώθηση της ΕΚΕ ανταποκρίνεται στην ανάγκη προάσπισης των κοινών αξιών, καθώς και στην ανάγκη να αυξηθεί η αλληλεγγύη και η συνοχή. Η βελτίωση του κανονιστικού πλαισίου και η προώθηση του επιχειρηματικού πνεύματος έχουν καταλάβει μία από τις πρώτες θέσεις στην ευρωπαϊκή ατζέντα. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή επιθυμεί να δώσει μεγαλύτερη πολιτική προβολή στην ΕΚΕ, να επιβραβεύσει όσα έχουν ήδη επιτύχει στον τομέα αυτό οι ευρωπαϊκές επιχειρήσεις και να τις ενθαρρύνει να καταβάλουν μεγαλύτερες προσπάθειες. Ακόμη και μέσα στους κόλπους των επιχειρήσεων, υπάρχει αυξανόμενη ζήτηση για μεγαλύτερη κοινωνική ευθύνη και οι εργαζόμενοι ζητούν ολοένα και περισσότερο να απασχολούνται σε επιχειρήσεις, στις οποίες μπορούν να μοιράζονται τις θεμελιώδεις αξίες τους [19].

3.8.1 Η δημιουργία της Ευρωπαϊκής Συμμαχίας

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, στοχεύοντας τόσο στην κινητοποίηση των πόρων και των ικανοτήτων των ευρωπαϊκών επιχειρήσεων όσο και στην ανάδειξη της Ευρώπης σε πόλο αριστείας όσον αφορά την ΕΚΕ, εξήγγειλε στις 22 Μαρτίου 2006 την υποστήριξή της για τη δημιουργία μιας «ευρωπαϊκής συμμαχίας για την ΕΚΕ». Με τη δημιουργία αυτής της συμμαχίας, η Επιτροπή αποσκοπεί αφενός στο να ενθαρρύνει τις ευρωπαϊκές επιχειρήσεις να εγκολπωθούν σε μεγαλύτερο βαθμό την έννοια της ΕΚΕ και αφετέρου να αυξήσει την υποστήριξη και την αναγνώριση της ΕΚΕ ως παράγοντα που συμβάλλει στη βιώσιμη ανάπτυξη και στη στρατηγική για την ανάπτυξη και την απασχόληση. Μάλιστα, κατόπιν ευρείας διαδικασίας διαβουλεύσεων και διαλόγου με τις επιχειρήσεις και τους σχετικούς φορείς στους κόλπους της Επιτροπής, προέκυψε μια κοινή ευρωπαϊκή αντίληψη για την έννοια της ΕΚΕ, βάσει της οποίας οι επιχειρήσεις ενσωματώνουν εθελοντικά τα κοινωνικά και περιβαλλοντικά ζητήματα στις επιχειρησιακές διαδικασίες τους και στις σχέσεις τους με τους φορείς με τους οποίους συναλλάσσονται.

Οι πρακτικές στον τομέα της ΕΚΕ μπορούν να συμβάλουν στην επίτευξη πολλών στόχων δημόσιας πολιτικής, όπως:

- στη διαμόρφωση πιο ολοκληρωμένων αγορών εργασίας και υψηλότερων επιπέδων κοινωνικής ένταξης
- σε επενδύσεις στην ανάπτυξη δεξιοτήτων και τη διά βίου μάθηση
- σε βελτιώσεις στη δημόσια υγεία
- στη βελτίωση των επιδόσεων στον τομέα της καινοτομίας
- στη διαμόρφωση πιο θετικής εικόνας για τις επιχειρήσεις και τους επιχειρηματίες στην κοινωνία
- στην ορθολογικότερη χρήση των φυσικών πόρων και στη μείωση των επιπέδων ρύπανσης
- στον μεγαλύτερο σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των βασικών κανόνων εργασίας
- στη μείωση της φτώχειας και στην επίτευξη προόδου σε σχέση με τους στόχους της χιλιετίας για την ανάπτυξη [19].

3.8.2 Απαραίτητες προϋποθέσεις για τη σωστή εφαρμογή της ΕΚΕ στις οποίες πρέπει να δώσουν έμφαση οι ελληνικές επιχειρήσεις

Σε αντίθεση με το εξωτερικό όπου αρκετοί επενδυτές δηλώνουν πρόθυμοι να πληρώσουν κάτι παραπάνω για μετοχές εταιρειών που δραστηριοποιούνται στην Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη, στην Ελλάδα (Πίνακας 3-2), δυστυχώς, υπάρχει μία άτυπη συμφωνία μεταξύ επενδυτικού κοινού και διαχειριστών ότι η Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη δεν επηρεάζει την απόφαση για επένδυση. Έτσι ενώ στο εξωτερικό οι καταναλωτές μπορούν καιμποϊκοτάρουν προϊόντα από εταιρείες με μη κοινωνικά υπεύθυνη συμπεριφορά, για παράδειγμα όταν δεν τους ευχαριστεί η πολιτική της εταιρείας σε χώρες όπως η Ινδία, στην Ελλάδα η βαρύτητα του συγκεκριμένου κριτηρίου είναι πολύ μικρότερη. Βέβαια λόγω της ραγδαίας εξέλιξης των γεγονότων και του ρυθμού με τον οποίο οι επενδυτικές πρακτικές εισάγονται στην Ελλάδα, η κατάσταση δεν θα συνεχίσει να είναι έτσι για πολύ ενώ εκείνοι που θα δραστηριοποιηθούν γρηγορότερα θα είναι και οι περισσότερο κερδισμένοι.

Πίνακας 3 -2 Ενδεικτικές Εταιρείες που εφαρμόζουν την ΕΚΕ

- AB Βασιλόπουλος
- Adelf Wind
- Aldemar Hotels & Spa
- Alpha Bank
- BP Hellas
- Carrefour Μαρινόπουλος
- Catridge World
- Chiquita Hellas
- Coca-Cola Hellas
- COSMOTE Κινητές Τηλεπικοινωνίες Α.Ε.
- DSGi South-East Europe (Κωτσόβολος- Electro World)
- GENESIS Pharma
- High Technology Expo Ε.Π.Ε.
- INTERAMERICAN
- Ionian Eco
- JohnsonDiversey
- JT International
- Life LTD
- Starbucks
- Vodafone
- WIND
- Αθηναϊκή Ζυθοποιία Α.Ε.
- Αττικές Διαδρομές
- Αττική Οδός
- Βασιλείου Τροφίνο
- Γέφυρα
- Δημόσια Επιχείρηση Ηλεκτρισμού (ΔΕΗ)
- Ελληνικά Πετρέλαια
- ΕΥΔΑΠ
- Ευρωπαϊκή Πίστη
- Οργανισμός Τηλεπικοινωνιών Ελλάδος (ΟΤΕ)

- Τράπεζα Πειραιώς
- Χάλυψ Δομικά Υλικά

Πηγή: <http://www.eurocharity.gr> [21]

Όσον αφορά την Αττική, με βάση το Νόμο 3325/2005, όλες οι βιομηχανίες που δραστηριοποιούνται στα όρια της είναι υποχρεωμένες να εφαρμόζουν ένα Σύστημα Περιβαλλοντικής Διαχείρισης. Γι αυτό το λόγο υπάρχουν και προγράμματα επιδοτήσεων για λήψη περιβαλλοντικών μέτρων ώστε οι βιομηχανίες να τις πρακτικές του Συστήματος Περιβαλλοντικής Διαχείρισης το οποίο έχει σαν βάση την ανακύκλωση, την διαχείριση αποβλήτων, την εξοικονόμηση φυσικών πόρων, τον εθελοντισμό και την αναβάθμιση του περιβάλλοντος.

Έρευνες που έχουν γίνει για την ΕΚΕ στις ελληνικές επιχειρήσεις συγκλίνουν στην άποψη ότι υπάρχουν κάποιες βασικές ελλείψεις. Αν και οι ελληνικές επιχειρήσεις δείχνουν ότι αντιλαμβάνονται τη σπουδαιότητα και την αναγκαιότητα εφαρμογής αυτής της στρατηγικής, ωστόσο παραλείπουν κάποιες βασικές προϋποθέσεις οι οποίες όμως είναι απαραίτητες για να μπορέσουν τα προγράμματα να υλοποιηθούν σωστά και να υπάρχουν οφέλη.

Οι προϋποθέσεις αυτές είναι οι ακόλουθες:

ο **Μέτρηση, έκδοση αναφορών και εκθέσεων και επιβεβαίωση των**

αποτελεσμάτων: Οι επιχειρήσεις της λεγόμενης κοινωνικής οικονομίας οφείλουν να εκδίδουν σε τακτά διαστήματα εκθέσεις για τα μέτρα που λαμβάνουν στο πλαίσιο της ΕΚΕ ή να δημιουργούν μηχανισμούς κοινωνικού ελέγχου και κοινωνικής λογιστικής για την αξιολόγηση των δραστηριοτήτων τους.

Οι κοινωνικοί και περιβαλλοντικοί απολογισμοί αναδεικνύονται σε επικοινωνιακό όχημα κλειδί για την πειστική προώθηση της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης όχι μόνο σε μετόχους αλλά και σε ευρύτερα κοινά καθώς και στους εργαζόμενους των επιχειρήσεων. Σταδιακή μετακίνηση από την παραδοσιακή διαφημιστική προβολή σε πιο προσωπικούς, άτυπους και πιο διαφανείς τρόπους πληροφόρησης. Το ζητούμενο είναι η επικοινωνιακή προσέγγιση της ΕΚΕ να μην αντιστρατεύεται το σκοπό που θέλει να υπερασπιστεί εγείροντας αμφισβητήσεις και ενισχύοντας τον κυνισμό των πολιτών-καταναλωτών προς τις επιχειρήσεις.

Οι κοινωνικοί απολογισμοί είναι μία πρωτοβουλία που υιοθετείται από ολοένα και περισσότερες επιχειρήσεις, οι οποίες χρησιμοποιούν την διαδικασία αυτή για να οργανώσουν τις επιμέρους δραστηριότητές τους για την ΕΚΕ, να θέσουν συγκεκριμένους και μετρήσιμους στόχους καθώς και τις δράσεις τους σε επιμέρους τομείς της ΕΚΕ και να δημιουργήσουν συνθήκες για αμφίδρομη επικοινωνία με τα ενδιαφερόμενα μέρη. Η πρακτική αυτή αναπτύσσεται και στην Ελλάδα όπου υπάρχουν επιχειρήσεις που εκδίδουν μαζί με τον ετήσιο Οικονομικό τους Απολογισμό και Κοινωνικό Απολογισμό ήδη από την δεκαετία του 1980. Ωστόσο, ακόμη σήμερα δεν υπάρχει ομοιογένεια ως προς το είδος των πληροφοριών που πρέπει να περιλαμβάνονται στις εκδόσεις αυτές, ο τρόπος και οι δείκτες αξιολόγησης των αποτελεσμάτων -ποιοτικών- κυρίως των επενδύσεων για την ΕΚΕ και το σύστημα επικοινωνίας αυτών των στοιχείων με τα ενδιαφερόμενα μέρη. Ως σημείο αναφοράς σχετικά θα πρέπει να αναφερθεί η πρωτοβουλία που ξεκίνησε από τα Η.Ε. με τον γενικό τίτλο Global Reporting Initiative - GRI15 και η οποία βρίσκεται σε εξέλιξη για την δημιουργία ενός κοινά αποδεκτού συστήματος έκδοσης και επικοινωνίας Αναφορών για την ΕΚΕ. Φυσικά, θετικά μπορεί να λειτουργήσει και η υιοθέτηση σχετικών συστημάτων πιστοποίησης που αφορούν στον απολογισμό δραστηριοτήτων. Απαραίτητη είναι και η ανάγκη να καταστούν σαφή και συγκεκριμένα τα κριτήρια αξιολόγησης ή κατάταξης των επιχειρήσεων ως προς την ΕΚΕ τους. Τα κριτήρια θα πρέπει να είναι κοινά αλλά και συγκρίσιμα ανάλογα π.χ. με το μέγεθος, το αντικείμενο κλπ μιας επιχείρησης [37].

- **Μάθηση και συμμετοχική συνεργασία:** Η προώθηση της έννοιας της ΕΚΕ και η εφαρμογή ορθών πρακτικών στους επιμέρους τομείς θεωρείται συνάρτηση της Μάθησης, της Διάδοσης των ορθών πρακτικών, αλλά και της συμμετοχικής συνεργασίας μεταξύ των ενδιαφερομένων μερών (partnership building). Στο πλαίσιο αυτό κινούνται πολλές πρωτοβουλίες όπως το Ευρωπαϊκό Δίκτυο για την ΕΚΕ (CSR Europe) και η πρωτοβουλία των Ηνωμένων Εθνών (U.N. Global Compact 16) που αποτελούν καλά παραδείγματα αναφοράς σε διεθνές επίπεδο για την προσπάθεια των επιχειρήσεων να αντλήσουν γνώση αφενός και αφετέρου για την δημιουργία προγραμμάτων συμμετοχικής συνεργασίας (partnership building) [26].

- **Σήμανση των προϊόντων:** Η σήμανση προϊόντων αποτελεί ένα εργαλείο που προτίθεται να εφαρμόσει η Ε.Ε., τόσο για την επιβράβευση προϊόντων που

διακρίνονται για τις πρακτικές ΕΚΕ του κατασκευαστή, όσο και για την αποτελεσματική ενημέρωση των καταναλωτών. Η Ε.Ε. έχει ήδη κάνει βήματα προς αυτή την κατεύθυνση με το οικολογικό σήμα της Ε.Ε. ("το λουλούδι") να χορηγείται σε προϊόντα με την υψηλότερη περιβαλλοντική ποιότητα. Το λουλούδι είναι διαφανής και αξιόπιστη επισήμανση καθώς η συμμόρφωση με τα κριτήρια βεβαιώνεται, επαληθεύεται και παρακολουθείται από έναν ανεξάρτητο τρίτο φορέα πιστοποίησης. Η διαδικασία της επισήμανσης θα ακολουθεί την πρακτική της επισήμανσης CE, για τα προϊόντα που ικανοποιούν τις ευρωπαϊκές προδιαγραφές αλλά, θα παραμένει εθελοντική για τους κατασκευαστές που επιθυμούν να επισημάνουν τα προϊόντα τους [26].

ο **Κοινωνικά υπεύθυνες επενδύσεις:** Θα πρέπει να μελετηθεί από το Χρηματιστήριο Αξιών της Αθήνας το ενδεχόμενο να καταρτίσει - κατά τα πρότυπα του Χρηματιστηρίου του Λονδίνου και άλλων ευρωπαϊκών χρηματιστηρίων, ένα δείκτη αξιολόγησης των κοινωνικών επιδόσεων των επιχειρήσεων που διαπραγματεύονται στο Χ.Α.Α. Στόχος μιας τέτοιας κίνησης θα είναι η κινητοποίηση Ελληνικών κεφαλαίων που θα ενδιαφέρονται σε τέτοιου είδους επενδύσεις αλλά και η τοποθέτηση διεθνών χαρτοφυλακίων που επενδύουν με γνώμονα αντίστοιχα κριτήρια.

Για την εύρυθμη, αξιόπιστη και διαφανή λειτουργία ενός τέτοιου δείκτη θα πρέπει να οριστεί ένας μη κερδοσκοπικός οργανισμός που θα αξιολογεί τις επιδόσεις τους όσον αφορά στην ΕΚΕ και θα ενημερώνει αντίστοιχα τον σχετικό δείκτη [37].

ο **Οικοδόμηση δομών διαλόγου και συνεργασίας ("partnership- building"):** Σημαντική είναι η σημασία της ανάπτυξης παιδείας διαλόγου σε τοπικό και κλαδικό επίπεδο στη χώρα μας. Το πρόβλημα δεν τυγχάνει της προσοχής αρκετών από τις επιχειρήσεις που αναπτύσσουν πρωτοβουλίες στο πλαίσιο της ΕΚΕ και υπάρχουν ήδη σημαντικές προσπάθειες δημιουργίας δομών μέσα από τις οποίες θα υπάρχει αμοιβαία ροή πληροφόρησης για ζητήματα κοινού ενδιαφέροντος μεταξύ των παραγόντων μιας τοπικής κοινωνίας, όπως και σε κάποιους συγκεκριμένους κλάδους. Οι προσπάθειες αυτές θα πρέπει να ενισχυθούν και να ενθαρρυνθούν από την Πολιτεία και τους εθνικούς κοινωνικούς φορείς ώστε να υπάρξουν μόνιμες μορφές διεξαγωγής διαλόγου όπου τα- ζητήματα θα συζητούνται πριν καταστούν προβλήματα και όπου θα δημιουργηθεί μία εξοικείωση των φορέων με το διάλογο και

μεταξύ τους ώστε να λύνονται τα προβλήματα ακόμη και όταν παρουσιάζεται σύγκρουση συμφερόντων [26].

ο **Εξοικείωση ελληνικών επιχειρήσεων με την χρήση του Διαδικτύου για την ενημέρωση γύρω από θέματα ΕΚΕ:** Όσον αφορά τη χρήση του διαδικτύου το τοπίο εξακολουθεί ακόμα να είναι θολό. Αναμφισβήτητα το μικρό ποσοστό αποδοχής του διαδικτύου σε σύγκριση με το εξωτερικό (10% στην Ελλάδα έναντι 70% στις Ηνωμένες Πολιτείες) αποτελεί ανασταλτικό παράγοντα για τη διάδοση της ΕΚΕ στη χώρα μας.

Στο πλαίσιο της εφαρμογής προγραμμάτων CSR από τις επιχειρήσεις το CSR Quest θα διευκολύνει την εφαρμογή των καλύτερων πρακτικών ("best practices") διαχείρισης στην Ελληνική Επιχειρηματική Κοινότητα και ειδικά στην εφαρμογή Ολικής Διαχείρισης Ποιότητας. Ως αποτέλεσμα, η διευρυμένη και βελτιωμένη χρήση των υπηρεσιών ηλεκτρονικής μάθησης θα επιτρέψει και θα διευκολύνει την εναρμόνιση των ελληνικών επιχειρήσεων με το αναδυόμενο Ευρωπαϊκό επιχειρηματικό περιβάλλον και τα πρότυπα που το διέπουν. Αυτό θα έχει μια κρίσιμη σημασίας επίδραση στην ανάπτυξη και ανταγωνιστικότητα της Ελληνικής Οικονομίας, καθώς και στην βελτίωση της Ποιότητας Ζωής της Ελληνικής Κοινωνίας [26].

ο **Συμμετοχή των εργαζομένων - πρόσφορο έδαφος για ανάπτυξη πρωτοβουλιών:** Ο διάλογος και η συμμετοχή των εργαζομένων θεωρούνται βασικοί παράγοντες διαχείρισης και προώθησης αλλαγών. Τίθεται ωστόσο ένα ερώτημα, για το κατά πόσον, στην Ελληνική πραγματικότητα, δίνεται η δυνατότητα στους εργαζομένους και μέχρι ποίου βαθμού να συμμετάσχουν στη διαμόρφωση του οράματος της επιχείρησης. Η εκπαίδευση και η γνώση αποτελούν άξονες ανάπτυξης και διαχείρισης του ανθρώπινου δυναμικού και πεδία άσκησης της κοινωνικής ευθύνης. Η κατάλληλη εκπαίδευση των εργαζομένων κρίνεται αναγκαία για την ανάληψη σωστών πρωτοβουλιών. Παράλληλα οι Έλληνες επιχειρηματίες θα πρέπει να αφήνουν περιθώρια ελευθερίας για την εκδήλωση καινοτομικών δράσεων και τη συμμετοχή όλων των εργαζομένων στη διαμόρφωση του οράματος της εταιρίας. Εξάλλου, οι εργαζόμενοι είναι αυτοί που θα κληθούν να υλοποιήσουν αυτό το όραμα.

ο **Εκσυγχρονισμός της εταιρικής διακυβέρνησης:** Οι κακές πρακτικές διακυβέρνησης βλάπτουν την εμπιστοσύνη των επενδυτών, ενώ η υιοθέτηση των

ορθών εταιρικών πρακτικών διακυβέρνησης μπορεί να ενισχύσει την τιμή της μετοχής μιας επιχείρησης. Αυτό έχει αυξήσει από πλευράς θεσμικών επενδυτών την πίεση για βελτιωμένη εταιρική διακυβέρνηση, και την αυστηρότερη αξιολόγηση των επιχειρήσεων από τους αναλυτές της αγοράς.

Ανά την υδρόγειο, όλοι οι κώδικες εταιρικής διακυβέρνησης αναγνωρίζουν ότι οι διευθυντές μιας επιχείρησης πρέπει να αναλαμβάνουν την ευθύνη να εντοπίζουν και να διαχειρίζονται τους κινδύνους που αντιμετωπίζει η επιχείρηση. Πρέπει επίσης να αντιλαμβάνονται τις επιχειρησιακές ευκαιρίες και να λαμβάνουν μέτρα για να ενισχυθεί η απόδοση. Η ευρεία, έγκαιρη και ακριβής κοινοποίηση των πληροφοριών σχετικά με την οικονομική και λειτουργική απόδοση είναι σημαντική για τη σωστή λειτουργία του διοικητικού συμβουλίου. Η υπευθυνότητα τόσο στην επιχείρηση όσο και στους μετόχους είναι επίσης ουσιαστικό μέλημα. Τα διοικητικά συμβούλια πρέπει να συμμορφωθούν με τις υποχρεώσεις τους και να ενημερώσουν το κοινό για τα θέματα που αφορούν στους εξωτερικούς συμμετόχους.

Σε πολλές επιχειρήσεις έχει αρχίσει ήδη η μετάβαση από τις συγκεντρωτικές μορφές διοίκησης σε αποκεντρωμένες, ενώ βαθμηδόν εγκαταλείπεται η παραδοσιακή, κατακόρυφη ιεραρχία προς όφελος της οριζόντιας διάταξης των επιχειρήσεων που επιτρέπει τη συμμετοχή περισσότερων ατόμων στη λήψη των αποφάσεων.

Η νέα αυτή θεώρηση της οργανωσιακής κουλτούρας στα εσωτερικά των επιχειρήσεων, αφενός βοηθά στη διάδοση της χρήσιμης ιδέας των «κοινωνικών εταίρων», αφετέρου επισημοποιεί τη λειτουργική διασύνδεση των επιχειρήσεων με τους εργαζόμενους, τους καταναλωτές και τις τοπικές κοινωνίες, αντικαθιστώντας ταυτόχρονα τη στενή αντίληψη της νεοκλασικής οικονομικής θεωρίας που περιοριζόταν στη σύνδεση εταιριών και μετόχων [37] .

3.9 Εργαλεία μέτρησης και αποτίμησης

Στο σύνολό τους οι εταιρίες εκφράζουν την ανάγκη για ύπαρξη συγκεκριμένων εργαλείων μέτρησης και αποτίμησης όλων αυτών των δραστηριοτήτων και ενεργειών "Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης" που υλοποιούν οι επιχειρήσεις, δεδομένου ότι την παρούσα χρονική στιγμή δεν υπάρχει συγκεκριμένος, οργανωμένος τρόπος ή πρόγραμμα αξιολόγησης και μέτρησης της αποτελεσματικότητας των ενεργειών τους. Πιο συγκεκριμένα, υπάρχει η ανάγκη για

αναγνώριση του πως εισπράττεται η κοινωνική ευαισθητοποίηση της εταιρίας τόσο από το προσωπικό, τους συμμετόχους (stakeholders) αλλά και την ίδια την κοινωνία / τον πολίτη [26] .

3.10 Εταιρικά Οφέλη ανά πεδίο ΕΚΕ

- **Εργασία**
 - ✓ Στρατολόγηση ταλαντούχων στελεχών
 - ✓ Κίνητρο παραγωγικότητας
 - ✓ Παράδοση έργων εγκαίρως, εντός προϋπολογισμών
 - ✓ Πίστη προσωπικού
- **Αγορά**
 - ✓ Ενδυνάμωση - αναγνωρισιμότητα του brand
 - ✓ Ανταγωνιστικό πλεονέκτημα
 - ✓ Καλύτερη πιστοληπτική αξιολόγηση
- **Περιβάλλον**
 - ✓ Οικονομία των διάφορων ενεργειακών πόρων
 - ✓ Μείωση αποβλήτων
 - ✓ Εξοικονόμηση κόστους

Γενικά οφέλη

- ✓ Πρόσθετη αξία στην επιχείρηση
- ✓ Δημιουργία - προστασία της επιχειρηματικής φήμης
- ✓ Η επιχείρηση αποτελεί ελκυστική επενδυτική πρόταση
- ✓ Διαχρονικότητα του brand (φίρμας)

3.10.1 Κέρδη και κοινωνική ευαισθησία

Η χρηματοοικονομική κρίση έχει ως αποτέλεσμα μεγάλες αναταράξεις και ανακατατάξεις στην εξέλιξη των αγορών και του ιδιωτικού τομέα. Οι σημαντικότερες αλλαγές συντελούνται σε κοινωνικό και οικονομικό επίπεδο, λόγω της αυξανόμενης ευαισθησίας των κοινωνικών ομάδων σε οικολογικά ζητήματα, αλλά και λόγω της ταχύτητας μετάδοσης πληροφοριών και των αναδυόμενων «απειλών» σε θέματα ασφάλειας, ευημερίας και ανάπτυξης. Διαμορφώνεται έτσι ένα περιβάλλον

«αυξημένης εταιρικής ευθύνης», στο πλαίσιο του οποίου οι εταιρείες καλούνται να λειτουργήσουν με γνώμονα τη διασφάλιση της επιχειρηματικής τους εξέλιξης και ενός πλέγματος ηθικών αξιών, ώστε να ενισχύονται και να θωρακίζονται οι σχέσεις τους με το ειδικό τους κοινό και την κοινή γνώμη ευρύτερα. Αν στο παρελθόν επιχειρηματικές πρακτικές κοινωνικά επιζήμιες ή επιβλαβείς για το περιβάλλον μπορούσαν να μείνουν ατιμώρητες και μακριά από τα φώτα της δημοσιότητας σήμερα κάτι τέτοιο φαντάζει αδύνατον.

3.10.2 Η προστασία του περιβάλλοντος

Η προστασία του περιβάλλοντος βρίσκεται στο επίκεντρο της ΕΚΕ. Οι αυξανόμενες ανησυχίες για τις κλιματικές αλλαγές ωθούν όλο και περισσότερες εταιρείες να εξετάσουν τον τρόπο προσαρμογής τους, ούτως ώστε να έχουν την ελάχιστη επιβάρυνση στο περιβάλλον. Είναι χαρακτηριστικό άλλωστε πως και οι αρχηγοί των κρατών-μελών και κυβερνήσεων της Ε.Ε. υιοθέτησαν δέσμη μέτρων για την προστασία του περιβάλλοντος και την ενέργεια, που καθιστούν την Ε.Ε. πρωτοπόρο παγκοσμίως στη σωτηρία του πλανήτη μας. Η Επιτροπή συνεχίζει να στηρίζει την αρχή ΕΚΕ και να παρέχει πρακτικά και διαφανή εθελοντικά μέσα προκειμένου να βοηθήσει τις επιχειρήσεις να βελτιώσουν τις περιβαλλοντικές επιδόσεις τους. Ωστόσο, χρειάζεται όλες οι επιχειρήσεις όπως και όλοι οι πολίτες να αναλάβουν το μερίδιο ευθύνης που τους αναλογεί, προκειμένου να μειώσουν τα τυχόν αρνητικά αποτελέσματα που προκαλούν [33].

Η ΕΚΕ περιλαμβάνει ορθές και καινοτόμες περιβαλλοντικές αρχές. Οι επιχειρήσεις που ακολουθούν ορθά περιβαλλοντικά πρότυπα, είναι, μεσοπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα, πιο ανταγωνιστικές στη διεθνή αγορά, καθώς τα περιβαλλοντικά πρότυπα προωθούν την καινοτομία και τον εκσυγχρονισμό των διαδικασιών και των προϊόντων και οδηγούν σε πιο καθαρές τεχνολογίες. Ίσως να ισχύει και το αντίστροφο, δηλαδή οι διεθνώς ανταγωνιστικές επιχειρήσεις να είναι πιο ικανές να επενδύσουν σε νεώτερες, πιο αποδοτικές και πιο καθαρές τεχνολογίες [19].

Ο ρόλος των επιχειρήσεων στην προώθηση της περιβαλλοντικής βιωσιμότητας είναι ένα από τα σπουδαιότερα ζητήματα του βου προγράμματος περιβαλλοντικής δράσης που εγκρίθηκε πρόσφατα, και συνεχίζει αρκετές κοινοτικές

ενέργειες που αφορούσαν διάφορες διαστάσεις της ευθύνης των επιχειρήσεων στον περιβαλλοντικό τομέα.

- ❖ Το προαναφερθέν σύστημα οικολογικής διαχείρισης και ελέγχου (EMAS) προωθεί συνεχείς βελτιώσεις στην περιβαλλοντική επίδοση των βιομηχανικών δραστηριοτήτων, δεσμεύοντας τις επιχειρήσεις να αξιολογούν και να βελτιώνουν την περιβαλλοντική τους επίδοση.
- ❖ Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή υποστηρίζει επίσης ενεργά την ευρωπαϊκή πρωτοβουλία για την οικολογική αποδοτικότητα (European Eco - Efficiency Initiative - EEEI), μια πρωτοβουλία του παγκόσμιου συμβουλίου επιχειρήσεων για τη βιώσιμη ανάπτυξη και των Ευρωπαίων εταίρων για το περιβάλλον, που στοχεύει στην ένταξη της οικολογικής αποδοτικότητας σε όλες τις ευρωπαϊκές επιχειρήσεις και στη βιομηχανική και οικονομική πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ).
- ❖ Η σύσταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής σχετικά με τη λογιστική καταχώρηση, την εκτίμηση και τη γνωστοποίηση των περιβαλλοντικών πτυχών στους ετήσιους λογαριασμούς και τις ετήσιες εκθέσεις των εταιριών έχει καθορίσει κοινοτικά πρότυπα προκειμένου να παράγει αξιόπιστες, συγκρίσιμες και χρήσιμες πληροφορίες για την περιβαλλοντική επίδοση των επιχειρήσεων.
- ❖ Στην ανακοίνωσή της "Η περιβαλλοντική τεχνολογία στην υπηρεσία της αειφόρου ανάπτυξης", η Επιτροπή υπογράμμισε τη σημασία των περιβαλλοντικών τεχνολογιών, και την ικανότητά τους να συμβάλουν τόσο στην κερδοφορία μεμονωμένων επιχειρήσεων όσο και στην ανταγωνιστικότητα της οικονομίας. Ιδιαίτερα, η χρήση καθαρότερων 'ολοκληρωμένων' τεχνολογιών συνδέεται συχνά με μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα της διαδικασίας και μπορεί να εξοικονομήσει χρήματα για την επιχείρηση χάρη στη μεγαλύτερη αποδοτικότητα των πόρων, τη μείωση των αποβλήτων, κτλ. Η ανακοίνωση παρέχει σαφείς οδηγίες για δράση στις επιχειρήσεις που επιθυμούν να βελτιώσουν την περιβαλλοντική τους επίδοση. Η Επιτροπή σκοπεύει να ασχοληθεί με το θέμα αυτό στο πλαίσιο του προσεχούς σχεδίου δράσης για την προώθηση των οικολογικών τεχνολογιών.

Στο πλαίσιο των στρατηγικών τους για την ΕΚΕ, οι επιχειρήσεις καλούνται να υιοθετήσουν τις παραπάνω αρχές και προσεγγίσεις. Το EMAS μπορεί να αποτελέσει σημαντικό εργαλείο για την εφαρμογή τους [19].

4 ΔΙΑΣΦΑΛΙΣΗ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ - ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

4.1 Προοίμιο

Διασφάλιση Ποιότητας είναι "το σύνολο των προσχεδιασμένων και συστηματικών δραστηριοτήτων που εφαρμόζονται στα πλαίσια του συστήματος για την ποιότητα και τεκμηριώνονται στον απαιτούμενο βαθμό, προκειμένου να παρέχεται επαρκής εμπιστοσύνη ότι μια οντότητα (π.χ. εταιρία, οργανισμός κλπ.) θα ικανοποιεί τις απαιτήσεις για την ποιότητα" (ISO 8402) ή πιο απλά μια σωστή και οργανωμένη διαχείριση [38].

Επειδή κάθε εργαζόμενος και κάθε διαδικασία σε μια παραγωγική επιχείρηση αποσκοπεί άμεσα ή έμμεσα στην επίτευξη της ποιότητας, συνάγεται ότι όλοι οι συντελεστές της επιχείρησης αυτής αποσκοπούν στη διασφάλιση της ποιότητας. Η ποιότητα που επιδιώκεται από την εκάστοτε παραγωγική εταιρία, καθώς και η πολιτική που απαιτείται για την επίτευξη της πρέπει να ορίζονται από τη Διοίκηση/Διεύθυνση της εταιρίας, η οποία πρέπει να ενημερώνου σχετικά όλα τα μέλη του προσωπικού που απασχολεί. Με την πάροδο του χρόνου και την τυποποίηση της παραγωγικής διαδικασίας διαμορφώθηκαν ορισμένες μέθοδοι και τεχνικές με την εφαρμογή των οποίων είναι δυνατό να διευκολυνθεί εκ των προτέρων η επιδιωκόμενη διασφάλιση της ποιότητας του παραγόμενου προϊόντος ή της παρεχόμενης υπηρεσίας. Το σύνολο των μεθόδων και των τεχνικών αυτών αποτελεί το "Σύστημα Διασφάλισης Ποιότητας".

Το Σύστημα Διασφάλισης Ποιότητας (ΣΔΠ) ορίζεται ως "η οργανωτική δομή και το σύνολο των διαδικασιών, διεργασιών και των μέσων που απαιτούνται για την επαρκή διαχείριση της ποιότητας (ISO 8402) ή, απλούστερα, η οργάνωση, τα αναγκαία μέσα και το προσωπικό που απαιτούνται για την εξασφάλιση της σωστής διαχείρισης της ποιότητας [38].

Προκειμένου να διασφαλιστεί η ποιότητα του παραγόμενου προϊόντος ή της παρεχόμενης υπηρεσίας είναι αρχικά απαραίτητο να εξασφαλιστεί ότι όλες οι προδιαγραφές και απαιτήσεις που αναφέρονται στο συγκεκριμένο προϊόν ή υπηρεσία είναι επαρκώς γνωστές και κατανοητές από όλους όσους θα κληθούν να εφαρμόσουν ένα τέτοιο σύστημα.

Με βάση τα παραπάνω καθίσταται εμφανές ότι οι ουσιώδεις προϋποθέσεις ενός συστήματος ποιότητας συνίστανται στην εκπαίδευση του προσωπικού της εταιρίας και στην έρευνα. Η συγκέντρωση όλων των απαραίτητων πληροφοριών, ο σχεδιασμός όλων των δραστηριοτήτων και η λεπτομερής παρουσίαση των ειδικών οδηγιών πρέπει να γίνουν πριν από την εισαγωγή οποιασδήποτε διαδικασίας, προκειμένου να διασφαλιστεί ο επαρκής και αποδοτικός έλεγχος των διαδικασιών.

Η Διασφάλιση της Ποιότητας απαιτεί την πλήρη ενοποίηση και τον έλεγχο όλων των στοιχείων μέσα σε μια συγκεκριμένη περιοχή, έτσι ώστε να αποφευχθεί η αλληλεπικάλυψή τους. Τέτοια στοιχεία είναι η διοίκηση, η παραγωγή, ο ποιοτικός έλεγχος, ο οικονομικός έλεγχος, οι πωλήσεις, η εμπορία, ο σχεδιασμός, η προμήθεια, η εγκατάσταση και η εκτέλεση εντολών. Όταν πρόκειται να πραγματοποιηθεί μια τέτοια ενσωμάτωση στοιχείων όπως τα παραπάνω πρέπει αρχικά να οριστεί και να αποσαφηνιστεί καθένα από αυτά, οπότε απαιτείται καθορισμός και εκπλήρωση προδιαγραφών όσον αφορά όλες τις παραπάνω δραστηριότητες.

Ωστόσο θα πρέπει να τονιστεί ότι ο όρος "διασφάλιση της ποιότητας" δεν ενέχει την έννοια του ελέγχου ή της επιθεώρησης της ποιότητας. Επίσης η διασφάλιση ποιότητας δεν είναι υπεύθυνη για αποφάσεις που σχετίζονται με το μηχανολογικό εξοπλισμό. Δεν πρέπει να λαμβάνεται υπόψη και να αντιμετωπίζεται ως μια στείρα γραφειοκρατική διαδικασία ούτε ως μια διεργασία γενεσιουργός υψηλού κόστους. Φυσικά, δεν είναι και ούτε πρέπει να εκλαμβάνεται ως πανάκεια για όλα τα προβλήματα μιας εταιρίας.

Το σύστημα διασφάλισης ποιότητας αποτελεί μια υγιή μορφή διοίκησης και διαχείρισης που μπορεί να συντελέσει σημαντικά στην αύξηση της παραγωγικότητας και αποτελεί το καλύτερο μέσο για να παραχθεί το προϊόν σωστά από την πρώτη φορά, κατανέμοντας ομοιόμορφα και κατά σαφή τρόπο τις αρμοδιότητες στους υπευθύνους και εξασφαλίζοντας ικανοποιητική απόδοση για τις οποιοσδήποτε επενδύσεις έγιναν σε αυτό. Ωστόσο, η εφαρμογή ενός συστήματος διασφάλισης ποιότητας δεν εξασφαλίζει απαραίτητα τη βελτίωση της ποιότητας του παραγόμενου προϊόντος, αλλά τη σταθερότητα της ήδη υπάρχουσας ποιότητας και την αξιοπιστία των προϊόντων και υπηρεσιών της εν λόγω εταιρίας, γεγονός που έχει σημασία τόσο για την ίδια την εταιρία, τα στελέχη και τους εργαζόμενους σε αυτήν υπαλλήλους, όσο και για τις άλλες εταιρίες που συναλλάσσονται με αυτή. Αυτό επιτυγχάνεται

πάντα με την καθοδήγηση της Διοίκησης της εταιρίας, με τη σωστή και συνεχή εκπαίδευση του προσωπικού της εταιρίας και με τη συστηματική εφαρμογή των εσωτερικών επιθεωρήσεων [39] .

Τα στοιχεία που απαρτίζουν το Σύστημα Ποιότητας και που συντελούν στην επίτευξη της επιθυμητής ποιότητας του τελικού προϊόντος συνοψίζονται στον επόμενο πίνακα (4-1).

Πίνακας 4-1 Τα βασικά στοιχεία ενός Συστήματος Διασφάλισης Ποιότητας [38]

1. Δέσμευση και Υπευθυνότητα Διοίκησης
2. Αρχές, Διαδικασίες και Σχέδια Συστήματος Ποιότητας
3. Κωδικοποίηση και ιχνηλασιμότητα προϊόντος
4. Επιθεώρηση και έλεγχος υπάρχουσας κατάστασης
5. Έλεγχος και δοκιμές
6. Έλεγχος, μετρήσεις και εξοπλισμός μετρήσεων
7. Έλεγχος προϊόντων μη συμμορφούμενων με τις προδιαγραφές
8. Διακίνηση, συσκευασία, αποθήκευση, διανομή προϊόντος
9. Έλεγχος αποδεικτικών στοιχείων
10. Καταγραφή ποιότητας
11. Προγράμματα εκπαίδευσης προσωπικού σε θέματα ποιότητας
12. Εφαρμογή κατάλληλων μεθόδων στατιστικής
13. Εσωτερικός έλεγχος ποιότητας
14. Ανασκόπηση συμβολαίου
15. Έλεγχος παραγωγικής διαδικασίας
16. Έλεγχος τελικού προϊόντος
17. Διορθωτικές ενέργειες
18. Διάθεση προϊόντος
19. Έλεγχος σχεδιασμού / ανάπτυξης προϊόντος
20. Παροχή υπηρεσιών για εξυπηρέτηση πελατών
21. Οικονομικά μεγέθη, κόστος ποιότητας
22. Ασφάλεια, αρμοδιότητες

Οι πελάτες της εταιρίας που εφαρμόζει το σύστημα διασφάλισης ποιότητας ή τρίτοι φορείς, ανεξάρτητοι ή εκπρόσωποι των πελατών, είναι δυνατό να επιθυμούν να ελέγξουν την πληρότητα και την αποτελεσματικότητα του Συστήματος Διασφάλισης Ποιότητας που εφαρμόζει η εταιρία- προμηθευτής τους. Η εξασφάλιση της πληρότητας και του σαφούς προσδιορισμού του Συστήματος Ποιότητας γίνεται με το Πρόγραμμα Ποιότητας, το οποίο τεκμηριώνει το Σύστημα Ποιότητας σε τρία εγχειρίδια:

1. **Εγχειρίδιο Ποιότητας.** Σε αυτό καθορίζεται η γενική πολιτική ποιότητας της εταιρείας και οι πρακτικές που ακολουθούνται για την εφαρμογή της.
2. **Εγχειρίδιο Οργανωτικών Διαδικασιών.** Περιγράφει τις μεθόδους λειτουργίας κάθε επιμέρους Τμήματος της εταιρίας.
3. **Εγχειρίδιο Λειτουργικών Διαδικασιών (Οδηγιών Εργασίας).** Υπάρχει ξεχωριστό εγχειρίδιο για κάθε Τμήμα της εταιρίας και περιγράφει λεπτομερώς όλες τις εργασίες που πρέπει να διεκπεραιώνονται. Τα Εγχειρίδια Διαδικασιών αποτελούν βασική προϋπόθεση για τη σωστή εφαρμογή του Συστήματος Διασφάλισης Ποιότητας και ιδιαίτερα των συστημάτων της σειράς ISO 9000 που θα αναφερθεί στη συνέχεια. Η ανάλυση, ο σχεδιασμός και η τεκμηρίωση των διαδικασιών, ώστε να συγκροτηθούν τα εγχειρίδια και να αποκτηθεί το πιστοποιητικό ποιότητας δεν περιορίζονται μόνο στις διαδικασίες ελέγχου ποιότητας, αλλά καλύπτουν όλες τις διαδικασίες που περιλαμβάνονται στην αλυσίδα ροής υλικών, δηλαδή τις προμήθειες, την παραγωγή και τη διανομή [40] .

Γενικά, είναι δυνατό να λεχθεί ότι η Διοίκηση Ολικής Ποιότητας ολοκληρώνεται με τη διαδοχική αλληλουχία 4 σταδίων.

1ο στάδιο: Επιθεώρηση

Η πρώτη μορφή επιθεώρησης ανεξάρτητης από την παραγωγή αποτελεί άμεσο επακόλουθο της αλματώδους τεχνολογικής ανάπτυξης και της καθιέρωσης νέων υλικών και μεθόδων παραγωγής. Στο στάδιο αυτό δεν μπορεί να γίνει ακόμη λόγος για προηγμένο σύστημα ποιοτικού ελέγχου, αφού ο ποιοτικός έλεγχος που διεξάγεται βασίζεται στην απλή επιθεώρηση και στο δόγμα "Αποδοχή-Απόρριψη". Δηλαδή, η πρωταρχική μορφή ελέγχου της ποιότητας, η Επιθεώρηση, συνίσταται σε

μια απλή σύγκριση των παραγόμενων προϊόντων ή υπηρεσιών με τις δεδομένες πρωτογενείς μορφές προδιαγραφών.

2ο στάδιο: Ποιοτικός Έλεγχος

Ο Έλεγχος Ποιότητας, όπως εμφανίστηκε και εφαρμόστηκε ή εφαρμόζεται ακόμη και σήμερα σε ορισμένες βιομηχανίες, είναι το σύνολο των λειτουργικών τεχνικών διαδικασιών, που επιβεβαιώνουν την ποιότητα ενός προϊόντος ή υπηρεσίας βάσει ορισμένων προδιαγραφών. Με τον Ποιοτικό Έλεγχο δηλαδή γίνεται επιθεώρηση του προϊόντος μετά την παραγωγή του και εκτελούνται οι αντίστοιχες διορθωτικές ενέργειες, στην περίπτωση αποκλίσεων από το αρχικό σχέδιο ή τις προδιαγραφές παραγωγής.

3ο στάδιο: Διασφάλιση Ποιότητας

Η αδυναμία του απλού ποιοτικού ελέγχου, που συνίσταται στο γεγονός ότι εντοπίζει ελαττώματα κατασκευής ή σχεδιασμού στο τελικό προϊόν, δηλαδή μόνο μετά την ολοκλήρωση της παραγωγικής διαδικασίας, σε συνδυασμό με τις ολοένα αυξανόμενες απαιτήσεις των πελατών, οδήγησαν στην καθιέρωση των συστημάτων διασφάλισης ποιότητας. Τα τελευταία εξασφαλίζουν ότι η παραγωγή ικανοποιεί κάποιες σταθερές προϋποθέσεις ποιότητας και, κατά συνέπεια, ο πελάτης ή ο καταναλωτής θα παραλάβει το προϊόν όπως αυτό προδιαγράφεται στις σχετικές συμβάσεις [38].

4ο στάδιο: Διοίκηση / Διαχείριση Ολικής Ποιότητας

Κανένα από τα προαναφερθέντα συστήματα δεν εξασφαλίζει την παραγωγή ποιοτικών προϊόντων με χαμηλό κόστος, πλήρη αξιοποίηση του διαθέσιμου προσωπικού, εφαρμογή καινοτομιών, διαρκή βελτίωση και καθολική συμμετοχή όλων των εργαζομένων της εταιρίας. Τα στοιχεία αυτά που λείπουν από τα συστήματα διασφάλισης ποιότητας έρχεται να συμπληρώσει το Σύστημα Διοίκησης/Διαχείρισης Ολικής Ποιότητας. Ο όρος Διοίκηση/Διαχείριση Ολικής Ποιότητας (ΔΟΠ) περιλαμβάνει το σύνολο των δραστηριοτήτων και μεθόδων που εφαρμόζονται από την εκάστοτε εταιρία, με στόχο την ικανοποίηση του πελάτη και τη δραστηριοποίηση του συνόλου του δυναμικού (έμψυχου και άψυχου) της εταιρίας με το ελάχιστο δυνατό κόστος.

Τα στάδια εξέλιξης στην πορεία με τελική κατάληξη το σύγχρονο Σύστημα Διοίκησης Ολικής Ποιότητας αποδίδονται διαγραμματικά στην εικόνα 4-1:

Εικόνα 4-1 Εξελικτική πορεία του ελέγχου ποιότητας [38]

4.2 Διοίκηση Ολικής Ποιότητας (ΔΟΠ)

Η Διοίκηση Ολικής Ποιότητας (ΔΟΠ) αναπτύχτηκε αρχικά στην Ιαπωνία, το 1950, υπό μορφή μιας φιλοσοφίας διοίκησης, και αποτέλεσε τη βάση για την εξάπλωση της αγοράς των μεγάλων Ιαπωνικών εταιριών στη Δύση και τη θεμελίωση της αξιοπιστίας τους όσον αφορά την ανώτερη ποιότητα των προϊόντων [41]. Η φιλοσοφία αυτή θεωρεί ότι η ικανοποίηση των πελατών, η εξασφάλιση της δημόσιας υγείας, και η προστασία του περιβάλλοντος είναι άρρηκτα συνδεδεμένες με τους στόχους μιας επιχείρησης και είναι εφαρμόσιμη σε κάθε τύπο οργανισμού.

Ως Διοίκηση Ολικής Ποιότητας ορίζεται το σύστημα διοίκησης μιας εταιρίας που αποσκοπεί στη μεγιστοποίηση της αξίας του παρεχόμενου προϊόντος για τον πελάτη, με την πλήρη συμμετοχή όλων των εργαζομένων στην εν λόγω εταιρία [38]. Η ΔΟΠ είναι μια διαδικασία ανάπτυξης και βελτίωσης των προϊόντων, των υπηρεσιών προς πελάτες, των γραφειοκρατικών εργασιών, των διαδικασιών προμηθειών και της πολιτικής εμπορίας (marketing) που ακολουθούνται από την εταιρία. Η ΔΟΠ αποτελεί τμήμα των εφαρμοζόμενων μεθόδων και η έννοιά της μπορεί να κατανοηθεί καλύτερα με ανάλυση των τριών λέξεων ξεχωριστά:

- **Διοίκηση/Διαχείριση:** ο τρόπος και οι μέθοδοι διαχείρισης/διοίκησης της εργασίας των υπαλλήλων του οργανισμού, της λειτουργίας του εξοπλισμού, των διαδικασιών, των προμηθευτών και του καταναλωτικού κοινού γενικά.
- **Ολικής:** σημαίνει ότι όλοι πρέπει να αποτελούν τμήμα της ποιότητας που επιτυγχάνεται, από τους υπαλλήλους του γραφείου, τους εργαζομένους στο χώρο παραγωγής και τους πωλητές, μέχρι τους προμηθευτές και τους πελάτες της εταιρίας.
- **Ποιότητας:** το ομοιόμορφο και σταθερό επίπεδο ποιότητας των προϊόντων που παράγονται από την εταιρία με στόχο την ικανοποίηση του πελάτη και προς τη διαπίστωση από μέρους του ότι η εταιρία εργάζεται σταθερά με σκοπό τη βελτίωση της ποιότητας και τη διατήρηση της ανταγωνιστικότητάς της [39].

4.2.1 Στόχοι και συνέπειες της ΔΟΠ

Οι αντικειμενικοί στόχοι της εφαρμογής της ΔΟΠ από μια εταιρία είναι οι ακόλουθοι:

- 1) Η συνεχής και πλήρης ικανοποίηση των πελατών, μέσω του προσανατολισμού της εταιρίας στις απαιτήσεις τους. Εδώ πρέπει να αναφερθεί ότι με τον όρο "πελάτες" εννοούνται οι τελικοί αποδέκτες των παραγόμενων προϊόντων ή υπηρεσιών από την εταιρία, οι οποίοι είναι γνωστοί και ως "εξωτερικοί" πελάτες. Ο βαθμός ικανοποίησης του κάθε πελάτη εξαρτάται από την ταυτότητά του, τις ανάγκες του, τις προσδοκίες του και από την επιλογή του συγκεκριμένου προϊόντος ή υπηρεσίας, στοιχεία που πρέπει να λαμβάνονται υπόψη από την εταιρία κατά το σχεδιασμό της ποιότητας, ώστε να επιτευχθεί ο στόχος αυτός [39].
- 2) Η συνεχής και πλήρης ικανοποίηση των εργαζομένων στην εργασία τους με σκοπό την ικανοποίηση του πελάτη. Η φιλοσοφία της ΔΟΠ αποσκοπεί στην επίτευξη υψηλής ποιότητας εργασιακών συνθηκών και ενδιαμέσου προϊόντος, ώστε να εξασφαλίζεται η ικανοποίηση των "εσωτερικών πελατών" της, δηλαδή των μελών του προσωπικού της, καθώς και η δυνατότητα να προμηθεύουν και αυτοί με τη σειρά τους ποιοτικό προϊόν στο επόμενο στάδιο, συμβάλλοντας έτσι ενεργά στην ποιότητα που απολαμβάνει ο τελικός αποδέκτης, δηλαδή ο καταναλωτής του προϊόντος ή ο χρήστης της υπηρεσίας.

3) Η ενσωμάτωση της ηθικής και της νοοτροπίας της ΔΟΠ σε όλους τους τομείς και σε όλα τα μέλη του προσωπικού της επιχείρησης, ώστε οι παραπάνω στόχοι να γίνονται φυσικές συνέπειες. Με βάση την κουλτούρα της ΔΟΠ ο πελάτης είναι το σημαντικότερο τμήμα της γραμμής παραγωγής και αν επιτευχθεί υψηλή ποιότητα παραγωγικών διαδικασιών, η ικανοποίηση του πελάτη είναι εγγυημένη. Ο τελευταίος απολαμβάνει προϊόν ή υπηρεσία υψηλής ποιότητας, με αποτέλεσμα να προτιμά πάντα το συγκεκριμένο προϊόν ή υπηρεσία από τα ομοειδή τους άλλων εταιριών. Έτσι προκύπτουν οι παρακάτω ευεργετικές για την εταιρία συνέπειες, ως άμεσα επακόλουθα:

- ✓ Ελάττωση παραπόνων.
- ✓ Ελάττωση του κόστους εγγυήσεων.
- ✓ Ελάττωση του κόστους χαμηλής ποιότητας.
- ✓ Μεγιστοποίηση κέρδους.
- ✓ Βελτίωση κύρους και φήμης της εταιρίας.
- ✓ Αύξηση του μεριδίου της στην αγορά.
- ✓ Ανύψωση του ηθικού των εργαζομένων στην εταιρία και ενθάρρυνσή τους για πρωτοβουλίες και καινοτομίες.
- ✓ Σεβασμός για τη Διοίκηση και για το εργατικό δυναμικό.
- ✓ Συνολικά, η επιτυχία της επιχείρησης.

Σε τελική ανάλυση, ο μοναδικός αντικειμενικός στόχος της εταιρίας πρέπει να είναι η ολική ποιότητα και όλα τα υπόλοιπα προκύπτουν ως φυσικά επακόλουθα [39].

Τα κυριότερα συστήματα-πρότυπα-οδηγίες διοίκησης που εφαρμόζονται σε ΕΚΕ είναι τα ακόλουθα:

Πίνακας 4-2 Συστήματα / Πρότυπα / Οδηγίες και χρήσεις σε ΕΚΕ

Σύστημα / Πρότυπο / Οδηγία	Χρήση
Global Reporting Initiative – G3	Περιεχόμενο του Απολογισμού
RADAR Card του EFQM	Παρουσίαση ποσοτικών στοιχείων του Απολογισμού
Παρουσίαση ποσοτικών στοιχείων του Απολογισμού	Παρουσίαση ποσοτικών στοιχείων του Απολογισμού
Global Compact των Ηνωμένων Εθνών	Αρχές του Απολογισμού
Business in the Community	Δομή του Απολογισμού
London Benchmarking Group	Ύψος της κοινωνικής συνεισφοράς
ISO9001	Σύστημα Διαχείρισης Ποιότητας
ISO14001	Σύστημα Διαχείρισης Περιβάλλοντος
OHSAS18001	Σύστημα Διαχείρισης Υγείας & Ασφάλειας στην Εργασία
ISO22000	Σύστημα Διαχείρισης Ασφάλειας Τροφίμων
HACCP	Σύστημα Hazard Analysis and Critical Control Point (στο πλαίσιο του οποίου γίνονται σχετικές επιθεωρήσεις του Ενιαίου Φορέα Ελέγχου Τροφίμων-ΕΦΕΤ).

Πηγή : [20]

4.3 ISO 9000

Το πρότυπο αυτό περιλαμβάνει μια γενική εισαγωγή και τη βασική ορολογία που προέρχεται από το πρότυπο ISO 8402, τους τύπους των άλλων προτύπων (9001-9004), την προκαταρκτική αξιολόγηση, οδηγίες για τη δημιουργία και επανεξέταση των συμβολαίων και μια λίστα των στοιχείων του συστήματος ποιότητας. Στο πρότυπο ISO 9000 καθορίζονται οι βασικές κατευθυντήριες γραμμές προκειμένου να

τεθεί σε λειτουργία ένα σύστημα διασφάλισης ποιότητας, συσχετίζονται οι διάφορες έννοιες της ποιότητας, ενώ παράλληλα αποσαφηνίζονται οι όροι και οι προϋποθέσεις που πρέπει να πληρούνται για την εφαρμογή των μοντέλων ISO 9001, ISO 9002 και ISO 9003.

Επίσης, εισάγεται η έννοια των βαθμίδων παρουσίασης που σχετίζεται με τις αποδείξεις που μπορεί να απαιτήσει κάθε πελάτης όσον αφορά την επάρκεια του συστήματος ποιότητας και τη συμμόρφωση του προϊόντος με τις δεδομένες προδιαγραφές. Τα τρία πρότυπα του ISO 9000 αντιπροσωπεύουν τρία διαφορετικά λειτουργικά μοντέλα, κατάλληλα για διμερείς συμβάσεις.

Η διασφάλιση της ποιότητας είναι προϊόν συλλογικής προσπάθειας και πρέπει να αποτελεί γεγονός πρωταρχικής σημασίας για την επιχείρηση που λειτουργεί στην ανταγωνιστική αγορά του παρόντος και του μέλλοντος. Το πρότυπο ISO 9000 καλύπτει όλο το εύρος δραστηριοτήτων μιας επιχείρησης, από το σχεδιασμό του προϊόντος έως την παροχή υπηρεσιών στον πελάτη μετά την πώληση. Η εφαρμογή του απαλλάσσει την επιχείρηση από το κόστος παραγωγής προϊόντων χαμηλής ποιότητας και αποσκοπεί στην κατά το δυνατό μεγαλύτερη ικανοποίηση του πελάτη/καταναλωτή με τη συνεχή βελτίωση που προβλέπει. Εξάλλου, από τη μελέτη των απαιτήσεων των προτύπων της σειράς ISO 9000 προκύπτει ότι η φιλοσοφία τους είναι η εξής: "αν όλο το προσωπικό μιας παραγωγικής επιχείρησης αντικατασταθεί ξαφνικά, οι νέοι εργαζόμενοι να είναι σε θέση να συνεχίσουν να παράγουν το προϊόν με την ίδια ποιότητα" [42].

Το ISO 9000 αποτελεί ένα δυναμικό σύστημα που είναι δυνατό και θεμιτό να εξελίσσεται, καθώς η επιχείρηση αναπτύσσεται, εξασφαλίζοντας τη δυνατότητα διαρκούς αξιολόγησης και βελτίωσης των διαδικασιών. Μετά την εγκατάσταση του συστήματος ποιότητας ένας αρμόδιος φορέας πιστοποίησης πρέπει να επιβεβαιώσει ότι το εφαρμοζόμενο σύστημα ικανοποιεί τις προδιαγραφές του προτύπου 9000. Η πιστοποίηση του ISO 9000 δεν είναι μόνιμη, αλλά πρέπει να επαναλαμβάνεται περιοδικά μετά από επιθεώρηση που να επιβεβαιώνει τη συμμόρφωση με τα νεότερα πρότυπα και δεδομένα της επιχείρησης.

4.3.1 Τα οφέλη της πιστοποίησης μιας εταιρίας κατά ISO 9000

Τα περισσότερα οφέλη που προσπορίζει μια εταιρίας από την εφαρμογή των προτύπων της σειράς ISO 9000 είναι "εξωτερικά" και συνήθως συμβαδίζουν με τους λόγους που ώθησαν την επιχείρηση στην απόφαση για πιστοποίηση. Το σημαντικότερο πλεονέκτημα που εξασφαλίζεται με το ISO 9000 είναι το άνοιγμα οδών προς νέες αγορές. Άλλα σημαντικά οφέλη είναι τα ακόλουθα [43] :

- Δυνατότητα επιβίωσης και μη-αποκλεισμός από διαγωνισμούς.
- Αύξηση και βελτίωση του μεριδίου της εταιρίας στην αγορά. 8 Βελτίωση δημόσιων σχέσεων, διαφήμιση και προβολή της εταιρίας.
- Αύξηση αποδοτικότητας και ελαχιστοποίηση απωλειών.
- Αύξηση του βαθμού ικανοποίησης των πελατών.
- Καλύτερη οργάνωση και διεκπεραίωση διαδικασιών.
- Δυνατότητα επέκτασης στη διεθνή αγορά.
- Σταθερή ποιότητα παραγόμενου προϊόντος ή παρεχόμενης υπηρεσίας και τάση για βελτίωσή της.

4.3.2. Εφαρμογή των προτύπων της σειράς ISO 9000 στη βιομηχανία συσκευασίας

Με την πάροδο του χρόνου οι παραγωγοί και η βιομηχανία συσκευασίας υπέστησαν καταγισμό από προγράμματα ελέγχου ποιότητας, συστήματα και πρότυπα διασφάλισης ποιότητας. Ανάλογα με τον τομέα της βιομηχανίας συσκευασίας (για παράδειγμα τροφίμων) είναι δυνατό να εφαρμοστούν συστήματα, όπως το HACCP (Hazard Analysis Critical Control Point: Ανάλυση Επικινδυνότητας Κρίσιμων Σημείων Ελέγχου), το FSEP (Food Safety Enhancement Program), το GMP (Good Manufacturing Practice) ή το QMP (Quality Management Program). Επιπλέον, οι εταιρίες παραγωγής τροφίμων είναι δυνατό να εφαρμόσουν το Σύστημα Διοίκησης Ολικής Ποιότητας (TQM- Total Quality Management) ή το Σύστημα Συνεχούς Βελτίωσης Ποιότητας (CQI-Continuous Quality Improvement).

Το ISO 9000 είναι, όπως έχει ήδη αναφερθεί, ένα διεθνώς αναγνωρισμένο σύστημα το οποίο ενσωματώνει όλες τις απαιτούμενες ρυθμίσεις για την παραγωγή προϊόντος σταθερής ποιότητας που αποτελεί πολύ σημαντικό στοιχείο για τις εταιρίες συσκευασίας τροφίμων. Ως εκ τούτου το εν λόγω πρότυπο δεν είναι μόνο ένα

σύστημα ποιότητας, αλλά επιπλέον αποτελεί και απαραίτητο συμπλήρωμα σε ό,τι ήδη διαθέτει μια βιομηχανία τροφίμων, εξασφαλίζοντας ένα πλαίσιο εργασίας και διευρύνοντας το πεδίο δράσης και τους στόχους της διασφάλισης ποιότητας, ώστε η τελευταία να περιλαμβάνει και στοιχεία τα οποία δεν περιέχονται στο σύστημα HACCP ή στη Διοίκηση Ολικής Ποιότητας.

Για τη βιομηχανία συσκευασίας τροφίμων το ISO 9000 δεν αποτελεί μόνο μια επένδυση για τη διασφάλιση της ποιότητας, αλλά εξασφαλίζει και πολλά άλλα σημαντικά πλεονεκτήματα για την εκάστοτε εταιρία τροφίμων που το εφαρμόζει, όπως:

- ✓ δημιουργία νέων αγορών για το προϊόν της, καθώς και προστασία και ανάπτυξη των ήδη υπαρχόντων, είτε εγχώριων είτε του εξωτερικού.
- ✓ Κατοχύρωση της εμπιστοσύνης των πελατών στην εταιρία ότι αυτή μπορεί να διατηρήσει σταθερή την ποιότητα του προϊόντος που τους προμηθεύει.
- ✓ Τόνωση του ηθικού των υπαλλήλων της εταιρίας, αφού αυτοί γνωρίζουν ότι εργάζονται σε έναν οργανισμό που πληροί τα διεθνή πρότυπα, και ότι είναι όλοι μερικά υπεύθυνοι για την ποιότητα.
- ✓ Διασφάλιση της ποιότητας σε όλα τα επίπεδα λειτουργίας της εταιρίας, με αποτέλεσμα την ελαχιστοποίηση των απωλειών και του κόστους, την ελάττωση του χρόνου και του κόστους εργασίας και την αποφυγή επανάληψης της παραγωγής, μέσω των διαδικασιών τεκμηρίωσης.
- ✓ Ανάπτυξη, ενίσχυση και βελτίωση των προμηθειών, της παραγωγικής διαδικασίας, των πωλήσεων και των υπηρεσιών και μεγαλύτερη ικανοποίηση των πελατών [43].

4.4 Σχέση ΔΟΠ και ISO 9000

Τόσο η ΔΟΠ όσο και το σύστημα διασφάλισης ποιότητας ISO 9000 αποτελούν σημαντικά εργαλεία στην προσπάθεια των επιχειρήσεων για ελαχιστοποίηση του κόστους παραγωγής και για παραγωγή προϊόντων υψηλού και σταθερού επιπέδου ποιότητας. Παρά το γεγονός ότι η ΔΟΠ εμφανίστηκε χρονικά πρώτη, τα πρότυπα της σειράς ISO 9000 είναι εκείνα που οι επιχειρηματίες πρέπει να υιοθετήσουν για την επίτευξη των στόχων τους.

Η εφαρμογή του ISO 9000 είναι το πρώτο σημαντικό βήμα στο δρόμο για την επίτευξη της Ολικής Ποιότητας. Βοηθά στο να γίνει κατανοητό σε μια εταιρία ότι η έννοια ποιότητα δεν είναι συνδεδεμένη αποκλειστικά με το τελικό προϊόν, αλλά αντικείμενο που μπορεί να σχεδιαστεί, να προγραμματιστεί, να παραχθεί και να ελεγχθεί σε όλες τις παραγωγικές φάσεις ενός προϊόντος. Αντίστοιχα, η ολική ποιότητα μπορεί να σχεδιαστεί, να διαμορφωθεί και να ελεγχθεί για το σύνολο των λειτουργιών μιας εταιρίας. Η πορεία για την επίτευξη της Ολικής Ποιότητας είναι μια συνεχής διεργασία που διαρκεί όσο και η εταιρία και αποτελεί μια διαρκή αναζωογονητική διαδικασία που εξασφαλίζει την επιβίωση και ανάπτυξη της επιχείρησης.

4.5 Σύστημα Περιβαλλοντικής Διαχείρισης (Environmental Management System, EMAS)

Περιβαλλοντική Διαχείριση είναι το σύνολο των δραστηριοτήτων που καθορίζουν την περιβαλλοντική πολιτική, τους αντικειμενικούς σκοπούς και υπευθυνότητες καθώς και το σχεδιασμό των περιβαλλοντικών στόχων, την αποτίμηση των αποτελεσμάτων και τη διαρκή αξιολόγηση της επίδρασης των διεργασιών/αποβλήτων στο περιβάλλον.

Σύστημα Περιβαλλοντικής Διαχείρισης (Σ.Π.Δ.) είναι ένα σύστημα συνολικής διαχείρισης που περιλαμβάνει την οργανωτική διάρθρωση, τις προγραμματικές δραστηριότητες, τις υπευθυνότητες, τις πρακτικές, τις διαδικασίες, τις λειτουργίες και τους απαιτούμενους πόρους για την εξέλιξη, την εφαρμογή, την επίτευξη, την επιθεώρηση και την διατήρηση της περιβαλλοντικής πολιτικής.

Η Περιβαλλοντική Πολιτική (Π.Π.) εντάσσεται στα πλαίσια της γενικότερης πολιτικής της βιομηχανίας και θα πρέπει να σέβεται και να συμμορφώνεται με τους αντίστοιχους περιβαλλοντικούς κανονισμούς και την ισχύουσα νομοθεσία. Η ανάπτυξη της Περιβαλλοντικής Πολιτικής θα πρέπει να διέπεται από τα παρακάτω χαρακτηριστικά:

1. Να είναι σύμφωνη με τη φύση, την κλίμακα και τις περιβαλλοντικές δράσεις της εταιρείας.
2. Να περιλαμβάνει δεσμεύσεις για συνεχή βελτίωση, πρόληψη και περιορισμό της ρύπανσης/μόλυνσης και συμμόρφωση με την σχετική περιβαλλοντική νομοθεσία.

3. Να παρέχει το πλαίσιο για το σχεδιασμό και την επιθεώρηση των αντικειμενικών σκοπών και στόχων.
4. Να είναι διαθέσιμη σε κάθε ενδιαφερόμενο. Επίσης στα πλαίσια της Π.Π. θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη η ελαχιστοποίηση των δυσμενών περιβαλλοντικών επιδράσεων, η βελτίωση της αξιολόγησης των διαδικασιών, ο κύκλος ζωής των προϊόντων και ο σχεδιασμός τους, η δέσμευση για ανακύκλωση στα πλαίσια ενός αειφορικού περιβάλλοντος και η παροχή εκπαίδευσης και η ενθάρρυνση για χρήση του Σ.Π.Δ.

Τα βασικά χαρακτηριστικά του Σ.Π.Δ. συνίσταται στη δημιουργία μιας περιβαλλοντικής πολιτικής, θεσμοθέτηση αντικειμενικών σκοπών και στόχων, εφαρμογή ενός προγράμματος για καταγραφή της αποτελεσματικότητας, επιθεώρηση και αξιολόγηση του συστήματος και βελτίωση της συνολικής περιβαλλοντικής επίδοσης. Στον επόμενο Πίνακα 2.3 σχολιάζονται τα πέντε βασικά στάδια του ΣΠΔ.

Στα πλεονεκτήματα που παρέχει η εφαρμογή του Σ.Π.Δ. περιλαμβάνεται το μειωμένο λειτουργικό κόστος όσον αφορά την πρόληψη ατυχημάτων και την ελαχιστοποίηση των αποβλήτων και η βελτιωμένη οικονομική επίδοση, αφού στατιστικές αναλύσεις του 1995 έδειξαν ότι οι εταιρείες που εφαρμόζαν το παραπάνω σύστημα είχαν μειωμένο κόστος παραγωγής. Επίσης, οι δημοσκοπήσεις που διενεργήθηκαν έδειξαν ότι γι' αυτές τις εταιρίες οι καταναλωτές είχαν καλύτερη γνώμη, δηλαδή διαμορφώθηκαν βελτιωμένες κοινωνικές και πελατειακές σχέσεις και ότι αναβαθμίστηκε η επίδοση της ίδιας της εταιρείας αναφορικά με την προστασία του περιβάλλοντος [44].

Πίνακας 4-3 Συνοπτική παρουσίαση των πέντε βασικών σταδίων για την ανάπτυξη του ΣΠΔ

1. Δέσμευση, και πολιτική	Τα ανώτερα διευθυντικά στελέχη δεσμεύονται να εφαρμόσουν ένα σύστημα περιβαλλοντικής διαχείρισης ώστε να αποφεύγεται η ρύπανση/μόλυνση και θεσμοθετείται η πολιτική, η οποία είναι διαθέσιμη σε οποιονδήποτε ενδιαφερόμενο. Επίσης καταβάλλεται προσπάθεια ώστε η πολιτική αυτή να υιοθετηθεί και από τους υπόλοιπους εργαζόμενους.
2. Σχεδιασμός	Περιλαμβάνει τη δημιουργία μιας διατμηματικής ομάδας η οποία εξετάζει τον αντίκτυπο των δραστηριοτήτων, και των παραγόμενων προϊόντων στο περιβάλλον. Ακόμη γίνεται σύγκριση με τα ισχύοντα νομοθετικά πρότυπα.
3. Εφαρμογή	Αυτό το στάδιο περιλαμβάνει την ανεύρεση των πάρων και τη συγκεκριμενοποίηση των μηχανισμών για την επίτευξη των αντικειμενικών σκοπών και στόχων καθώς και την αναγνώριση των δραστηριοτήτων και των επεξεργασιών που έχουν αντίκτυπο στο περιβάλλον. Επίσης καθιερώνονται κι εφαρμόζονται οι διαδικασίες εκπαίδευσης και επιμόρφωσης.
4. Καταμέτρηση και εκτίμηση	Καταγράφεται και αξιολογείται η επίδοση της εταιρείας ως προς το περιβάλλον (περιβαλλοντικοί στόχοι), με βάση τους αντικειμενικούς σκοπούς και στόχους και γίνεται έλεγχος του ΣΠΔ.
5. Ανασκόπηση και βελτίωση	Σ' αυτό το στάδιο αναπτύσσονται οι διαδικασίες και καταβάλλεται προσπάθεια για συνεχή βελτίωση του ΣΠΔ. Επίσης συγκρίνονται τα αποτελέσματα με τους αντικειμενικούς σκοπούς και στόχους και αναλύονται οι δυνατότητες για περαιτέρω βελτίωση.

Πηγή [44]

4.6 ISO 14000

Το ISO 14000 αποτελεί μια νέα προσέγγιση στην προστασία του περιβάλλοντος. Σε αντίθεση με το κλασικό μοντέλο "εντολών και ελέγχου", ζητείται από κάθε βιομηχανία (π.χ. τροφίμων) να επανεκτιμήσει τις περιβαλλοντικές της απόψεις και θέσεις, να καθιερώσει τους δικούς της αντικειμενικούς σκοπούς και στόχους, να δεσμευτεί για πιο επαρκείς και έγκυρες διαδικασίες, καθώς και για συνεχή βελτίωση και να εισάγει όλους τους υπαλλήλους καθώς και το διευθυντικό προσωπικό σε ένα σύστημα διαρκούς εκπαίδευσης και προσωπικής υπευθυνότητας με σκοπό τη βελτίωση της περιβαλλοντικής επίδοσης του οργανισμού ή της επιχείρησης. Αυτό το νέο υπόδειγμα βασίζεται κατά κύριο λόγο στην ευαισθητοποίηση και στην επιθυμία να προστατευτεί το περιβάλλον, παρά στην επίπληξη των διαφόρων φορέων (οργανισμών, βιομηχανιών) για λάθη που πιθανώς διέπραξαν κατά καιρούς. Μακροπρόθεσμα, το ISO 14001 υπόσχεται την καθιέρωση των βασικών αρχών καθώς και την θέσπιση των ρυθμίσεων και των προϋποθέσεων τόσο για υπεύθυνη και σταθερή εφαρμογή των περιβαλλοντικών υποχρεώσεων όσο και για ορθή διαχείριση του συστήματος.

Πρόσφατα ατυχήματα σε βιομηχανίες, με αποδέκτες την ανθρώπινη υγεία ή το περιβάλλον, απέδειξαν ότι η απλή υπακοή και η συμμόρφωση με τις εκάστοτε νομοθετικές ρυθμίσεις δεν είναι αρκετή ώστε να αποτραπεί η ρύπανση/μόλυνση του περιβάλλοντος. Στο ISO 14001, που αποτελεί το πιο ολοκληρωμένο άρθρο της σειράς ISO 14000, αναπτύσσονται προληπτικές στρατηγικές περιβαλλοντικής προστασίας ώστε η τήρηση κανονισμών να αποτελεί μόνο ένα από τα στοιχεία μιας πιο ενδεδειγμένης προσέγγισης.

Το ISO 14001, και πιο συγκεκριμένα το πρότυπο σύστημα περιβαλλοντικής διαχείρισης (EMS), προσφέρει τη δυνατότητα ενός γενικού σχεδιασμού για άμεση χρήση των επιχειρησιακών πόρων σε ένα μεγάλο εύρος πιθανών περιβαλλοντικών καταστροφών και αξιόπιστων διεργασιών διαχείρισης, αξιοποιώντας κατ' αυτόν τον τρόπο το έμπνηχο υλικό της βιομηχανίας τροφίμων. Η ορθή τήρηση των κανονισμών είναι φυσικό αποτέλεσμα μιας υπεύθυνης διευθυντικής στρατηγικής, που διέπεται από την επίγνωση, την ευαισθησία, την ετοιμότητα και τη μεγαλύτερη δυνατή αξιοπιστία.

Η εγκατάσταση μιας περιβαλλοντικής στρατηγικής απαιτεί την ύπαρξη προληπτικών ενεργειών διαχείρισης, που βοηθούν την αειφόρο ανάπτυξη και συνεισφέρουν στην ανεύρεση κοινά αποδεκτών λύσεων για τα συχνά αντικρουόμενα συμφέροντα των μεγαλομετόχων [44].

4.6.1 Πλεονεκτήματα της εγκατάστασης του ISO 14000

Ανάμεσα στα πλεονεκτήματα που παρέχει η εγκατάσταση του ISO 14000 είναι η βελτίωση της δημόσιας εικόνας της εταιρείας και η ενδυνάμωση του αμυντικού μηχανισμού στην περίπτωση μηνύσεων. Η πλημμελής διαχείριση των περιβαλλοντικών κανονισμών μπορεί να προκαλέσει την επιβολή δριμύτατων κυρώσεων και την αντιμετώπιση χρονοβόρων μηνύσεων για μη συμμόρφωση με αυτούς. Το πρότυπο του ISO 14000 επιδέχεται τροποποιήσεις και αλλαγές ώστε η εγκατάστασή του να ικανοποιεί τις λειτουργίες του οργανισμού καθώς και το μοντέλο της συγκεκριμένης επιχείρησης. Το αρχικό κόστος της εγκατάστασης ενός ΣΠΔ λειτουργεί αποτρεπτικά σε κάποιες εταιρείες, και ειδικότερα σε αυτές που είναι μικρού μεγέθους. Οι εταιρείες που ούτε καν διανοούνται να εγκαταστήσουν ένα ΣΠΔ ίσως συνειδητοποιήσουν αργότερα ότι οι ανταγωνιστές τους έχουν ήδη εξελιχθεί και προχωρήσει. Οι εταιρείες που έχουν ήδη εγκαταστήσει ένα ΣΠΔ έχουν συνειδητοποιήσει τα σημαντικά πλεονεκτήματα στους ακόλουθους τομείς:

- ✓ Υπευθυνότητα στην αντιμετώπιση περιβαλλοντικών θεμάτων
- ✓ Μειωμένο Λειτουργικό Κόστος
- ✓ Διαχείριση των Αλλαγών σε Επίπεδο Προμηθειών
- ✓ Αυξημένη Παραγωγικότητα
- ✓ Βελτιωμένη Οικονομική Επίδοση
- ✓ Συνεπής Συμμόρφωση με τις Νομοθετικές Απαιτήσεις
- ✓ Περιορισμός της γραφειοκρατίας (αλόγιστης χρήσης εντύπων)
- ✓ Μείωση των Αποβλήτων
- ✓ Βελτιωμένες Σχέσεις με την Πολιτεία και τους Πελάτες
- ✓ Κινητοποίηση των Εργαζομένων
- ✓ Βελτιωμένη Περιβαλλοντική Επίδοση
- ✓ Πιθανή Επίδραση στο Παγκόσμιο Εμπόριο

Αν και ο στόχος του ISO 14000 συνίσταται στον περιορισμό της ρύπανσης του περιβάλλοντος δεν διατυπώνεται με σαφήνεια ο βαθμός της αναμενόμενης μείωσης. Η πρόκληση που αντιμετωπίζουν οι υποστηρικτές του ISO 14000 έγκειται στο να πειστούν οι εταιρείες να εγκαταστήσουν το πρότυπο λόγω της ισχύουσας αντίληψης στη βιομηχανία ότι τα πλεονεκτήματα της πιστοποίησης μπορεί να μην αντισταθμίσουν το κόστος της εγκατάστασης [44] .

4.7 Σύγκριση του ISO 14001 με το ISO 9001

Τα συστήματα ISO 9000 και ISO 14000 έχουν ως κοινό στόχο την προτυποποίηση της διαδικασίας ανάπτυξης κι όχι της επίδοσης. Η δομή, η ορολογία και άλλα χαρακτηριστικά των συστημάτων πρέπει να είναι συμβατά μεταξύ των δύο αυτών προτύπων.

Ωστόσο υπάρχουν μερικές σημαντικές διαφορές μεταξύ της διαχείρισης ποιότητας και περιβάλλοντος που δεν επιτρέπουν την πλήρη αντιστοιχία των δυο προτύπων. Για παράδειγμα, εκεί όπου τα πρότυπα ποιότητας επηρεάζουν μια βιομηχανία συσκευασίας τροφίμων και τους πελάτες της, τα περιβαλλοντικά πρότυπα έχουν μια ευρύτερη δράση στις σχέσεις της εταιρείας με τις συναφείς εταιρείες, τους οργανισμούς (φυτικούς, ζωικούς), τα οικοσυστήματα και τελικά το ανθρώπινο είδος. Επιπρόσθετα, αντίθετα με όσα γίνονται στον τομέα της ποιότητας, ο τομέας του περιβάλλοντος είναι ιδιαίτερα βεβαρημένος με ένα άσχημο παρελθόν αντιπαραθέσεων, ιδεολογικών συγκρούσεων και έντονης πολιτικής εκμετάλλευσης. Αυτοί που δεν κατορθώνουν να διατηρήσουν τα επίπεδα ποιότητας δεν υπόκεινται συνήθως σε ποινικές κυρώσεις, σε αντίθεση με αυτούς που παραβιάζουν τους νόμους που αφορούν το περιβάλλον.

Μια συνοπτική σύγκριση του ISO 9000 και του ISO 14000 όσον αφορά τις ομοιότητες και τις διαφορές τους παρουσιάζεται στον επόμενο πίνακα.

Πίνακας 4- 4 Σύγκριση ISO 9000 και του ISO 14000

	ISO 9000	ISO 14000
Στόχοι	Παρέχει στις εταιρείες τη δυνατότητα επίδειξης στις οργανώσεις των καταναλωτών ότι καταβάλλονται προσπάθειες για επίτευξη ίων απαιτήσεων αναφορικά με την ποιότητα. Συνεπικουρεί την εταιρεία στην επίτευξη των αντικειμενικών στόχων για την ποιότητα.	Παρέχει στις εταιρείες ένα ολοκληρωμένο μοντέλο συστήματος περιβαλλοντικής διαχείρισης. Επίσης παρέχει βοήθεια σε εταιρείες για την εγκατάσταση ή τη βελτίωση του περιβαλλοντικού συστήματος διαχείρισης με παροχή συμβουλών ή προτείνοντας την κατάλληλη μεθοδολογία.
Δομή	Μείξη διαχειριστικών δραστηριοτήτων, απαιτήσεις για ορθή διεκπεραίωση των επεξεργασιών, επικύρωση των απαιτήσεων.	Εφαρμογή του επιχειρησιακού μοντέλου του Demming [σχεδιάζω-εκτελώ-ελέγγω-δρω]. Ξεχωριστό πρότυπο καθοδήγησης.
Περιεχόμενα	Το ISO 9001 και το ISO 14001 περιλαμβάνουν στοιχεία όσον αφορά την επιχειρησιακή δέσμευση και υπευθυνότητα, επιχειρησιακό σύστημα αρχειοθέτησης, τον έλεγχο αρχείων (εγγράφων), έλεγχο λειτουργίας, εκπαίδευσης, καταγραφής και μέτρησης, μη συμμόρφωσης και διορθωτικών ενεργειών, αρχεία και έλεγχοι.	Το ISO 14001 περιλαμβάνει τις περιβαλλοντικές θέσεις, νομοθετικές απαιτήσεις, αντικειμενικούς σκοπούς και στόχους, πρόγραμμα περιβαλλοντικής διαχείρισης, επικοινωνία και ετοιμότητα αντιμετώπισης ατυχημάτων.

Πηγή: [43] [44]

4.7.1 Δομή και ορολογία

Τρία έγγραφα της σειράς 9000 χαρακτηρίζονται ως έγγραφα απαιτήσεων, αφού αναφέρονται στις απαιτήσεις που πρέπει να πληρούν εταιρείες που πρόκειται να εγκαταστήσουν το σύστημα. Τα πρότυπα αυτά στη σειρά του ISO 9000 είναι:

- ❖ ISO 9001 – Μοντέλο διασφάλισης ποιότητας για το σχεδιασμό/ανάπτυξη, παραγωγή, εγκατάσταση και συντήρηση.
- ❖ ISO 9002 – Μοντέλο διασφάλισης ποιότητας για την παραγωγή και εγκατάσταση (βιομηχανίες τροφίμων).
- ❖ ISO 9003 – Μοντέλο διασφάλισης ποιότητας για την τελική επιθεώρηση και έλεγχο.

Στη σειρά του ISO 14000 το αντίστοιχο με αυτά τα τρία πρότυπα είναι το 14001. Το πρότυπο αυτό ονομάζεται έγγραφο προδιαγραφών, αφού παρέχει τις προδιαγραφές για ένα σύστημα περιβαλλοντικής διαχείρισης. Το ISO 9000 και το ISO 14000 διέπονται από το ίδιο μοντέλο αρχιτεκτονικής διάρθρωσης, αν και υπάρχουν επιμέρους διαφορές στην ορολογία. Έτσι τα έγγραφα απαιτήσεων και προδιαγραφών συμπίπτουν όσον αφορά το σκοπό και το αποτέλεσμα. Τόσο το ISO 9000 όσο και το ISO 14000 περιλαμβάνουν ένα έγγραφο καθοδήγησης για την ανάπτυξη και την εγκατάσταση των συστημάτων διαχείρισης. Στη σειρά του ISO 9000 το έγγραφο καθοδήγησης είναι το ISO 9004 και το αντίστοιχο στη σειρά του είναι το ISO 14004.

4.7.2 Έλεγχος - Επιθεώρηση

Τα έγγραφα επιθεώρησης του ISO 14000 είναι το σύνολο των εγγράφων του ISO 14010, τα οποία περιλαμβάνουν τις οδηγίες για την περιβαλλοντική επιθεώρηση. Το ISO 14011 προσδιορίζει τις οδηγίες για την επιθεώρηση του ΣΠΔ και το ISO 14012 περιλαμβάνει τα κριτήρια που πρέπει να πληρούν οι επιθεωρητές του Σ.Π.Δ.

Αν και τα έγγραφα επιθεώρησης του ISO 9000 επιτρέπουν κάποια υποκειμενικότητα στην επιθεώρηση του συστήματος διασφάλισης ποιότητας, αυτό δε συμβαίνει στο ISO 14000, του οποίου τα έγγραφα επιθεώρησης τείνουν να περιορίσουν την υποκειμενικότητα του επιθεωρητή. Ο επιθεωρητής του ΣΠΔ είναι υποχρεωμένος να κάνει χρήση αντικειμενικών κριτηρίων στην επιθεώρηση ώστε να συγκρίνει και να αξιολογήσει το ΣΠΔ με βάση προκαθορισμένα κριτήρια. Οι τομείς

της επιθεώρησης που δεν εμπίπτουν στη διαχείριση μιας διαδικασίας -όπως η περιβαλλοντική επίδοση της εταιρείας- δεν εξετάζονται από το ISO 14000, εκτός αν οι αξιολογήσεις των διαδικασιών αποκαλύπτουν ότι το σύστημα διαχείρισης λειτουργεί σύμφωνα με την πολιτική και τους αντικειμενικούς σκοπούς της εταιρείας.

Λόγω των υπάρχουσών διαφορών μεταξύ διαχείρισης ποιότητας και περιβάλλοντος, καταβάλλονται προσπάθειες για την εναρμόνιση της υποκειμενικότητας των επιθεωρητών του ISO 14000 με εκείνη του ISO 9000.

Εκφράζεται επανειλημμένως η άποψη από τους συμμετέχοντες στη διαδικασία του ISO 14000 ότι η περιβαλλοντική επιθεώρηση αποτελεί έναν πολύ ευαίσθητο τομέα από νομική άποψη. Η διαχείριση ποιότητας δεν χαρακτηρίζεται από τις ίδιες υπευθυνότητες που διέπουν την περιβαλλοντική διαχείριση, γι' αυτό και επιτρέπεται στον επιθεωρητή να επιδεικνύει μεγαλύτερη ανεκτικότητα [44].

4.7.3 Τεκμηρίωση - Υποστήριξη με έγγραφα στοιχεία

Ένα από τα σημαντικότερα σημεία του διαχειριστικού μοντέλου του ISO 9000 είναι η απαίτηση για αξιόπιστα, κατανοητά και ελεγχόμενα έγγραφα. Αυτό το μοντέλο, το οποίο απαιτεί τεκμηρίωση για όλα τα σημαντικά άρθρα του συστήματος ποιότητας, περιλαμβάνεται και στο πρότυπο του ISO 14000. Τα αρχεία διαχείρισης, ο έλεγχος εγγράφων, οι αρχειοθετημένες διαδικασίες και τα αρχεία εκπαίδευσης πρέπει να αποτελούν τμήμα του ΣΠΔ.

5 ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΕΤΑΙΡΙΚΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΥΘΥΝΗΣ ΣΕ ΜΙΑ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΣΥΣΚΕΥΑΣΙΩΝ

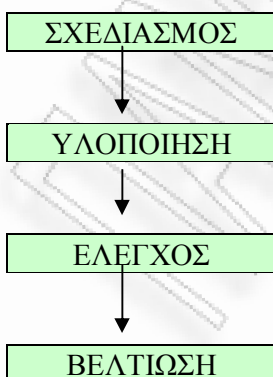
5.1 Προοίμιο

Τα συμπεράσματα της Διπλωματικής Εργασίας κινούνται σε δύο κατευθύνσεις. Η πρώτη κατεύθυνση αφορά την γενικότερη διαπίστωση για την γενικότερη πορεία της εφαρμογής της ΕΚΕ από τις επιχειρήσεις και θεμελιώνει ένα υπόβαθρο πάνω στο οποίο θα βασιστεί η δεύτερη κατεύθυνση. Η δεύτερη κατεύθυνση αφορά συγκεκριμένες επιχειρήσεις στις οποίες εφαρμόστηκε η ΕΚΕ.

Σημαντικό χαρακτηριστικό γνώρισμα της της ΕΚΕ είναι το ότι η εφαρμογή δράσεων Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης εκ μέρους των επιχειρήσεων έχει εθελοντικό – οικειοθελή χαρακτήρα και άρα δεν υπάρχουν θεσμοθετημένοι κανόνες. Μάλιστα λόγω της ιδιαιτερότητας που εμφανίζει η κάθε επιχείρηση δεν υπάρχουν μοντέλα τα οποία να ακολουθούνται ως πρότυπα από τον κάθε κλάδο επιχειρηματική δραστηριότητας.

Την τελευταία 15ετία η ΕΚΕ εξαπλώνεται ολοένα και περισσότερο στις επιχειρήσεις, αφού στην παγκοσμιοποιημένη οικονομία κυρίαρχο ρόλο έχουν οι εταιρείες οι οποίες όχι μόνο παρουσιάζουν εξαιρετικά οικονομικά αποτελέσματα, αλλά διαθέτουν παράλληλα και υψηλή ευαισθησία σε θέματα ηθικής, κοινωνικής και περιβαλλοντικής πολιτικής. Η βιβλιογραφία [12] αναφέρει μία σύντομη ακολουθία δράσεων (Διάγραμμα 5-1) αλληλένδετων μεταξύ τους που προϋποθέτουν την ενεργή και κριτική συμμετοχή όλων των επιπέδων διοίκησης μίας επιχείρησης .

Διάγραμμα 5-1 Βήματα για την εφαρμογή της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης [12]

Η κάθε επιχείρηση θα πρέπει να λαμβάνει υπόψη της μία σειρά από παραμέτρους όσον αφορά τη δραστηριοποίησή της για την εφαρμογή της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης, δηλαδή τις ιδιαιτερότητες του κλάδου της, το κοινωνικό και οικονομικό της περιβάλλον και στη συνέχεια να ορίσει τους τομείς που θα εξετάσει, να προσδιορίσει τα ενδιαφερόμενα μέρη προς τα οποία θα στραφεί και στη συνέχεια να επιλέξει τις πρακτικές τις οποίες θα εφαρμόσει.

Πριν ακολουθήσει τα βήματα τα οποία προαναφέρθηκαν η επιχείρηση διανύει κάποια στάδια [14]. Συγκεκριμένα τα βήματα και τα στάδια είναι αλληλένδετα μεταξύ τους. Αρχικά το πρώτο βήμα είναι ο σχεδιασμός και η αποτίμηση της υφιστάμενης κατάστασης [12]. Δημιουργείται η ηγετική ομάδα η οποία θα δραστηριοποιηθεί στην Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη. Η ομάδα πρώτα κάνει μία αποτίμηση των δραστηριοτήτων της επιχείρησης και στη συνέχεια αναλύει τους εμπλεκόμενους φορείς. Η ηγετική ομάδα είναι υπεύθυνη για την εφαρμογή της ΕΚΕ και αφετηρία του έργου της είναι το πρώτο στάδιο δηλαδή ο καθορισμός και η ιεράρχηση των στόχων και των κυριότερων ομάδων των ενδιαφερόμενων μερών [14]. Έπειτα ακολουθεί μία διερεύνηση για το τι κάνουν άλλες επιχειρήσεις που εφαρμόζουν την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη και προετοιμάζεται ένας πίνακας δράσεων, με την ανάπτυξη εναλλακτικών τρόπων εφαρμογής και κατευθύνσεις για τις περιοχές εστίασης.

Το δεύτερο βήμα το οποίο είναι η υλοποίηση περιλαμβάνει τόσο την ανάπτυξη όσο και την εφαρμογή δεσμεύσεων για την ΕΚΕ. Αρχικά γίνεται διερεύνηση, προετοιμασία προσχεδίου, διάλογος με τους συνεργάτες και τους εμπλεκόμενους φορείς. Το σημαντικό στάδιο στη συγκεκριμένη φάση της εφαρμογής είναι η επιλογή των μεθόδων, των εργαλείων και των δράσεων, η επιλογή της ομάδας εργασίας και η συνεργασία και συνεννόηση με τους εμπλεκόμενους που επηρεάζονται. Συγκεκριμένα η έναρξη διαλόγου με τις κυριότερες ομάδες ενδιαφερομένων θα οδηγήσει την επιχείρηση στην εξειδίκευση του σχεδίου δράσης που θα υιοθετηθεί [14]. Όσον αφορά την εφαρμογή των δεσμεύσεων, εμφανίζεται μέσα από την ανάπτυξη ολοκληρωμένων δομών λήψης, την προετοιμασία και εφαρμογή του επιχειρησιακού σχεδίου, την οριοθέτηση μετρήσιμων στόχων, την εμπλοκή εργαζομένων, το σχεδιασμό και την υλοποίηση προγράμματος εκπαίδευσης καθώς επίσης η δημιουργία μηχανισμών αντιμετώπισης τυχόν προβληματικών

συμπεριφορών και ανάπτυξη σχεδίων και εντύπων εσωτερικής και εξωτερικής επικοινωνίας [12].

Ο έλεγχος είναι το επόμενο βήμα και περιλαμβάνει συνοπτικά τη μέτρηση και τον απολογισμό της προόδου εφαρμογής του σχεδίου. Το στάδιο αυτό έχει σκοπό την αξιολόγηση των δράσεων ή των πρακτικών που έχουν εφαρμοσθεί μέσα από τη μέτρηση και επαλήθευση της απόδοσης, την επικοινωνία με τους εμπλεκόμενους και τον απολογισμό της απόδοσης. Μετά την αξιολόγηση της απόδοσης ακολουθεί το τελικό βήμα το οποίο είναι η βελτίωση η οποία επιτυγχάνεται και εδώ μέσα από την επικοινωνία με τους εμπλεκόμενους φορείς ώστε να αναγνωριστούν οι δυνατότητες βελτίωσης.

Μία πρόταση για να λειτουργήσει με υπευθυνότητα και να επηρεάσει με τη δραστηριότητα της θετικά τόσο την κοινωνία – καταναλωτές όσο και τους εργαζομένους μία βιομηχανία παραγωγής συσκευασιών μπορεί να εστιάσει σε τέσσερις βασικές ενότητες οι οποίες θα αποτελέσουν και τις περιοχές δράσεις της:

- Κοινωνία
- Αγορά
- Χώρος Εργασίας
- Περιβάλλον

Οι παραπάνω περιοχές δράσεις αναπτύσσονται σε μεγαλύτερες κατηγορίες και είναι αλληλένδετες μεταξύ τους. Οι εταιρείες οι οποίες εντάσσουν στο πρόγραμμα τους την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη δε σημαίνει ότι θυσιάζουν τη μακροπρόθεσμη ανάπτυξη τους.

Η επιτυχία για ισχυρά ετήσια αποτελέσματα έχει αφετηρία τον τρόπο με τον οποίο διοικείται η εταιρεία και στη συνέχεια τη φροντίδα των εργαζομένων, την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος, τη συνεισφορά στην υπεύθυνη λειτουργία στην αγορά και τη στήριξη των κοινωνιών στις οποίες δραστηριοποιείται η εταιρεία.

5.2 Δράσεις απέναντι στην κοινωνία

Ανάλογα με την ανάπτυξη της, η βιομηχανία θα πρέπει να δίνει έμφαση είτε στη στήριξη της τοπικής κοινωνίας και της επαρχίας είτε στο ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον ακόμη και μέσα από τη συνεργασία με την Τοπική Αυτοδιοίκηση και

τους τοπικούς φορείς. Οι δράσεις έχουν τελικό αποδέκτη το καταναλωτικό κοινό αλλά και κοινωνικές ομάδες, είτε μέσα από μηνύματα στη συσκευασία του προϊόντος είτε μέσα από προγράμματα κοινωνικής συνεισφοράς μέσω της επιστροφής ποσού από τα κέρδη στην τοπική ή ευρύτερη κοινωνία ή σε κοινωνικές ομάδες που αναζητούν στήριξη.

Αναλυτικότερα η κοινωνική στήριξη επιτυγχάνεται μέσα από τις εξής δράσεις:

- Σεβασμός προς τον τοπικό καταναλωτή και την τοπική κοινωνία και κουλτούρα.
- Συνεργασία με την Τοπική Αυτοδιοίκηση για την ανάληψη προγραμμάτων σε τομείς όπως είναι ο Αθλητισμός και ο Πολιτισμός. Μέσα από χορηγίες η βιομηχανία μπορεί να στηρίζει τον αθλητισμό και την άσκηση ως σημαντικούς παράγοντες για έναν ισορροπημένο τρόπο ζωής και για την καλλιέργεια υγιών προτύπων. Ανάλογα με την κλίμακα που δραστηριοποιείται η βιομηχανία ενδέχεται να έχει και άλλες δυνατότητες για να στηρίξει τον αθλητισμό, συγκεκριμένα η διοίκηση μπορεί να στηρίζει τις τοπικές ομάδες, να διοργανώνει αθλητικές δραστηριότητες, τουρνουά ή φεστιβάλ. Ενώ όσον αφορά τον πολιτισμό, να τιμά την πολιτιστική κληρονομιά στηρίζοντας παράλληλα το σύγχρονο πολιτισμό, μέσα από τη διοργάνωση φεστιβάλ αλλά και την οικονομική συνεισφορά σε μουσεία.
- Παροχή στήριξης προς τις ευαίσθητες κοινωνικές ομάδες, μέσα από την οικονομική ενίσχυση μη κυβερνητικών οργανώσεων, σωματείων, φορέων και οργανισμών οι οποίοι δρουν για την υποστήριξη αυτών των ομάδων. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η χρηματοδότηση για την ενίσχυση της στελέχωσης με έμπειρο εξειδικευμένο προσωπικό της Εθνικής Γραμμής για τα παιδιά SOS 1056 μέσα από την πώληση του εμφιαλωμένου νερού «Ζαγόρι». Η εταιρεία ΧΗΤΟΣ ΑΒΕΕ- Φυσικό Μεταλλικό Νερό Ζαγόρι- στα πλαίσια της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης στηρίζει τον οργανισμό «Το Χαμόγελο του Παιδιού» χρηματοδοτώντας την ενίσχυση της στελέχωσης της Εθνικής Γραμμής για τα παιδιά- SOS 1056, έτσι Κοινωνικοί Λειτουργοί & 5 Ψυχολόγοι είναι στη διάθεση του κοινού για κάθε θέμα που αφορά στο παιδί.

- Ανάλογα με το κεφάλαιο της μία βιομηχανία παραγωγής και συσκευασίας μπορεί να δραστηριοποιείται ακόμη και στη στήριξη κοινωνιών που έχουν άμεση ανάγκη είτε λόγω σεισμού, είτε λόγω φωτιάς με αρδευτικά έργα, με προώθηση μηνύματος στη συσκευασία για τον καταναλωτή ότι ένα ποσό από το κόστος αγοράς του προϊόντος διατίθεται για κοινωνικό σκοπό. Για παράδειγμα η εταιρεία Coca-Cola 3E (εικόνα 6) η οποία προωθεί μέρος των κερδών από τις πωλήσεις νερού για δενδροφύτευση και ανάπλαση 5 δασικών περιοχών σε συνεργασία με τη μη κυβερνητική περιβαλλοντική οργάνωση που ιδρύθηκε το 1992 για την προστασία της άγριας ζωής και του φυσικού περιβάλλοντος «ΑΡΚΤΟΥΡΟΣ». Ακόμη η κοινωνική ευαισθητοποίηση μπορεί να εκφράζεται και μέσα από δωρεές του ίδιου του προϊόντος που παράγει και συσκευάζει μία βιομηχανία σε σεισμόπληκτους ή πυρόπληκτους.

Εικόνα 5-1 Banner της εταιρείας Coca-Cola 3E για προώθηση του μηνύματος εταιρικής υπευθυνότητας

Πηγή: <http://www.avragreen.gr/blog/>

- Η συσκευασία πλέον αναλαμβάνει και «χρέος» ενημέρωσης του καταναλωτή πάνω σε θέματα που αφορούν την υγεία του. Συγκεκριμένα κάποιες εταιρείες μέσα από τη συσκευασία του προϊόντος, ειδικά όταν αυτό είναι τρόφιμο, παρακινούν τους καταναλωτές να ακολουθήσουν ένα ισορροπημένο τρόπο διατροφής. Σε θέματα διατροφής ωστόσο η βιομηχανία παραγωγής και συσκευασίας μπορεί να χρηματοδοτήσει προγράμματα ή και σεμινάρια ενημέρωσης προς τους καταναλωτές.
- Μέσα από προγράμματα που ευνοούν την ανάπτυξη και την εξέλιξη και αφορούν τους νέους είτε με την στήριξη του εθελοντισμού είτε με υποτροφίες σε συνεργασία με Πανεπιστήμια.

- Εθελοντισμός μέσα από την ίδια την εταιρεία όπως είναι τα προγράμματα αιμοδοσίας. Αρκετές εταιρείες εντάσσουν στο πρόγραμμα τους εθελοντική αιμοδοσία ανά τακτά χρονικά διαστήματα για την υποστήριξη των οικογενειών των εργαζομένων αλλά και του ευρύτερου κοινωνικού συνόλου.
- Δράσεις εθελοντισμού πάλι μέσα από το σύνολο των εργαζομένων με δράσεις αναδάσωσης και καθαρισμού ακτών με ευρύτερο σκοπό την προστασία του Περιβάλλοντος, με τη στήριξη ιδρυμάτων και ορφανοτροφείων αλλά και την ενίσχυση απομακρυσμένων περιοχών.

Η συσκευασία αποτελεί το μέσο διάδοσης του μηνύματος εταιρικής κοινωνικής ευθύνης που θέλει να περάσει η εκάστοτε εταιρεία στους καταναλωτές, ωστόσο μέσα από τηλεοπτικές και έντυπες διαφημιστικές καμπάνιες η κοινωνική ευαισθητοποίηση της εταιρείας ακολουθείται και από τους καταναλωτές. Αρκετές είναι οι φορές όπου μηνύματα είτε για βοήθεια στο συνάνθρωπο, είτε για προστασία του περιβάλλοντος προωθούνται μέσω της διαφήμισης ενός προϊόντος.

5.3 Δράσεις με στόχο την προστασία του περιβάλλοντος

Η ανάγκη για περιβαλλοντικές πρωτοβουλίες αποτελεί πλέον στόχο τόσο για τις επιχειρήσεις όσο και για τους καταναλωτές καθώς καλλιεργούνται ανησυχίες και προσδοκίες για περισσότερες ενέργειες υπευθυνότητας και διαφάνειας αναφορικά με τη βιώσιμη ανάπτυξη. Η συσκευασία πέραν του ότι συντηρεί, βοηθά στην επεξεργασία, στο marketing, στις πωλήσεις, στη διανομή, προσφέρει και προστασία έναντι των περιβαλλοντικών συνθηκών αλλά και των φυσικών κινδύνων τους οποίους ενδέχεται να αντιμετωπίσει ένα προϊόν.

Κατά την τελευταία δεκαετία υπήρξαν σημαντικές επενδύσεις και δράσεις με στόχο την προστασία του περιβάλλοντος στα πλαίσια της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης. Μέρος των δράσεων επιτυγχάνεται μέσα από οικολογικές παρεμβάσεις αλλά και μέσα από μηνύματα τα οποία υποστηρίζουν πως με απλές και καθημερινές κινήσεις οι οποίες δεν στοιχίζουν τίποτα επιτυγχάνεται η εξοικονόμηση χρημάτων και ενέργειας. Ακόμα και τα διαφημιστικά φυλλάδια ή οι ετικέτες και οι τσάντες μεταφοράς της συσκευασίας μπορούν να δημιουργηθούν με σεβασμό προς τη φύση. Εναλλακτικά το χαρτί της συσκευασίας αν δεν είναι ανακυκλωμένο, να είναι φιλικό

προς το περιβάλλον και να προέρχεται από ξύλο ειδικά επεξεργασμένο με σεβασμό στο οικοσύστημα και στο περιβάλλον. Η συσκευασία εκτός από εύχρηστη και με καλή εμφάνιση να είναι και φιλική προς το περιβάλλον, ενώ για την παραγωγή της οι εγκαταστάσεις να τροφοδοτούνται με ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, καθαρή ενέργεια που δε μολύνει το περιβάλλον. Τα μελάνια της κάθε συσκευασίας να διευκολύνουν την ανακύκλωση των τυπωμένων προϊόντων εξασφαλίζοντας τη μείωση των πτητικών οργανικών ενώσεων. Τα κουτιά φύλαξης της συσκευασίας μπορεί να είναι ανακυκλωμένα και οι παλέτες μεταφοράς να είναι οικολογικές και κατασκευασμένες από ξυλεία προερχόμενη από δάση με Πανευρωπαϊκή Δασική Πιστοποίηση PEFC¹.

Εικόνα 5-2 Το λογότυπο Pan-European Forest Certification (PEFC) [48]

Σε ότι αφορά τις δράσεις με στόχο την προστασία του περιβάλλοντος θα μπορούσαν να κατανεμηθούν σύμφωνα με τις κατηγορίες που ακολουθούν σε ελέγχους όσον αφορά την:

- ✓ Κατανάλωση νερού
- ✓ Κατανάλωση α' ύλης
- ✓ Κατανάλωση ενέργειας
- ✓ Ερευνητικά προγράμματα
- ✓ Προγράμματα αποκατάστασης
- ✓ Διαχείριση αποβλήτων
- ✓ Ευαισθητοποίηση του κοινού μέσα από προγράμματα

Η συσκευασία η οποία έχει και τον πρώτο ρόλο στην επιλογή του προϊόντος από τον καταναλωτή και στη σχέση που θα αναπτύξει ο πελάτης με το προϊόν εκτός του ότι συμβάλλει στην ασφάλεια του προϊόντος μπορεί να συμβάλλει και στη διαμόρφωση υπευθυνότητας απέναντι στο περιβάλλον. Η δράση αυτή είναι ανάλογη

¹ Το Συμβούλιο PEFC είναι ένας ανεξάρτητος, μη κερδοσκοπικός, μη κυβερνητικός οργανισμός, που ιδρύθηκε το 1999 ο οποίος προωθεί τη βιώσιμη διαχείριση των δασών μέσω της ανεξάρτητης πιστοποίησης από κάποιο τρίτο σώμα. Το PEFC παρέχει ένα μηχανισμό διασφάλισης προς τους αγοραστές προϊόντων από ξύλο και χαρτί ότι προωθούν τη βιώσιμη διαχείριση των δασών.

της παραγωγής της επιχείρησης. Μία επιχείρηση παραγωγής η οποία καθημερινά καταναλώνει φυσικούς πόρους, όπως νερό- ενέργεια- πρώτες ύλες, θα πρέπει να έχει επίγνωση των παγκόσμιων περιβαλλοντικών προβλημάτων όπως είναι **η έλλειψη νερού, πρώτων υλών και η αποδυνάμωση των φυσικών πόρων.**

Η υπεύθυνη διαχείριση του νερού η οποία αποτελεί πρώτη και επείγουσα προτεραιότητα για πολλές περιοχές λόγω του φαινομένου της λειψυδρίας το οποίο είναι έντονο και αναμένεται να γίνει εντονότερο στο άμεσο μέλλον μπορεί να επιτευχθεί μέσα από:

1. Το συνεχή έλεγχο στην ποσότητα του νερού που καταναλώνεται κατά τη διάρκεια παραγωγής της συσκευασίας.
2. Την ανακύκλωση και την επαναχρησιμοποίηση του νερού.
3. Τον έλεγχο για τυχόν διαρροές
4. Τη χρήση αδειοδοτημένων γεωτρήσεων γύρω από την περιοχή εγκατάστασης.
5. Νερό που δεν χρησιμοποιείται για την παραγωγική διαδικασία χρησιμοποιείται για το πότισμα των γύρω εκτάσεων.

Ένα ακόμη παράδειγμα αποτελεί η δραστηριότητα της μονάδας παραγωγής της 3E στο Αίγιο. Το νερό το οποίο δεν χρησιμοποιείται κατά την παραγωγική διαδικασία επαναδρομολογείται στον υδροφόρο ορίζοντα. Μέρος της ποσότητας του νερού που δεν χρησιμοποιείται παραχωρείται δωρεάν στην τοπική κοινότητα μέσω βρύσης που κατασκευάστηκε για την άμεση πρόσβαση των κατοίκων ενώ υπάρχει ειδικό φωτοκύτταρο για να αποφευχθεί η παραμικρή σπατάλη. Αντίστοιχη μονάδα παραγωγής της 3E η οποία δραστηριοποιείται στα Μάλλια της Κρήτης έχει ειδικό σύστημα μεταφοράς του νερού που δεν χρησιμοποιείται για εμφιάλωση σε κοντινή έκταση για άρδευση.

Η αποδοτικότερη χρήση των Α' υλών έχει σαν αποτέλεσμα τη μείωση αποβλήτων που προκύπτουν στα στάδια της βιομηχανικής παραγωγής. Οι πρώτες ύλες δεν είναι ανεξάντλητες και η ανεξέλεγκτη σπατάλη των προηγούμενων δεκαετιών συνεπάγεται με τον περιορισμό των φυσικών πόρων. Η εφαρμογή της ΕΚΕ από τις σύγχρονες βιομηχανίες και επιχειρήσεις έχει σαν αποτέλεσμα τη μείωση των όποιων περιβαλλοντικών επιπτώσεων και την ενσωμάτωση αρχών βιώσιμης ανάπτυξης στις αποφάσεις και διαδικασίες. Έτσι ανάμεσα στα άλλα το τμήμα

προμηθειών πρέπει να υιοθετήσει νέα κριτήρια επιλογής προμηθευτών και να προτιμάει υλικά φιλικά προς το περιβάλλον.

Η κατανάλωση ενέργειας χωρίς ιδιαίτερο λόγο, εκτός από δαπανηρή είναι και μη οικολογική. Η κατανάλωση ενέργειας στα στάδια παραγωγής της συσκευασίας αλλά και στα στάδια συσκευασίας του προϊόντος με τη χρήση πετρελαίου ή ρεύματος από τη ΔΕΗ έχει σαν αποτέλεσμα την παραγωγή διοξειδίου του άνθρακα. Η επιχείρηση η οποία εντάσσετε στην ΕΚΕ οφείλει να κατανοήσει το πρόβλημα της κλιματικής αλλαγής και να εκπονήσει ένα ολοκληρωμένο σχέδιο για την περιβαλλοντική προστασία και τη μείωση του «αποτυπώματος» της στο περιβάλλον.

Η εξοικονόμηση ενέργειας στα στάδια παραγωγής του προϊόντος και της συσκευασίας του δεν σημαίνει υποβάθμιση της ποιότητας του αλλά αποφυγή σπατάλης. Για την καλύτερη εξοικονόμηση ενέργειας αρχικά γίνεται ένα αναλυτικό πλάνο το οποίο δείχνει τις πηγές κατανάλωσης ενέργειας και το ποσό που καταναλώνεται. Στη συνέχεια ενδείκνυται η εκπόνηση ενός σχεδίου το οποίο στηρίζεται στα στάδια στα οποία γίνεται και η μεγαλύτερη κατανάλωση. Η εξοικονόμηση της ενέργειας μετά από τα στάδια παραγωγής ακολουθείται και στα σημεία πώλησης του προϊόντος όπου αυτό είναι εφικτό. Έτσι για να μην επιβαρύνεται το ήδη επιβαρημένο περιβάλλον οι εταιρείες μπορούν να ακολουθήσουν μία ή τις παρακάτω δράσεις στο σύνολο τους:

- Κάλυψη των ενεργειακών αναγκών με τη χρήση ηλιακής ενέργειας, άρα λιγότεροι ρύποι προς το περιβάλλον.
- Συστήματα βιολογικού καθαρισμού, τα οποία θα προσφέρουν στην ετήσια εξοικονόμηση νερού (π.χ. πότισμα γεωργικών εκτάσεων).
- Εξοικονόμηση στην ετήσια κατανάλωση ηλεκτρικής ενέργειας με τη χρήση ψυκτών θαλασσινού νερού για το σύστημα κλιματισμού στα γραφεία της εταιρείας.
- Μέτρα για τη διαχείριση και τη μείωση των στερεών απορριμμάτων, μείωση σκουπιδιών μέσω της συνεργασίας με αδειοδοτημένες εταιρείες ανακύκλωσης χαρτιού, γυαλιού, μπαταρίες, ηλεκτρικών στοιχείων, ειδών εξοπλισμού Η/Υ, αλουμινίου, πλαστικού και γενικότερα υλικού που προκύπτει κατά τη λειτουργία των γραφείων της εταιρείας.

- Ανταποδοτικό πρόγραμμα ανακύκλωσης, στο οποίο θα συμμετέχουν οι εργαζόμενοι. Ανακύκλωση δηλαδή για παράδειγμα των κενών δοχείων μελάνης των εκτυπωτών της εταιρείας με εξοικονόμηση χρημάτων τα οποία θα μπορούν στη συνέχεια να διατεθούν σε κοινωφελή ιδρύματα για ανθρωπιστικούς σκοπούς ή ανθρωπιστικά ιδρύματα.
- Ορθή κατανάλωση νερού μέσω της εκπαίδευσης προσωπικού.
- Συχνός έλεγχος και καταμέτρηση καταναλώσεων
- Ανακύκλωση και επαναχρησιμοποίηση νερού για βοηθητικές χρήσεις όπως για παράδειγμα ανακύκλωση του νερού πλύσης συσκευασιών.
- Χρήση λαμπτήρων εξοικονόμησης ενέργειας.
- Ανάκτηση και αξιοποίηση συσκευασιών που απορρίπτονται στα στερεά απόβλητα.
- Φιλικότερα προς το περιβάλλον ψυκτικά συστήματα – σε περίπτωση που το προϊόν χρειάζεται ψυγείο για να διατηρηθεί.

Μέσα από ερευνητικά προγράμματα είναι εφικτή η παρακολούθηση των αέριων ρύπων που προέρχονται από τη λειτουργία της παραγωγής της συσκευασίας ώστε να διαπιστωθούν τυχόν υπερβάσεις των ορίων διοξειδίου του άνθρακα, και άλλων αέριων ρύπων όπως είναι το μονοξείδιο του άνθρακα ή η αιθάλη. Τυχόν χρήση ανεμογεννήτριας, ατμολέβητα, συμπαραγωγής ή χρήση φυσικού αερίου μειώνει αισθητά την τυχόν επιβάρυνση του περιβάλλοντος και η χρήση ενός από τα παραπάνω είναι απαραίτητη από μία εταιρεία η οποία εφαρμόζει την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη, ανάλογα βέβαια και με το κεφάλαιο που εκείνη μπορεί να διαθέσει.

Επιπλέον των ανωτέρω, πρόσθετος παράγοντας επιβάρυνσης του περιβάλλοντος από μία εταιρεία αποτελεί η διακίνηση των προϊόντων είτε είναι συσκευασμένα είτε προωθούνται προς συσκευασία. Ο σχεδιασμός των προϊόντων πρέπει να προνοεί ώστε να επιτρέπεται η εύκολη αποσυναρμολόγηση ή ανακύκλωση τους, η εύκολη και ασφαλής μεταφορά. Αυτό επιτυγχάνεται μέσα από τη μείωση όγκου και τη συμπίκνωση ώστε να ελαχιστοποιηθεί η διάθεση μεγάλου όγκου απορριμμάτων στις χωματερές, να μειωθούν οι ενεργειακές απαιτήσεις κατά την εμφιάλωση – συσκευασία του προϊόντος αλλά και η κατανάλωση ενέργειας για τη διακίνηση τους προς την κατανάλωση.

Η εφαρμογή της έννοιας και των αρχών κοινωνικής ευθύνης και της δέσμευσης της εταιρείας σε σχέση με το περιβάλλον περιλαμβάνει και την εφαρμογή συστημάτων ανακύκλωσης. Το Γερμανικό σύστημα παραγωγής συσκευασιών περιλαμβάνει το «ο παράγων πληρώνει». Με βάση τη νομοθεσία που θεσπίστηκε το 1994 στη Γερμανία οι επιχειρήσεις παραγωγής συσκευασίας και πώλησης των συσκευασμένων προϊόντων είναι υπεύθυνες για την ανακύκλωση ποσοστού χρησιμοποιημένων συσκευασιών το οποίο ποσοστό καθορίζεται κάθε φορά από την κυβέρνηση. Οι εταιρείες σε συνεργασία με εταιρείες ανακύκλωσης μέσω του δικτύου “Green Dot” πληρώνουν το απαραίτητο ποσό στη μη-κερδοσκοπική οργάνωση “Duales System Deutschland” η οποία στη συνέχεια χρησιμοποιεί τα έσοδα ώστε να οργανώσει τη συγκομιδή των ανακυκλώσιμων συσκευασιών- απορριμμάτων των νοικοκυριών και στη συνέχεια την προώθησή τους στις εταιρείες ανακύκλωσης [49].

5.4 Δράσεις που επηρεάζουν θετικά την επιχειρηματική κοινότητα

Η συνειδητοποίηση των παγκόσμιων περιβαλλοντικών προβλημάτων έχει διαμορφώσει ένα νέο επενδυτικό και επιχειρηματικό περιβάλλον, επιβάλλοντας αλλαγές στη νοοτροπία, στη φιλοσοφία του σχεδιασμού αλλά και στην χρηματοοικονομική δραστηριότητα των εταιρειών. Η θεωρία που στήριζε ότι η εφαρμογή πράσινων πολιτικών επιβαρύνει αδικαιολόγητα τις επιχειρήσεις έχει πλέον ξεπεραστεί καθώς οι δράσεις αυτές αποτελούν επενδυτικές ευκαιρίες, προσδίδοντας προστιθέμενη αξία στην εταιρεία και τους μετόχους αποφέροντας οικονομικό όφελος.

Η υπεύθυνη εσωτερική λειτουργία μίας εταιρείας μαζί με την παροχή προϊόντων και υπηρεσιών που είναι ασφαλή και ανταποκρίνονται στις ανάγκες των καταναλωτών συνεισφέρουν στην καλύτερη εξυπηρέτηση των πελατών και στην τόνωση της αγοράς.

Η ΕΚΕ αποτελεί δέσμευση προς τους συνεργάτες, τους προμηθευτές αλλά και προς τους εργαζομένους της ίδιας της επιχείρησης. Η αγορά και το επιχειρηματικό περιβάλλον μέσα στο οποίο δραστηριοποιείται η κάθε επιχείρηση αποτελούν κρίσιμο παράγοντα για την οικονομική αποτελεσματικότητά της. Η εφαρμογή της Εταιρικής Υπευθυνότητας στον τομέα της αγοράς εξασφαλίζει τα κάτωθι:

- **Διασφάλιση στην ποιότητα και την ασφάλεια των προϊόντων και των υπηρεσιών που παρέχει η επιχείρηση.** Η ποιότητα των παραγόμενων

προϊόντων αποτελεί τη βάση τόσο για την εκάστοτε επιτυχία μίας επιχείρησης όσο και για τη μελλοντική της επιτυχία και αποτελεί και υποχρέωση απέναντι στους καταναλωτές. Η επένδυση σε δράσεις ΕΚΕ στον τομέα της αγοράς προσφέρουν στον καταναλωτή ένα σωστό προϊόν, σε σωστή συσκευασία, στο σωστό σημείο πώλησης και στη σωστή τιμή, με πρωταρχικό μέλημα την ασφάλεια του προϊόντος. Παράλληλα η εφαρμογή συστημάτων ποιότητας ορίζει αυστηρές προδιαγραφές για την ποιότητα αλλά και την αριστεία της συσκευασίας ενώ γίνονται έλεγχοι από τις πρώτες ύλες που εισέρχονται, έλεγχοι για την τήρηση των προδιαγραφών συσκευασίας και έλεγχοι στο τελικό προϊόν. Η διασφάλιση στην ποιότητα εξασφαλίζεται μέσα από εργαστηριακούς ελέγχους στην ποιότητα της πρώτης ύλης που εισέρχεται, της συσκευασίας και του προϊόντος αλλά και μέσα από τους οργανοληπτικούς, χημικούς και μικροβιολογικούς ελέγχους που γίνονται για την τήρηση προδιαγραφών συσκευασίας και προϊόντος.

- **Προληπτική καταστροφή των αποθεμάτων** μέσα από εταιρικό και νομικό πλαίσιο λειτουργίας. Μέσα από ελέγχους ποιότητας τα αποθέματα κρίνονται ακατάλληλα και καταστρέφονται όταν η συσκευασία είναι ελαττωματική και παρατηρούνται τυχόν διαρροές, όταν καταστρέφονται οι συσκευασίες και λόγω κακής φορτοεκφόρτωσης ή μεταφοράς. Τα προϊόντα αυτά μπορεί να είναι είτε έτοιμα προϊόντα τα οποία διατίθενται στην αγορά είτε αποθέματα τα οποία πρόκειται να χρησιμοποιηθούν στην παραγωγική διαδικασία (πρώτες ύλες, υλικά συσκευασίας και ανταλλακτικά).
- **Διαφάνεια των εταιρικών δραστηριοτήτων και συναλλαγών** η οποία επιτυγχάνεται μέσα από τη δημιουργία Επιτροπών με ελεγκτικές δραστηριότητες στο ανθρώπινο δυναμικό και εσωτερικούς ελέγχους στα τμήματα της εταιρείας.
- **Πλήρης ενημέρωση, σήμανση και πιστοποίηση των προϊόντων της με πληροφορίες οι οποίες αναγράφονται στην συσκευασία του προϊόντος.** Για την επαρκή ενημέρωση του καταναλωτή στη συσκευασία του προϊόντος αναγράφονται τα θρεπτικά στοιχεία. Πιο συγκεκριμένα συχνά προσδιορίζονται σε πίνακα: η θερμιδική αξία ανά μονάδα προϊόντος, το ποσοστό θερμίδων που αντιστοιχεί το κάθε προϊόν σε σχέση με τη

συνιστώμενη ημερήσια ποσότητα και η ποσότητα που περιέχονται τα πιο σημαντικά συστατικά τα οποία είναι οι θερμίδες, το νάτριο, τα λιπαρά, τα κορεσμένα λιπαρά, οι υδατάνθρακες, τα σάκχαρα, οι φυτικές ίνες και οι πρωτεΐνες. Οι έλεγχοι πιστοποίησης, στα πλαίσια της ΕΚΕ, στα προϊόντα τροφίμων, εξασφαλίζουν ότι σε αυτά δεν περιέχονται γενετικά τροποποιημένα συστατικά.

- **Εφαρμογή κανόνων δεοντολογίας στο μάρκετινγκ και στη διαφήμιση, σεβασμός των δικαιωμάτων του παραγωγού και του καταναλωτή κ.λ.π.** Για παράδειγμα στην ετικέτα των συσκευασιών της εταιρείας καλλυντικών “The Body shop” αναγράφεται πως η παραγωγή του προϊόντος αποτελεί μέρος του προγράμματος δικαίου εμπορίου «το Εμπόριο με Κοινότητες». Το Εμπόριο με τις Κοινότητες είναι μία πρωτοβουλία της εταιρείας “The Body shop” η οποία στηρίζει την εμπορική συναλλαγή με περισσότερους από 30 προμηθευτές σε περισσότερες από 20 χώρες, προσφέροντας σε περισσότερους από 25.000 ανθρώπους σε όλο τον κόσμο ένα απαραίτητο εισόδημα προκειμένου να χτίσουν το μέλλον τους, υπερασπίζοντας παράλληλα τα Ανθρώπινα Δικαιώματα.

Εικόνα 5-3 Διαφήμιση The Body Shop

- **Προώθηση της επιχειρηματικότητας νέων ατόμων** που επιθυμούν να δραστηριοποιηθούν επιχειρηματικά, αξιοποιώντας τις γνώσεις, την κατάρτιση και τα ταλέντα τους.
- **Ευαισθητοποίηση του κοινού και συμμετοχή των πολιτών** σε προγράμματα που εφαρμόζει η εταιρεία.
- **Υπεύθυνη διαφήμιση των προϊόντων.** Είτε πρόκειται για το επικοινωνιακό υλικό είτε για την ίδια τη συσκευασία να ακολουθούνται αρχές διαφήμισης. Πιο συγκεκριμένα το μήνυμα που θέλει να περάσει η εταιρεία να είναι πρέπον, νόμιμο, δίκαιο, ειλικρινές, να ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα και να καλύπτει και να σέβεται τη διαφορετικότητα μίας κοινωνίας είτε σε επίπεδο ηλικίας, είτε γένους, φυλής, θρησκεύματος, φυσικής ή διανοητικής ικανότητας. Παράλληλα να ακολουθεί και μία υπεύθυνη πολιτική διαφήμιση για τα παιδιά λαμβάνοντας υπόψη τις ενδεχόμενες επιπτώσεις που θα έχει η διαφήμιση σε αυτά.
- **Επικοινωνία με τους μεταπωλητές και τους καταναλωτές.** Η επικοινωνία με τους μεταπωλητές βασίζεται στη δυνατότητα που παρέχει η εταιρεία παραγωγής και συσκευασίας μέσω τηλεφωνικής κλήσης να επικοινωνήσουν οι μεταπωλητές – πελάτες της εταιρείας ώστε να παραγγείλουν τα προϊόντα που επιθυμούν, να ζητήσουν τεχνική υποστήριξη για τον εξοπλισμό που πιθανόν τους παρέχει η εταιρεία (π.χ. ψυγεία στον κλάδο αναψυκτικών ή παγωτών) ακόμη και να κάνουν τυχόν υποδείξεις. Η επικοινωνία με τους τελικούς χρήστες – καταναλωτές λειτουργεί με τη διάθεση γραμμών χωρίς χρέωση προς τους καταναλωτές για τυχόν αιτήματα ή υποδείξεις.

Η εφαρμογή της ΕΚΕ με στόχο την υπεύθυνη επιχειρηματική δραστηριότητα βασίζεται στην πεποίθηση ότι ο κρισιμότερος παράγοντας για την οικονομική αποτελεσματικότητα κάθε επιχείρησης είναι η αγορά και το επιχειρηματικό περιβάλλον μέσα στο οποίο δραστηριοποιείται.

5.5 Δράσεις που στηρίζουν το ανθρώπινο δυναμικό

Η κοινωνική ευθύνη αναπτύσσεται και εφαρμόζεται μέσα από ένα σύστημα αξιών, στόχων και δραστηριοτήτων οι οποίες διέπουν τη διακυβέρνηση της εταιρείας.

Το ανθρώπινο δυναμικό αποτελεί τον κυριότερο εκπρόσωπο μίας επιχείρησης καθώς αποτελεί τον κυριότερο εκπρόσωπο προς τους πελάτες, τους συνεργάτες και την τοπική κοινωνία.

Μία εταιρεία η οποία μεριμνά για το ανθρώπινο δυναμικό και το εργασιακό της περιβάλλον εφαρμόζοντας πολιτική ίσων ευκαιριών, εργασιακές συνθήκες ασφαλείας, προγράμματα εκπαίδευσης και επιμορφώσεως εργαζομένων διασφαλίζει τη φήμη της ως προτιμητέου εργοδότη αλλά και τη δημιουργική κινητοποίηση των εργαζομένων της στην επίτευξη των επιχειρησιακών της στόχων.

Ένα πρόγραμμα το οποίο εφαρμόζεται στο περιβάλλον εργασίας συνεισφέρει στο ανθρώπινο δυναμικό μέσα από:

- **Ίσες ευκαιρίες για απασχόληση και επαγγελματική εξέλιξη** η οποία επιτυγχάνεται με την ενημέρωση των εργαζομένων για τις κενές θέσεις που τυχόν προκύβουν στην εταιρεία. Στη συνέχεια οι θέσεις που ανακοινώνονται να καλύπτονται έπειτα από αξιολόγηση της απόδοσης και της ανάπτυξης αλλά και με βάση το σύστημα της διαδοχής. Για όσους λαμβάνουν μέρος σε αυτή τη διαδικασία να πραγματοποιείται συζήτηση για τις επαγγελματικές επιδιώξεις τους αλλά και για τις εναλλακτικές καριέρας που υπάρχουν στην εταιρεία.
- **Ισότητα αντιμετώπιση των εργαζομένων** ώστε να μη γίνονται διακρίσεις σε οποιοδήποτε εργασιακό θέμα (π.χ. προαγωγές, αυξήσεις στο μισθό ή άδειες) λόγω πολιτικών πεποιθήσεων, θρησκείας, καταγωγής, φύλου και ηλικίας.
- **Υγιεινή και ασφάλεια στους χώρους εργασίας.** Η εταιρεία να ορίζει συγκεκριμένη πολιτική με κύριο στόχο την εξάλειψη των ατυχημάτων κατά την παραγωγική διαδικασία ώστε οι κίνδυνοι να αναγνωρίζονται, να εκτιμώνται και να προλαμβάνονται.
- **Τη δια βίου μάθηση.** Τα εξειδικευμένα εκπαιδευτικά προγράμματα τα οποία αφορούν την ανάπτυξη τεχνικών ή διοικητικών δεξιοτήτων αποτελούν επένδυση για την εταιρεία.
- **Συνεισφορά στην ποιότητα ζωής και υγεία τόσο των εργαζομένων όσο και των οικογενειών τους μέσα από τη συμμετοχή τους σε ιατρικές εξετάσεις** (π.χ. εξετάσεις αίματος, θώρακος,

καρδιογραφήματα) οι οποίες γίνονται σε συμβεβλημένα με την εταιρεία ιατρικά κέντρα ακολουθώντας νομοθετικές διατάξεις.

- **Αξιοκρατία στις αμοιβές και σεβασμός των θεμελιωδών δικαιωμάτων** ώστε να μη γίνονται διακρίσεις λόγω φύλου, θρησκειώματος, καταγωγής.
- **Εθελοντικές παροχές και πέρα από τη νομοθεσία.** Η εταιρεία εκτός από τις υποχρεωτικές από τη νομοθεσία παροχές όπως είναι το επίδομα αδείας, η ασφάλιση και οι ημέρες αδείας να προσφέρει πρόσθετα και εθελοντικές παροχές τόσο για την επιβράβευση των εργαζομένων όσο και για την δέσμευση τους στην ανάπτυξη της εταιρείας. Η εταιρεία οφείλει να φροντίζει ώστε όλοι οι εργαζόμενοι είτε είναι με σύμβαση ορισμένου είτε με σύμβαση αορίστου χρόνου να απολαμβάνουν τις πρόσθετες παροχές χωρίς να γίνονται διακρίσεις. Οι παροχές αυτές μπορεί να είναι: ασφάλειες ζωής ή συνταξιοδοτικά προγράμματα, δωρεάν προϊόντα από το σύνολο εκείνων που παράγονται και συσκευάζονται, κάλυψη εξόδων για παιδικές κατασκηνώσεις ή παιδικούς σταθμούς, γιορτές για τα παιδιά των εργαζομένων και επιδόματα για τους αριστούχους μαθητές, εκδρομές και εορταστικές εκδηλώσεις για τους εργαζομένους με τη συμμετοχή των οικογενειών τους, μετακίνηση προς την εργασία και πρόβλεψη θέσεων στάθμευσης.

6 ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΕΤΑΙΡΙΚΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΥΘΥΝΗΣ ΣΕ ΜΙΑ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΣΥΣΚΕΥΑΣΙΩΝ - ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ (CASE STUDY)

6.1 Προοίμιο

Στο προηγούμενο κεφάλαιο παρουσιάστηκε η γενικότερη πορεία της εφαρμογής της ΕΚΕ από τις επιχειρήσεις ώστε να θεμελιωθεί το υπόβαθρο πάνω στο οποίο θα βασιστεί η δεύτερη κατεύθυνση. Η δεύτερη κατεύθυνση, η οποία θα παρουσιασθεί στη συγκεκριμένη ενότητα αφορά συγκεκριμένες επιχειρήσεις στις οποίες εφαρμόστηκε η ΕΚΕ. Απώτερος στόχος του κεφαλαίου αυτού, με το οποίο κλείνει η διπλωματική εργασία, είναι να συμπυκνώσει τα ευρήματα της μελέτης και να αποτελέσει παράλληλα ένα αιτιολογημένο εργαλείο στην κατεύθυνση της θεσμικής προσαρμογής και οργάνωσης της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης στα πρότυπα μία σύγχρονης και βιώσιμης επιχειρηματικής προσπάθειας με σημαντικά περιθώρια του κοινωνικού της ρόλου.

Στην ενότητα αυτή θα παρουσιασθούν 3 επιχειρήσεις που ειδικεύονται στην συσκευασία τροφίμων-αναψυκτικών. Ειδικότερα:

1. Εταιρεία ΣΥΜΕΤΑΛ βιομηχανία αλουμινόχαρτου Α.Ε.

Παραγωγή εύκαμπτων συσκευασιών

2. Εταιρεία COCA COLA Τρία Έψιλον

3. Μικρή επιχείρηση παραγωγής και συσκευασίας αεριούχων ποτών Παδιά Άννα & Κ. Ο.Ε.

6.2 Εταιρεία ΣΥΜΕΤΑΛ βιομηχανία αλουμινόχαρτου Α.Ε.

Παραγωγή εύκαμπτων συσκευασιών

Η εταιρεία ΣΥΜΕΤΑΛ Α.Ε. είναι εταιρεία παραγωγής εύκαμπτων συσκευασιών τσιγάρων, σοκολάτας και άλλων τροφίμων (καθώς και άλλων προϊόντων όπως ανάγλυφα αναδιπλούμενα φύλλα αλουμινίου). Οι πρώτες ύλες της εγκατάστασης είναι το αλουμίνιο και το χαρτί και η ετήσια κατανάλωση για το έτος 2008 ήταν 3,112 τόνοι για το αλουμίνιο και 4.560 τόνοι για το χαρτί. Η επιχείρηση αναπτύσσει Σύστημα Περιβαλλοντικής Διαχείρισης σύμφωνα με τις οδηγίες του

Κανονισμού της ΕΚ αρ. 761/2001 (EMAS) και συμμετέχει στο κοινοτικό Σύστημα Οικολογικής Διαχείρισης και Ελέγχου με στόχο την ενσωμάτωση περιβαλλοντικών απαιτήσεων στην επιχειρηματική δραστηριότητά της, αλλά και τη βελτίωση των περιβαλλοντικών της επιδόσεων. Η πρωτοβουλία για ανάπτυξη και πιστοποίηση του Συστήματος Περιβαλλοντικής Διαχείρισης είναι ένα σημαντικό στάδιο της δέσμευσης της εταιρείας για βελτίωση της περιβαλλοντικής της επίδοσης.

Η εταιρεία έχει συντάξει δύο Περιβαλλοντικές δηλώσεις στα πλαίσια των απαιτήσεων του κοινοτικού Συστήματος Οικολογικής Διαχείρισης και Ελέγχου (EMAS). Στην τελευταία η οποία συντάχθηκε το 2008, παρουσιάζονται τα εξής:

- Περιγραφή της εταιρείας, της παραγωγικής της διαδικασίας καθώς και της Περιβαλλοντικής της Πολιτικής.
- Περιγραφή του Συστήματος Περιβαλλοντικής Διαχείρισης και της δομής του.
- Παρουσίαση και ανάλυση των αναγνωρισμένων σημαντικών Περιβαλλοντικών Πλευρών που συνδέονται με δραστηριότητες της εταιρείας.
- Οι αντικειμενικοί Περιβαλλοντικοί Σκοποί και Στόχοι του Συστήματος.
- Παρουσίαση της Περιβαλλοντικής Επίδοσης της εταιρείας και των Περιβαλλοντικών Δεικτών.

Σε όλα τα στάδια της παραγωγικής διαδικασίας εκτελούνται αυστηροί ποιοτικοί έλεγχοι οι οποίοι και αποτελούν ένα μόνο μέρος ενός διεξοδικού Συστήματος Διαχείρισης Ποιότητας σύμφωνα με το ISO 9001:2000. Το ικανό και έμπειρο διοικητικό προσωπικό που διαθέτει είναι υπεύθυνο για τις παροχές υπηρεσιών στους πελάτες της ακόμα και μετά την πώληση. Η εταιρεία καλύπτει τις μεγαλύτερες ανάγκες της Ελληνικής αγοράς αλλά είναι ως επί το πλείστον εξαγωγική με σημαντικές δραστηριότητες στην Ευρώπη, την Ασία αλλά και σε τρίτες χώρες. Εξαγόμενα προϊόντα είναι κυρίως υλικά εσωτερικής συσκευασίας σιγαρέτων και σοκολάτας.

Στην Περιβαλλοντική δήλωση [46] αναφέρεται πως η δέσμευση για την προστασία του Περιβάλλοντος και για τον περιορισμό των επιπτώσεων των δραστηριοτήτων της εταιρείας υλοποιείται μέσω των ακόλουθων επιμέρους βημάτων:

- Συνεχής αξιολόγηση των Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων των δραστηριοτήτων της SYMETAL S.A. με σκοπό την μείωση των επιπτώσεων μέσα από τον έλεγχο:

- i) της διάθεσης των στερεών απορριμμάτων
- ii) των υγρών αποβλήτων, και
- iii) της κατανάλωσης των φυσικών πόρων
- ο Συνεχής βελτίωση των Περιβαλλοντικών Επιδόσεων μέσω:
 - i) των ετήσιων ανασκοπήσεων καθώς και
 - ii) της θέσπισης Περιβαλλοντικών Σκοπών και Στόχων
- ο Δέσμευση για συμμόρφωση με όλες τις σχετικές Περιβαλλοντικές Νομοθετικές απαιτήσεις.
- ο Λήψη προληπτικών μέτρων για την αποφυγή αντιμετώπισης έκτακτων καταστάσεων.
- ο Περιβαλλοντική εκπαίδευση, επιμόρφωση και παρακίνηση του προσωπικού.
- ο Ενθάρρυνση της εσωτερικής και εξωτερικής επικοινωνίας σχετικά με τα περιβαλλοντικά θέματα.

Ο κος Κωνσταντίνος Κόντος, Διευθύνων Σύμβουλος, της εταιρείας εκτός των άλλων αναφέρει στην Περιβαλλοντική δήλωση και τους Περιβαλλοντικούς Σκοπούς που έχουν τεθεί :

- Ορθή Διαχείριση των ΠΟΕ (πηγικές οργανικές ενώσεις).
- Βέλτιστη Διαχείριση των στερεών αποβλήτων.
- Βελτίωση της Διαχείρισης της καταναλισκόμενης ενέργειας.

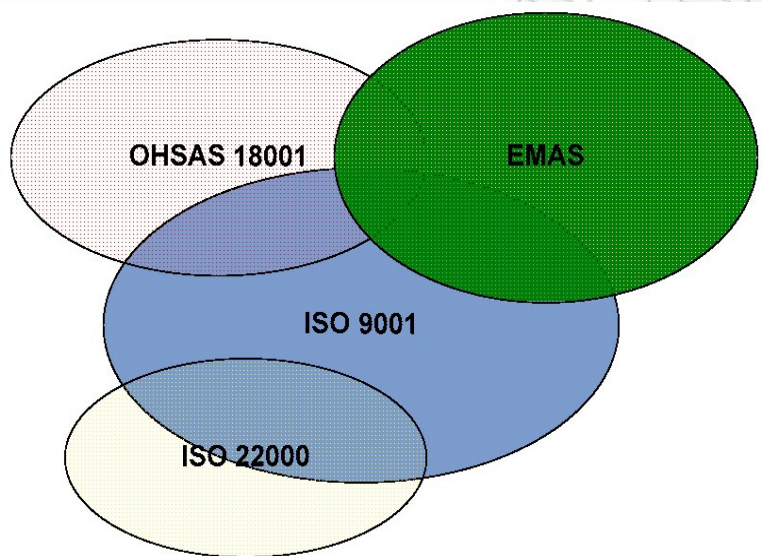
Επιπλέον προσθέτει πως η εταιρεία ΣΥΜΕΤΑΛ ΑΕ έχει εγκαταστήσει το σύστημα περιβαλλοντικής διαχείρισης EMAS, σύμφωνα με τις απαιτήσεις του Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 761/2001 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, για την εκούσια συμμετοχή οργανισμών σε κοινοτικό σύστημα οικολογικής διαχείρισης και οικολογικού ελέγχου.

Το σύστημα αυτό έχει ενσωματωθεί στο προϋπάρχον σύστημα Διαχείρισης Ποιότητας με αποτέλεσμα τη δημιουργία ενός ενιαίου Συστήματος Διαχείρισης και περιλαμβάνει:

- ο Διαχείριση ποιότητας κατά ISO 9001
- ο Περιβαλλοντική Διαχείριση κατά EMAS
- ο Διαχείριση ασφάλειας τροφίμων κατά ISO 22000

- Διαχείριση της Υγείας και Ασφάλειας στην Εργασία κατά OHSAS 18001.

Ο κορμός του Ενιαίου Διαχειριστικού Συστήματος είναι το Σύστημα Ποιότητας και πάνω σε αυτό προσαρμόστηκαν τα υπόλοιπα τρία υποσυστήματα. Στο παρακάτω σχήμα απεικονίζεται το μοντέλο του ενιαίου συστήματος και οι επικαλύψεις μεταξύ των υποσυστημάτων υποδηλώνουν κοινά σημεία μεταξύ τους:

Εικόνα 6-1 Το Ενιαίο Διαχειριστικό Σύστημα Ποιότητας εταιρείας ΣΥΜΕΤΑΛ

[46]

Με βάση την Περιβαλλοντική δήλωση στο ενιαίο σύστημα, υπάρχουν κοινές διαδικασίες που ισχύουν και για τα τέσσερα υποσυστήματα του καθώς και διαδικασίες που αφορούν στο σύστημα EMAS αποκλειστικά, όπως:

- Αξιολόγηση Περιβαλλοντικών Πτυχών
- Λειτουργικός Έλεγχος
- Αντιμετώπιση έκτακτης ανάγκης.

Οι σημαντικές περιβαλλοντικές πλευρές της εταιρείας προέκυψαν ύστερα από ενδελεχή αναγνώριση όλων των περιβαλλοντικών πλευρών της εταιρείας και αξιολόγησή τους με τα ακόλουθα 4 κριτήρια:

- ◇ Ύπαρξη νομοθετικής απαίτησης
- ◇ Συχνότητα εμφάνισης της περιβαλλοντικής πλευράς

- ◇ Κόστος διαχείρισης της πλευράς
- ◇ Σημαντικότητα ως προς την επίπτωση στο περιβάλλον.

Οι περιβαλλοντικοί σκοποί και στόχοι οι οποίοι τίθενται κάθε έτος με ορίζοντα ενός έτους (εκτός εάν αναφέρεται διαφορετικά) και είναι οι ακόλουθοι:

Πίνακας 6 -1 Περιβαλλοντικοί σκοποί και στόχοι της εταιρείας

Περιβαλλοντικός σκοπός	Περιβαλλοντικός στόχος	Περιβαλλοντικό πρόγραμμα
Διαχείριση των ΠΟΕ (πτητικές οργανικές ενώσεις)	Αύξηση του ποσοστού χρήσης χημικών (χρωμάτων, λακκών & θερμοσυγκολλητικών) με βάση νερό από 24,32% σε 26,53% (αύξηση ~10%) για τα προϊόντα που παράγει τώρα η εταιρεία	Εφαρμογή προγράμματος που θα περιλαμβάνει: Καταγραφή όλων των καταναλισκομένων χημικών, εξέταση κάθε δυνατότητας αντικατάστασης χημικών βάσης διαλύτη με αντίστοιχα βάσης νερού. Εργαστηριακές δοκιμές Θερμοσυγκολλητικών λακκών
	Μηδενισμός των εκπομπών ΠΟΕ (πτητικών οργανικών ενώσεων) από τους απαγωγούς της εγκατάστασης	Εφαρμογή προγράμματος που θα περιλαμβάνει: Υπολογισμούς καταναλώσεων διαλυτών, spot μετρήσεις εκπομπών και εγκατάσταση συστήματος μετάκαυσης (afterburner) στους απαγωγούς
Βέλτιστη Διαχείριση των στερεών αποβλήτων	Μείωση της φύρας στην παραγωγή (απορρίμματα χαρτιού, αλουμινίου και αλουμινόχαρτου) κατά 1% σχέση με τον μέσο όρο κάθε τελευταίας τριετίας	Βελτιστοποίηση της παραγωγικής διαδικασίας για επίτευξη της μείωσης. Διεξαγωγή σχετικών σεμιναρίων σε χειριστές και προϊσταμένους. Τήρηση σχετικών οδηγιών εργασίας.

	Ανακύκλωση ή επαναχρησιμοποίηση του 100% των άχρηστων παλετών και ξυλοκιβωτίων	Προώθηση των άχρηστων παλετών σε βιομηχανίες παραγωγής MDF ή επαναχρησιμοποίηση τους όπου είναι εφικτό
	Ανακύκλωση 100% του απορριπτόμενου χαρτιού στα γραφεία	Συγκέντρωση χαρτιού γραφείων και προώθηση μαζί με το scrap χαρτιού της παραγωγής, σε εταιρεία ανακύκλωσης χάρτου
Βελτίωση της ποιότητας της ατμόσφαιρας	Μείωση των καυσαερίων κλαρκ κατά 33,3%	Αγορά δύο ηλεκτροκίνητων κλαρκ (περονοφόρων) και
Βελτίωση της διαχείρισης πόρων	Μείωση της κατανάλωσης diesel για κλαρκ κατά 33,3%	αντίστοιχα απόσυρση ενός πετρελαιοκίνητου

Η ενεργός συμμετοχή των εργαζομένων της εταιρείας ΣΥΜΕΤΑΛ Α.Ε στην εφαρμογή του ΣΠΔ είναι απαραίτητη προϋπόθεση. Στα πλαίσια ευαισθητοποίησης και παρακίνησης του προσωπικού, ακολουθούνται τα εξής προγράμματα:

- Ανακύκλωση μπαταριών: Σε συνεργασία με το εγκεκριμένο Σύστημα Εναλλακτικής Διαχείρισης απορριμμάτων μπαταριών «ΑΦΗΣ», έχουν τοποθετηθεί ειδικοί διαφανείς κάδοι μέσα στους οποίους οι εργαζόμενοι τοποθετούν όχι μόνο τις άχρηστες μπαταρίες που χρησιμοποιούν στην εταιρεία, αλλά και μπαταρίες που συλλέγουν από τις οικίες τους. Με αυτό τον τρόπο μεταφέρουν και στην προσωπική τους ζωή περιβαλλοντικά φιλικές πρακτικές.
- Επαναχρησιμοποίηση-ανακύκλωση χαρτιού στα γραφεία: Γίνεται προσπάθεια ελαχιστοποίησης των απορριμμάτων χάρτου που παράγονται για τις ανάγκες των γραφείων. Αρχικά μειώνονται οι παραγόμενες ποσότητες χαρτιού (πχ εκτύπωση σε διπλή όψη) ενώ στην συνέχεια οι ποσότητες χαρτιού συλλέγονται και προωθούνται προς ανακύκλωση μαζί με τα απορρίμματα χαρτιού της παραγωγής [49].

Το ΣΠΔ της επιχείρησης ΣΥΜΕΤΑΛ ΑΕ επιθεωρείται από Επαληθευμένο Περιβαλλοντικό Επιθεωρητή του Φορέα Πιστοποίησης Bureau Veritas Certification Hellas S.A., και βρίσκεται σύμφωνα με τις απαιτήσεις του κανονισμού ΕΚ αρ. 761/2001 του Συμβουλίου της 19ης Μαρτίου 2001 για το Κοινοτικό Σύστημα Οικολογικής Διαχείρισης και Οικολογικού Ελέγχου (EMAS).

6.3 Εταιρεία COCA COLA Τρία Έψιλον

Η εταιρεία Coca-Cola Τρία Έψιλον είναι η μεγαλύτερη εταιρεία παραγωγής και εμπορίας μη αλκοολούχων ποτών στην ελληνική αγορά και έχει έδρα την Αθήνα. Είναι μέλος του ελληνικού πολυεθνικού Ομίλου Coca-Cola Hellenic, ενός από τους μεγαλύτερους –παγκοσμίως– εμφιαλωτές προϊόντων της The Coca-Cola Company, με παρουσία σε 28 χώρες, περισσότερους από 48.500 εργαζομένους και έδρα την Αθήνα. Ο Όμιλος δημιουργήθηκε το 2000 μετά τη συγχώνευση της Coca-Cola Beverages Plc. με την τότε Ελληνική Εταιρεία Εμφιαλώσεως Α.Ε. (3Ε). Η μετοχή του Ομίλου διαπραγματεύεται πρωτίστως στο Χρηματιστήριο Αξιών Αθηνών, καθώς και στα χρηματιστήρια την Νέας Υόρκης, του Λονδίνου και του Σύδνεϋ [47] .

Η Coca-Cola Τρία Έψιλον εμφιαλώνει, διανέμει και εμπορεύεται τη μεγαλύτερη γκάμα αναψυκτικών τα οποία είναι προϊόντα της πολυεθνικής εταιρείας The Coca-Cola Company (προϊόντα: Coca-Cola, Sprite, Fanta, Powerade, Burn), ενώ η ποικιλία συμπληρώνεται και με τα δικά της προϊόντα, που περιλαμβάνουν σειρά χυμών (προϊόντα : Amita και Frulite), εμφιαλωμένο νερό (προϊόντα : ΑΥΡΑ, WaterBlue και Λύττος), καθώς και συσκευασμένα προϊόντα καφέ και τσαγιού σε συνεργασία με άλλες εταιρίες (προϊόντα: καφές illy cafe, τσάι Nestea) . Παράλληλα με τις δραστηριότητες εμφιαλώσεως υγρών προϊόντων η εταιρεία εισχώρησε δυναμικά και στην αγορά των snacks «πατάτας» με τα πατατάκια Τσακίρης με την εξαγορά της Τσακίρης ΑΒΕΕ το 2003.

Η εταιρεία Coca-Cola Τρία Έψιλον διαθέτει στην Ελλάδα 7 σύγχρονες μονάδες, οι οποίες στο σύνολό τους έχουν 31 γραμμές παραγωγής και μία η θυγατρική. Όλες οι μονάδες είναι πιστοποιημένες κατά ISO 22000, ISO 9001, ISO 14001, OHSAS 18001, για την ασφάλεια και ποιότητα των προϊόντων, την περιβαλλοντική διαχείριση και την Υγεία και Ασφάλεια στην Εργασία, από τον ανεξάρτητο φορέα πιστοποίησης Lloyd’s, ενώ έχει αναπτύξει και εφαρμόζει σύστημα

HACCP. Επενδύει, συστηματικά, σε νέες τεχνολογίες, αυστηρά συστήματα ελέγχου Ποιότητας, αλλά και στην ανάπτυξη και δημιουργία νέων, καινοτόμων προϊόντων, που ανταποκρίνονται στις σύγχρονες ανάγκες των καταναλωτών.

Η Coca-Cola Τρία Έψιλον αποτελεί μέλος του Ελληνικού Δικτύου για την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη από το 2008. Στον κοινωνικό απολογισμό ο οποίος εκδόθηκε για το 2008 αναφέρεται ότι η προστασία του Περιβάλλοντος, ο σεβασμός προς το συνάνθρωπο, η ουσιαστική προσφορά και η έμπρακτη συμμετοχή στις ανάγκες της ελληνικής κοινωνίας αποτελούν θεμελιώδεις αρχές της λειτουργίας και δραστηριοποίησης της εταιρείας Coca-Cola Τρία Έψιλον. Στο πλαίσιο αυτό, η Coca-Cola Τρία Έψιλον έχει αναπτύξει ένα ολοκληρωμένο πρόγραμμα Κοινωνικής Υπευθυνότητας, το οποίο υλοποιείται σε εθνικό και τοπικό επίπεδο. Το γεγονός αυτό την καθιστά σημαντικό εταίρο των τοπικών κοινωνιών όπου δραστηριοποιείται, αλλά και της ελληνικής κοινωνίας εν γένει. Οι βασικοί άξονες του προγράμματος εταιρικής κοινωνικής ευθύνης περιλαμβάνουν το Χώρο Εργασίας, την Αγορά, το Περιβάλλον και την Κοινωνία, αν και μέσα στο 2008, όπως αναφέρετε στον κοινωνικό απολογισμό, δεν έλαβαν χώρα σημαντικές αλλαγές στην Εταιρεία Coca-Cola Τρία Έψιλον, που να επηρεάζουν τη διαχείριση της Κοινωνικής Υπευθυνότητας [47].

Ο Γενικός Διευθυντής της Coca-Cola Τρία Έψιλον, Δημήτριος Ι. Βιδάκης αναφέρει χαρακτηριστικά στον μήνυμα του στον κοινωνικό απολογισμό 2008 πως «η πεποίθηση ότι η σταθερότητα και η βιωσιμότητα είναι εξίσου σημαντικοί παράγοντες με την ανάπτυξη και την οικονομική επιτυχία, έχει οδηγήσει την Coca-Cola Τρία Έψιλον, στις τέσσερις δεκαετίες δράσης της ως υπεύθυνου εταιρικού πολίτη, να αποφασίζει και να πράττει στηριζόμενη στην πεποίθηση ότι για να είναι μακροπρόθεσμα επιτυχημένη, πρέπει να δημιουργεί αξία, όχι μόνο για τους μετόχους της, αλλά και για όλους τους κοινωνικούς της εταίρους: η επιχειρηματική ανάπτυξη δεν μπορεί να υπάρξει χωρίς τη φροντίδα των εργαζομένων, την προστασία του περιβάλλοντος, τη συνεισφορά στην υπεύθυνη λειτουργία της αγοράς και τη στήριξη των κοινωνιών στις οποίες δραστηριοποιείται η επιχείρηση» .

Με βάση τον κοινωνικό απολογισμό του 2008 η δέσμευση της εταιρείας στην αρχή της υπεύθυνης λειτουργίας, εστιάζει σε τέσσερις βασικές ενότητες, στις οποίες η εταιρεία προσπαθεί να λειτουργεί με υπευθυνότητα, επιδρώντας θετικά στους Κοινωνικούς Εταίρους, που επηρεάζονται από τη δραστηριότητά της. Σε κάθε μία

από τις παραπάνω ενότητες, έχουν αναγνωριστεί επιπλέον περιοχές δράσης, που σχετίζονται με την επίδραση που έχει ή θα μπορούσε να έχει η εταιρεία στους Κοινωνικούς της Εταίρους και το περιβάλλον. Τα αποτελέσματα αυτής της διαδικασίας περιγράφονται συνοπτικά στο παρακάτω πλαίσιο λειτουργίας, μέσω του οποίου η εταιρεία προσεγγίζει και διαχειρίζεται συστηματικά την Κοινωνική Υπευθυνότητα [47] :

1. Κοινωνία: Στόχος της εταιρείας είναι η επένδυση χρόνου, εμπειρίας και πόρων για τη βελτίωση της ποιότητας ζωής, τη δημιουργία σχέσης συνεργασίας και την ανάπτυξη των τοπικών κοινωνιών και της χώρας γενικότερα.
2. Αγορά: Στόχος της εταιρείας είναι η παροχή προϊόντων και υπηρεσιών που είναι ασφαλή και ανταποκρίνονται στις ανάγκες των καταναλωτών της, η υπεύθυνη εσωτερική λειτουργία της εταιρείας, καθώς και η συνεισφορά στην υπεύθυνη λειτουργία των πελατών, των προμηθευτών και της αγοράς στην οποία δραστηριοποιείται.
3. Περιβάλλον: Στόχος της εταιρείας είναι η διεξαγωγή των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων της με τρόπο που να περιορίζει τις όποιες περιβαλλοντικές επιπτώσεις, καθώς και η ενσωμάτωση αρχών βιώσιμης ανάπτυξης στις αποφάσεις και διαδικασίες της.
4. Χώρος Εργασίας: Στόχος της εταιρείας είναι η δημιουργία ενός περιβάλλοντος εργασίας για τους εργαζομένους μας, που είναι δίκαιο, ασφαλές και προσανατολισμένο στη συμμετοχή και ανάπτυξή τους.

Η υπεύθυνη λειτουργία της κάθε εταιρείας αποτελεί και δέσμευση απέναντι σε δράσεις όπως η Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη. Στην περίπτωση της Coca-Cola Τρία Έψιλον υπάρχει επιτροπή η οποία έχει και την ευθύνη για το σχεδιασμό, το συντονισμό και την υλοποίηση των δράσεων Κοινωνικής Υπευθυνότητας, σε επίπεδο Ομίλου. Η Επιτροπή αυτή:

- Ενημερώνεται κάθε τρίμηνο από το Συμβούλιο Κοινωνικής Υπευθυνότητας του Ομίλου, που αποτελείται από επικεφαλής Διευθύνσεων του Ομίλου.
- Παρακολουθεί και παρουσιάζει στο Δ.Σ. την επίδοση όλων των εταιρειών του Ομίλου (συμπεριλαμβανομένης και της Coca-Cola Τρία Έψιλον) στο θέμα της Κοινωνικής Υπευθυνότητας .

6.3.1 Έρευνα για την διερεύνηση της αποτελεσματικότητας

Έπειτα από διεξαγωγή ποσοτικής και ποιοτικής έρευνας που διεξήχθη από την εταιρεία το έτος 2008 και που αποσκοπούσε στη διερεύνηση της αποτελεσματικότητας της συνεργασίας κατεγράφησαν απόψεις από 1.500 περίπου Κοινωνικούς Εταίρους, από διάφορες ομάδες (Αρχών, Τοπικών Κοινωνιών, Μέσω Μαζικής Ενημέρωσης, Ακαδημαϊκής Κοινότητας, Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων, Πελατών, Καταναλωτών και Καθοδηγητών Γνώμης) στις περιοχές Αθήνα, Θεσσαλονίκη και Πάτρα όπου υπάρχει επιχειρηματική δραστηριότητα .

Τα θέματα και ερωτήματα που απασχόλησαν την περιοχή μελέτης ήταν τα παρακάτω:

- Σημαντικότητα της Κοινωνικής Υπευθυνότητας
- Περιοχές στις οποίες η Εταιρεία εστιάζει σήμερα
- Περιοχές στις οποίες η Εταιρεία θα έπρεπε να εστιάζει
- Τρόποι επικοινωνίας θεμάτων Κοινωνικής Υπευθυνότητας

Εν συνεχεία τα αποτελέσματα της έρευνας χρησιμοποιήθηκαν για τον καθορισμό δράσεων, καθώς και την κατανόηση των κύριων προκλήσεων που αντιμετωπίζει η εταιρεία αλλά και ο Όμιλος Coca Cola Hellenic μέρος του οποίου αποτελεί η Coca Cola Τρία Έψιλον :

- ✓ Χρήση νερού
- ✓ Ενέργεια και κλιματικές αλλαγές
- ✓ Υγεία των καταναλωτών
- ✓ Συσκευασίες και ανακύκλωση
- ✓ Ανάπτυξη εργαζομένων
- ✓ Συνεργασία προμηθευτών
- ✓ Συνεργασία με τοπικές κοινωνίες

6.3.2 Συστήματα Διοίκησης και διαχείρισης της Κοινωνικής Υπευθυνότητας

Όλες οι Μονάδες της Coca-Cola Τρία Έψιλον έχουν πιστοποιηθεί και λειτουργούν με βάση σειρά συστημάτων διοίκησης, ενώ η εταιρεία συνολικά ακολουθεί σειρά προτύπων και οδηγιών στο πλαίσιο της συστηματικής διαχείρισης της Κοινωνικής Υπευθυνότητας:

Πίνακας 6-2 Εφαρμοσμένα πρότυπα πιστοποίησης

Σύστημα / Πρότυπο / Οδηγία	Χρήση
ISO 9001	Σύστημα Διαχείρισης Ποιότητας
ISO 1400	Σύστημα Διαχείρισης Περιβάλλοντος
OHSAS 18001	Σύστημα Διαχείρισης Υγείας & Ασφάλειας στην Εργασία
ISO 22000	Σύστημα Διαχείρισης Ασφάλειας Τροφίμων
HACCP	Σύστημα Hazard Analysis and Critical Control Point (στο πλαίσιο του οποίου γίνονται σχετικές επιθεωρήσεις του Ενιαίου Φορέα Ελέγχου Τροφίμων-ΕΦΕΤ).

(Πηγή: Όμιλος Coca Cola Hellenic [47])

6.3.3 Αναγνώριση και Ευαισθητοποίηση κοινού στα πλαίσια εφαρμογής Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης

Η εταιρεία Coca-Cola Τρία Έψιλον εφαρμόζει και προγράμματα που σκοπό έχουν και να ευαισθητοποιήσουν το κοινό, τόσο στην υπεύθυνη χρήση νερού, όσο και σε άλλα περιβαλλοντικά θέματα, όπως η ανακύκλωση υλικών και η κατανάλωση ενέργειας.

Η αρχική οργάνωση είχε σαν αποτέλεσμα την αναγνώριση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων από την παραγωγή και την εμφιάλωση του τελικού προϊόντος. Εντοπίζοντας τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις της επιχειρηματικής της δραστηριότητας αναγνωρίστηκαν ζητήματα όπως η διαχείριση ενέργειας, η προστασία της στοιβάδας του όζοντος, η ποιότητα των αποβλήτων υδάτων, διαχείριση των υδάτινων πόρων κ.α. Ενώ οι επενδύσεις που έγιναν μέσα στα δύο χρόνια πριν συνταχθεί η μελέτη ξεπέρασαν τα 5,2 εκατομμύρια ευρώ για τη μελέτη και εφαρμογή του προγράμματος προστασίας του περιβάλλοντος.

6.3.4 Πρώτες ύλες και στερεά απόβλητα συσκευασίας

Η δραστηριοποίηση της Coca-Cola Τρία Έψιλον πάνω στην εφαρμογή της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης έχει ως αφετηρία τα πρώτα στάδια και τη διαδικασία παραγωγής και στη συνέχεια τη διανομή μέχρι το προϊόν να καταλήξει στους

ενδιάμεσους πελάτες οι οποίοι είναι οι προμηθευτές του καταναλωτή ή και κατευθείαν στον ίδιο τον καταναλωτή.

Η πολιτική της εταιρείας απέναντι στην εφαρμογή της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης αναγνωρίζει ότι οι πρώτες ύλες δεν είναι ανεξάντλητες. Πιστή στην αρχή Μειώνω – Επαναχρησιμοποιώ – Ανακυκλώνω, στοχεύει στην πιο αποδοτική χρήση των περιορισμένων φυσικών πόρων, ενώ παράλληλα στοχεύει στη μείωση των παραγόμενων στερεών αποβλήτων, που προκύπτουν από κάθε βιομηχανική δραστηριότητα.

Στην περίπτωση της βιομηχανίας ποτών, που αποτελεί και το μεγαλύτερο εύρος παραγωγής της εταιρείας τα στερεά απόβλητα αποτελούνται κυρίως από δύο κατηγορίες:

- Απόβλητα από τη διαδικασία παραγωγής (δηλαδή από τη συσκευασία των προϊόντων ή τη χρήση των συστατικών)
- Απόβλητα συσκευασίας μετά την κατανάλωση (όπως είναι οι χρησιμοποιημένες συσκευασίες)

Παρόλο που η εταιρεία ανακυκλώνει σειρά υλικών, προς το παρόν δε γίνεται χρήση ανακυκλωμένων υλικών (όπως πλαστικό εισαγωγής), κάτι που όμως αναφέρεται ως μελλοντική επιδίωξη της εταιρείας.

Η Εταιρεία φροντίζει για την υπεύθυνη αποκομιδή των αποβλήτων που παράγονται, ιδιαίτερα για υλικά ειδικού τύπου, που περιέχουν συστατικά που χαρακτηρίζονται επικίνδυνα, με βάση την ισχύουσα νομοθεσία (όπως λάδια, λαμπτήρες, ηλεκτρικός και ηλεκτρονικός εξοπλισμός). Για το λόγο αυτό, συνεργάζεται με αδειοδοτημένους φορείς διαχείρισης αποβλήτων και προωθεί το 100% των υλικών αυτών που για το 2008 έφτασαν τους 33 τόνους, για ασφαλή διάθεση (από τους οποίους οι 19 τόνοι ήταν ηλεκτρικός και ηλεκτρονικός εξοπλισμός), με βάση τις κοινοτικές και ελληνικές οδηγίες [47].

6.3.5 Κατανάλωση ενέργειας και εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα κατά τη διάρκεια παραγωγής και εμφιαλώσεως

Σημαντική κατανάλωση ενέργειας της Coca-Cola Τρία Έψιλον προέρχεται από τις Μονάδες εμφιάλωσης, όπου απαιτείται η χρήση ενέργειας σε όλη την παραγωγική διαδικασία, αλλά και για μία σειρά από διαδικασίες, όπως είναι η

θέρμανση, η παστερίωση, ο καθαρισμός των δοχείων και του εξοπλισμού, οι μεταφορές, η συσκευασία, ο φωτισμός και ο εξαερισμός. Για το λόγο αυτό, η Εταιρεία επιδιώκει να βελτιώνει τις διαδικασίες παραγωγής, μειώνοντας αντίστοιχα την κατανάλωση ενέργειας και την ατμοσφαιρική ρύπανση με αέρια θερμοκηπίου (όπως το CO₂).

Μάλιστα, η Εταιρεία εδώ και χρόνια έχει επενδύσει στη χρήση clark που λειτουργούν με συσσωρευτές ηλεκτρικού ρεύματος (μπαταρίες), για μείωση ρύπων στις αποθήκες της.

Σε πιο στρατηγικό επίπεδο, όπου είναι εφικτό και οικονομικώς δυνατό, η εταιρεία χρησιμοποιεί φιλικότερες προς το Περιβάλλον πηγές ενέργειας (που μειώνουν τη δημιουργία αερίων θερμοκηπίων) στις Μονάδες παραγωγής της, όπως για παράδειγμα σε Σχηματάρι, Θεσσαλονίκη και Βόλο, όπου χρησιμοποιείται κατά βάση φυσικό αέριο, για την παραγωγή ενέργειας.

Στα πλαίσια της περιβαλλοντικής δράσης της Coca-Cola Τρία Έψιλον και της επιτυχίας ενός από τους στόχους που ήταν η κατανόηση από τους καταναλωτές ότι η προστασία του περιβάλλοντος χρειάζεται την κινητοποίηση όλων κατά τη διάρκεια της καθημερινότητας, διότι ακόμα και η πιο μικρή αλλαγή στη συμπεριφορά και τις συνήθειές τους συμβάλλει στην προστασία του προωθήθηκαν τα παρακάτω βασικά μηνύματα:

- «Το έφτιαξα εγώ... απλά κλείνοντας τη βρύση» το οποίο στοχεύει στην υπεύθυνη διαχείριση του νερού από τους καταναλωτές
- «Το έφτιαξα εγώ... απλά σβήνοντας το φως» το οποίο στοχεύει στην υπεύθυνη διαχείριση του νερού και την εξοικονόμηση ενέργειας
- «Το έφτιαξα εγώ... απλά φυτεύοντας μια γλάστρα στο μπαλκόνι μου» το οποίο στοχεύει στην παρότρυνση των καταναλωτών για τη δημιουργία πρασίνου και εφαρμογή πράσινης λύσης σε μικρή κλίμακα.
- «Το έφτιαξα εγώ... απλά ανακυκλώνοντας» το οποίο στοχεύει στην στροφή του καταναλωτικού κοινού για την ανακύκλωση .

Η Coca-Cola Τρία Έψιλον εφάρμοσε μέσα στο 2008 το πρόγραμμα ευαισθητοποίησης και ενεργοποίησης των πολιτών «AYPA, it's so easy being green», με απώτερο σκοπό να κατανοήσουν όλοι την ανάγκη διαφύλαξης του πράσινου στην Ελλάδα.

Η κεντρική ιδέα της καμπάνιας εστιάζει στην ενημέρωση του καταναλωτή με σκοπό την ανάπτυξη έντονων συναισθημάτων και τη δραστηριοποίηση όλων με μικρές και απλές πράξεις των οποίων η καθημερινή εφαρμογή αλλάζει ουσιαστικά τη στάση απέναντι στο περιβάλλον με ευεργετικά αποτελέσματα στο μέλλον.

Η καμπάνια [47] περιελάμβανε σειρά ενεργειών και προγραμμάτων, όπως:

- 3 τηλεοπτικά spot σε όλα τα κανάλια και δημιουργικές έντυπες καταχωρήσεις
- δώρα που παρότρυναν σε πράσινες δράσεις (όπως ανακυκλώσιμη τσάντα για τα ψώνια με στόχο τη μείωση της χρήσης πλαστικού, γλαστράκια με οικολογικά μηνύματα με στόχο να κάνουμε το περιβάλλον που ζούμε πιο όμορφο)
- συμμετοχή σε προγράμματα αναδάσωσης
- χορηγία των δράσεων του πρώτου Green Design Festival υπό την αιγίδα του Δήμου Αθηναίων με σκοπό την ευαισθητοποίηση των πολιτών της Αθήνας γύρω από το περιβάλλον
- δράσεις όπως το eco museum, η πράσινη βιβλιοθήκη, το ανοικτό θέατρο κατασκευασμένο από ξύλινες παλέτες στο οποίο έλαβαν χώρα συναυλίες και διάφορα εκπαιδευτικά δρώμενα
- street artists που έφτιαξαν μεγάλα graffiti σε μορφή δέντρων
- πράσινοι χάρτες στους σταθμούς του Μετρό
- τον πρώτο κάθετο κήπο στο κτήριο του παλιού Δημαρχείου της Αθήνας, που θεωρείται από τις πλέον ενδεδειγμένες καλαίσθητες πράσινες λύσεις για τις πόλεις.

Με βάση τον απολογισμό που εκδόθηκε από την Coca Cola 3E πάνω από 5,4 εκατομμύρια Έλληνες έχουν γίνει δέκτες των μηνυμάτων του προγράμματος αυτού από το 2008, όπου και ξεκίνησε.

6.3.6 Κοινωνική δράση και υπευθυνότητα

Η εταιρεία Coca-Cola Τρία Έψιλον αναφέρει στον απολογισμό της πως οι εμπορικές χορηγίες δε θεωρούνται τμήμα Κοινωνικής Υπευθυνότητας. Από το 2007, η Coca-Cola Τρία Έψιλον χρησιμοποιεί για τον υπολογισμό της αξίας των προγραμμάτων κοινωνικής συνεισφοράς που εφαρμόζει, το διεθνώς αναγνωρισμένο μοντέλο London Benchmarking Group (LBG). Στο πλαίσιο των πολύπλευρων

δράσεων που εφαρμόζει σε όλο το εύρος της Κοινωνικής Υπευθυνότητας, η εταιρεία έχει εντάξει και την κοινωνική συνεισφορά προς ομάδες της κοινωνίας που έχουν ανάγκη υποστήριξης [47].

Στο πλαίσιο του συνολικού προγράμματός κοινωνικής υπευθυνότητας, η Coca-Cola Τρία Έψιλον δίνει ιδιαίτερη έμφαση στην ισορροπημένη στήριξη όχι μόνο τους Αθήνας αλλά και των τοπικών κοινωνιών και τους επαρχίας, μέσα από τη σύμπραξη με την Τοπική Αυτοδιοίκηση και τους τοπικούς φορείς.

Στα πλαίσια της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης δίνεται ιδιαίτερο ενδιαφέρον για τους νέους ανθρώπους και αναγνωρίζεται ότι ο ρόλος μιας κοινωνικά υπεύθυνης εταιρείας στην ισορροπημένη πνευματική, συναισθηματική και προσωπική ανάπτυξη των νέων ανθρώπων μπορεί να είναι ουσιαστικός. Στα πλαίσια της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης η εταιρεία στηρίζει τις δράσεις που στοχεύουν στην ανάπτυξη τόσο των δεξιοτήτων όσο και των ενδιαφερόντων τους.

Επιπλέον στηρίζει την κοινωνία μέσα από τη στήριξη ευπαθών ομάδων αλλά και μη Κυβερνητικών Οργανώσεων, φορέων και οργανισμών. Μάλιστα, με την παροχή υλικοτεχνικών μέσων και τους απαραίτητους πόρους, διαθέτει χρόνο και τεχνογνωσία προσφέροντας κάθε είδους ηθική ή άλλη στήριξη.

Από την εταιρεία Coca-Cola Τρία Έψιλον εφαρμόστηκαν τα εξής προγράμματα που η Εταιρεία το 2008 στα πλαίσια της Κοινωνικής Εταιρικής Ευθύνης [47] :

- Καλλιτεχνικό Εργαστήρι Ζωγραφικής του MDA (για 5η συνεχή φορά)
- Υποστήριξη δράσεων του Σωματείου Θεόφιλος, διαφόρων οικοτροφείων στην Ελλάδα και μονάδων απεξάρτησης (όπως ΚΕΘΕΑ Νόστος, Διάβαση κλπ.)
- Έκθεση Ζωγραφικής του 3ου ειδικού σχολείου Πατρών
- Επίσημη Τελετή Υπογραφής του Μνημονίου της Ανάληψης των Παγκοσμίων Αγώνων Special Olympics στην Αθήνα
- 1ο Παγκόσμιο Πρωτάθλημα Ποδοσφαίρου κωφών ανδρών και γυναικών στην Πάτρα
- Ιστιοπλοϊκός Αγώνας του Ειδικού Σχολείου Λακκιάς.

6.3.7 Συνεισφορά στην αγορά μέσα από εταιρική εσωτερική υπευθυνότητα

Η Coca-Cola Τρία Έψιλον θέτει ως σημαντική της υποχρέωση απέναντι στα εκατομμύρια καταναλωτών που χρησιμοποιούν τα προϊόντα της την ποιότητα και την ασφάλεια των προϊόντων της καθώς πιστεύει ότι είναι η βάση της σημερινής και μελλοντικής της επιτυχίας. Επενδύοντας συστηματικά και με συνέπεια αποσκοπεί να προσφέρει στον καταναλωτή το σωστό προϊόν, στη σωστή συσκευασία, στο σωστό σημείο πώλησης και στη σωστή τιμή, με πρωταρχικό μέλημα την ασφάλεια του προϊόντος.

Στον τομέα εμφιαλώσεως η εταιρεία εφαρμόζει το The Coca-Cola Company Quality System (TCCCQS), που ορίζει αυστηρές προδιαγραφές για την ποιότητα των προϊόντων και την αρτιότητα της συσκευασίας, συγκεκριμένα [47] :

- Σε κάθε εργοστασιακή μονάδα, το εργαστήριο ελέγχου ποιότητας διενεργεί ελέγχους για τις πρώτες ύλες που εισέρχονται, τις συσκευασίες και το τελικό προϊόν
- Σε κάθε στάδιο της διαδικασίας, εφαρμόζει τακτικούς οργανοληπτικούς, χημικούς και μικροβιολογικούς ελέγχους για την τήρηση των προδιαγραφών τόσο της συσκευασίας όσο και των προϊόντων
- Όλες οι μονάδες της εταιρείας είναι πιστοποιημένες κατά ISO 9001, ενώ έχει αναπτυχθεί και εφαρμόζεται το σύστημα HACCP (Hazard Analysis and Critical Control Point)
- Όλες οι μονάδες είναι πιστοποιημένες κατά ISO 22000, που διασφαλίζει την υγιεινή και ασφάλεια των προϊόντων, στον κύκλο ζωής τους.

Μέσα από την εφαρμογή των συστημάτων Εσωτερικού Ελέγχου που εφαρμόζονται, βασιζόμενα στην ανάλυση κινδύνων και καθορίζουν ελεγκτικές δραστηριότητες η εταιρεία έχει σκοπό να «παρέχει προϊόντα και υπηρεσίες ασφαλή που ανταποκρίνονται στις ανάγκες των καταναλωτών» και να «συνεισφέρει στην υπεύθυνη λειτουργία των πελατών που αποτελούν τους προμηθευτές στην αγορά» .

Η εκτεταμένη επιχειρηματική δραστηριότητα απαιτεί από την Coca-Cola Τρία Έψιλον υπεύθυνο τρόπο λειτουργίας, ο οποίος στη συνέχεια μεταφέρεται και στην αλυσίδα συνεργασίας. Έτσι η διοίκηση μέσα από τα συστήματα ποιοτικού εσωτερικού ελέγχου τα οποία εφαρμόζονται:

- δεσμεύεται ρητά στην εφαρμογή και διατήρηση ενός ισχυρού συστήματος εσωτερικού ελέγχου, σε όλες τις δραστηριότητές της
- λειτουργεί βάσει Κώδικα Επαγγελματικής Δεοντολογίας
- έχει διορίσει Ελεγκτική Επιτροπή του Διοικητικού Συμβουλίου του Ομίλου, που αποτελείται από τρεις ανεξάρτητους, μη εκτελεστικούς διευθυντές της εταιρείας
- εφαρμόζει συγκεκριμένες χρηματοοικονομικές πολιτικές και διαδικασίες, καθώς και πολιτική ασφάλειας πληροφοριακών συστημάτων [47] .

Επιπλέον από το 2005, στην Εταιρεία λειτουργεί ξεχωριστό Τμήμα Εσωτερικού Ελέγχου, το οποίο αναφέρεται λειτουργικά στην Ελεγκτική Επιτροπή του Διοικητικού Συμβουλίου και διοικητικά στον Οικονομικό Διευθυντή του Ομίλου. Η δομή αυτή, διασφαλίζει την ανεξαρτησία του τμήματος, αλλά και την εφαρμογή ισχυρών συστημάτων εσωτερικού ελέγχου ενώ στις αρμοδιότητες του περιλαμβάνονται:

- ✓ η διατήρηση ολοκληρωμένου ετήσιου πλάνου ελέγχου, για όλες τις λειτουργίες της εταιρείας
- ✓ η αξιολόγηση της επάρκειας των σημείων ελέγχου αναφορικά με τις εσωτερικές λειτουργίες της εταιρείας, την εφαρμογή των λογιστικών προτύπων, των χρηματοοικονομικών αναφορών και των διοικητικών λειτουργιών
- ✓ η συμμετοχή στην ανάπτυξη Διαδικασιών και Πολιτικών σε συνεργασία με τη Διοίκηση, με σκοπό την αντιμετώπιση αδυναμιών στα σημεία εσωτερικού ελέγχου
- ✓ η έκδοση περιοδικών αναφορών και η συνεχής ενημέρωση προς την Ελεγκτική Επιτροπή και τη διοίκηση, που συνοψίζουν τα αποτελέσματα του ελέγχου και σχετικών δραστηριοτήτων.

Αξίζει να σημειωθεί ότι η λειτουργία του Εσωτερικού Ελέγχου καλύπτει όλες τις δραστηριότητες και τα τμήματα και ως εκ τούτου όλους τους εργαζομένους της εταιρείας, ενώ μέσω της διαδικασίας αυτής εντοπίζονται περιοχές της εταιρείας, όπου υπάρχουν αυξημένοι κίνδυνοι για θέματα διαφθοράς [47] .

Το 2008, όπως κάθε χρόνο, έγιναν εκατομμύρια έλεγχοι στα εργαστήρια των επτά μονάδων παραγωγής, σε όλη την αλυσίδα της παραγωγικής διαδικασίας, στο

πλαίσιο των εσωτερικών προτύπων της εταιρείας, που ξεπερνούν τις απαιτήσεις της νομοθεσίας και του συστήματος ISO 22000.

Με στόχο να επιβεβαιώσει περαιτέρω την ποιότητα των προϊόντων νερού, η μονάδα του Αιγίου (όπου εμφιαλώνονται τα προϊόντα ΑΥΡΑ και WaterBlue), εφαρμόζει το «Equase», το Ευρωπαϊκό πρόγραμμα εσωτερικού ελέγχου ικανότητας του Μικροβιολογικού εργαστηρίου, που τελεί υπό την Αιγίδα του Υπουργείου Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης. Το πρόγραμμα περιλαμβάνει την παρακολούθηση της μικροβιολογικής ποιότητας του νερού σε όλα τα στάδια της επεξεργασίας – από τη γεώτρηση μέχρι το τελικό προϊόν – αξιολογώντας την παρουσία βακτηρίων, ιών και παρασίτων [47].

Συμπληρωματικά η εταιρεία συγκεντρώνει δείγματα προϊόντων που διαθέτει από τα σημεία πώλησης, σε μηνιαία βάση, τα οποία στη συνέχεια αποστέλλονται τόσο στα εργαστήρια της εταιρείας όσο και σε ανεξάρτητα εργαστήρια του εξωτερικού, προκειμένου να επιβεβαιωθεί η άριστη ποιότητά τους.

6.3.8 Περιβάλλον παραγωγικής δραστηριότητας

Η επιτυχία μίας εταιρείας βασίζεται, κατά κύριο λόγο, στους ανθρώπους της καθώς σε καθημερινή βάση, δημιουργούν, αποφασίζουν, λαμβάνουν πρωτοβουλίες, συμμετέχουν και υλοποιούν το όραμα και τις αξίες της εταιρείας, στηρίζοντας συγχρόνως την υπεύθυνη λειτουργία της.

Σκοπός της κάθε εταιρείας θα πρέπει να είναι η δημιουργία ενός εξαιρετικού περιβάλλοντος εργασίας για τους εργαζομένους της, που είναι δίκαιο, ασφαλές και προσανατολισμένο στη συμμετοχή και ανάπτυξή τους.

Η Coca-Cola Τρία Έψιλον προκειμένου να πετύχει τον παραπάνω στόχο, προχώρησε στα παρακάτω κύρια μέτρα :

- Όλες οι εγκαταστάσεις της Coca-Cola Τρία Έψιλον είναι πιστοποιημένες κατά OHSAS 18001 (Occupational Health & Safety Series – OHSAS 18000) για την Υγεία και Ασφάλεια στο Χώρο Εργασίας. Προχωρώντας ένα βήμα ακόμα, η Coca-Cola Τρία Έψιλον αποφάσισε να πιστοποιήσει όλες τις Μονάδες, εφαρμόζοντας ένα ακόμα πιο εξελιγμένο σύστημα, το πρότυπο The Coca-Cola Company Safety Management System (TCCC SMS).

- Η Εταιρεία εντοπίζει τους κινδύνους, οι οποίοι καταγράφονται στις γραπτές Μελέτες Εκτίμησης Επαγγελματικών Κινδύνων (Μ.Ε.Ε.Κ.), που έχουν συνταχθεί για όλες τις παραγωγικές εγκαταστάσεις. Στη συνέχεια, φροντίζει να τους εξαλείψει ή να τους περιορίσει, λαμβάνοντας τα κατάλληλα μέτρα. Στις περιπτώσεις που οι κίνδυνοι, έστω και μειωμένοι, παραμένουν, η Εταιρεία εκπαιδεύει τους εργαζομένους και τους εφοδιάζει με τα κατάλληλα μέσα ατομικής προστασίας.
- Εφαρμόζει το Σύστημα Μηδενισμού Ατυχημάτων (ΣΥ.Μ.Α.), το οποίο λειτουργεί προληπτικά, καταγράφοντας και αναλύοντας τις πρακτικές που χρήζουν βελτίωσης, ώστε να εντοπιστούν τα αίτια και να εξαλειφθούν.
- Σε όλες τις παραγωγικές μονάδες, έχει συστήσει Επιτροπές Υγείας και Ασφάλειας που συνέρχονται, ανά τρίμηνο, μαζί με εκπροσώπους της εταιρείας, για να συζητήσουν τα θέματα που αφορούν στο Χώρο Εργασίας τους. Η Διοίκηση απαντά σε όλες τις προτάσεις των επιτροπών αυτών.
- Σε όλες τις εγκαταστάσεις υπάρχουν ιατρεία, όπου παρέχονται οι πρώτες βοήθειες και πραγματοποιούνται επισκέψεις από τους ιατρούς εργασίας.

Από τις αρχές του 2008 επέκτεινε τη μεθοδολογία ανάλυσης των ατυχημάτων, αφού γίνεται ανάλυση των συνθηκών κάθε ατυχήματος (ανά μονάδα, είδος, σοβαρότητα) και μηνιαία αναφορά στα κεντρικά γραφεία στη Βιέννη [47].

6.4 Μικρή επιχείρηση παραγωγής και συσκευασίας αεριούχων ποτών Παδιά Άννα & Κ. Ο.Ε.

6.4.1. Λίγα λόγια για την επιχείρηση

Η επιχείρηση παραγωγής και συσκευασίας αεριούχων ποτών Παδιά Άννα & Κ. Ο.Ε. είναι μία μικρή επιχείρηση εγκατεστημένη στους Φούρνους Κορσεών.

Οι Φούρνοι είναι ένα πολύνησο σύμπλεγμα ανάμεσα στη Σάμο και στην Ικαρία το οποίο περιλαμβάνει 3 μεγάλα νησιά (τα 2 κατοικήσιμα) και άλλες 19 επώνυμες βραχονησίδες. Στους οικισμούς των Φούρνων με βάση τα στοιχεία της στατιστικής υπηρεσίας είναι εγγεγραμμένοι 1500 κάτοικοι. Το χειμώνα ο πληθυσμός κυμαίνεται στα 700 – 800 άτομα αλλά το καλοκαίρι ξεπερνάει τα 2000 άτομα. Στο

άλλο κατοικήσιμο νησί του συμπλέγματος, τη Θύμαινα, ο πληθυσμός κυμαίνεται στα 150 άτομα.

Η μικρή επιχείρηση παραγωγής και συσκευασίας αεριούχων ποτών ιδρύθηκε το 1974 με εισαγωγή μηχανημάτων από την Αγγλία από τον Κώστα Παδιά. Στη συνέχεια το 1988 τα μηχανήματα αντικαταστήθηκαν από πιο σύγχρονα.

Η επιχείρηση δραστηριοποιείται στην παραγωγή και εμφιάλωση αεριούχων ποτών σε γυάλινες συσκευασίες και διαθέτει μακρόχρονη εμπειρία αποτελώντας μία σύγχρονη μονάδα εμφιάλωσης αναψυκτικών στο Βόρειο Αιγαίο.

Το 1988 η επιχείρηση μεταφέρθηκε σε καινούριες εγκαταστάσεις καθώς αγοράστηκαν νέα μηχανήματα (όπως πλυντήριο φιαλών μεγαλύτερης δυναμικότητας, νέες δεξαμενές) ώστε να καλυφθούν οι ανάγκες για μεγαλύτερη παραγωγή.

Εικόνα 6 - 2 Εμφιάλωση αεριούχου ποτού στην επιχείρηση Παδιά Άννα & Κ. Ο.Ε. ΤΟ 1987. Η εικόνα είναι από το αρχείο της ΕΡΤ (1987)

6.4.2. Τα προϊόντα

Από το 1974 παράγει αεριούχα ποτά αποκλειστικά για τοπική χρήση και εξαγωγή στα γύρω νησιά. Η επιχείρηση τροφοδοτεί τους Φούρνους – Θύμαινα, Πάτμο Λειψούς και Ικαρία.

Τα προϊόντα που παράγονται είναι τα εξής:

- **Ανθρακούχος πορτοκαλάδα σε γυάλινη φιάλη 250ml** (κάθε φιάλη επιστρέφεται), σε συσκευασία «κιβώτιο» 24 τεμαχίων.
- **Ανθρακούχος λεμονάδα σε γυάλινη φιάλη 250ml** (κάθε φιάλη επιστρέφεται), σε συσκευασία «κιβώτιο» 24 τεμαχίων.
- **Ανθρακούχος γκαζόζα σε γυάλινη φιάλη 250ml** (κάθε φιάλη επιστρέφεται), σε συσκευασία «κιβώτιο» 24 τεμαχίων.
- **Ανθρακούχος βυσσινάδα σε γυάλινη φιάλη 250ml** (κάθε φιάλη επιστρέφεται), σε συσκευασία «κιβώτιο» 24 τεμαχίων.

Εικόνα 6-3 Τοπική παραδοσιακή πορτοκαλάδα ανθρακούχος πορτοκαλάδα σε γυάλινη φιάλη 250ml. Η ονομασία είναι πορτοκαλάδα Λαγού

Τα συστατικά των προϊόντων είναι νερό, φυσικός χυμός από λεμόνι ή πορτοκάλι ή βύσσινο, ζάχαρη, διοξείδιο του άνθρακα, φυσικές αρωματικές ουσίες και το συντηρητικό που χρησιμοποιείται είναι το βενζοϊκό νάτριο (0.5%). Η γκαζόζα είναι ακόμη πιο απλή στην παραγωγή της καθώς με 20kl κιτρικό οξύ, ζάχαρη, νερό και διοξείδιο του άνθρακα παράγονται 18000 μπουκάλια.

Ο χυμός και η ζάχαρη παραγγέλνονται από τη Χίο ενώ τα πώματα και κιτρικό οξύ από τον Πειραιά.

6.4.3. Οι εγκαταστάσεις

Οι εγκαταστάσεις της επιχείρησης είναι ο χώρος παραγωγής ο οποίος καλύπτει 250τ.μ. και οι χώροι αποθήκευσης οι οποίοι είναι αρκετοί και βρίσκονται πλησίον της εγκατάστασης παραγωγής αλλά και μέσα στη χώρα των Φούρνων.

Τα μηχανήματα παραγωγής και εμφιάλωσης είναι σύγχρονα και από τη γραμμή παραγωγής αναψυκτικών παράγονται καθημερινά 40 κιβώτια τα οποία περιέχουν 24 φιάλες έκαστο.

6.4.4. Πρακτικές διοίκησης

Η επιχείρηση δίνει μεγάλη βάση στην ποιότητα των προϊόντων και στο ανθρώπινο δυναμικό. Οι εργαζόμενοι έχουν καταρτισθεί σύμφωνα με τα πρότυπα ασφάλειας και πιστοποιήσεων δημιουργώντας έτσι τις προϋποθέσεις καλής λειτουργίας και υγιεινής.

Αν και μικρή επιχείρηση προκειμένου να επιτευχθεί η ασφάλεια των προϊόντων ακολουθείται η ισχύουσα νομοθεσία και οι βασικές αρχές ορθής εργοστασιακής πρακτικής. Βασική αρχή της επιχείρησης είναι η ασφάλεια των παραγόμενων προϊόντων από άποψη βιολογικών, χημικών και φυσικών κινδύνων. Γίνονται απαραίτητες μετρήσεις των προϊόντων ώστε να τηρούνται οι απαραίτητες προδιαγραφές π.χ. μέτρηση διοξειδίου του άνθρακα, πωματισμός, καθαρό περιεχόμενο, αλκαλικότητα νερού, σκληρότητα κτλ.).

Παράλληλα γίνονται και μικροβιολογικοί έλεγχοι από το ξεκίνημα του νερού ως το τελικό προϊόν ώστε να αποφευχθεί τυχόν πιθανή μόλυνση.

6.4.5. Οργανώνοντας την κοινωνική υπευθυνότητα

Κάθε επιχείρηση ανεξάρτητα από το μέγεθος της αποτελεί βασικό παράγοντα της αγοράς αλλά και αναπόσπαστο μέλος της κοινωνίας μέσα στην οποία δραστηριοποιείται. Αυτός είναι και ο λόγος για τον οποίο επιλέχθηκε να εφαρμοσθούν οι στρατηγικές της ΕΚΕ σε μία μικρή επιχείρηση παραγωγής και συσκευασίας προϊόντων η οποία απασχολεί 10 άτομα.

Η επιχείρηση λειτουργεί 4 δεκαετίες και πράττει στηριζόμενη στην πεποίθηση ότι για να είναι μία επιχείρηση επιτυχημένη μακροπρόθεσμα πρέπει να δημιουργεί αξία όχι μόνο για τους υπαλλήλους της αλλά και για την τοπική κοινωνία.

Η εργασία εστιάζει σε τέσσερις βασικές ενότητες οι οποίες αν εφαρμοσθούν η επιχείρηση θα λειτουργεί με υπευθυνότητα επιδρώντας θετικά στους κοινωνικούς εταίρους οι οποίοι επηρεάζονται από τη δραστηριότητά της.

Κάθε μία από τις παρακάτω ενότητες σχετίζονται με την επίδραση που έχει ή θα μπορούσε να έχει η επιχείρηση στους κοινωνικούς εταίρους. Οι τέσσερις ενότητες ακολουθούν τη γενικότερη πορεία της εφαρμογής της ΕΚΕ από τις επιχειρήσεις που παρουσιάστηκε στην προηγούμενη ενότητα:

- **Στηρίζοντας την κοινωνία:** βασικό χαρακτηριστικό της επιχείρησης δεν είναι μόνο η ανάπτυξη της και το κέρδος από τις πωλήσεις των προϊόντων αλλά και η στήριξη της τοπικής κοινωνίας μέσα στην οποία δρα και από την οποία εισάγει το κέρδος της. Η επιχείρηση δρα ως υπεύθυνος πολίτης και συμμετέχει στην τοπική ανάπτυξη και πρόοδο μέσα από τη συνεργασία με την Τοπική Αυτοδιοίκηση και τους τοπικούς φορείς. Η επιχείρηση παραγωγής και συσκευασίας αεριούχων ποτών Παδιά Άννα & Κ. Ο.Ε. στηρίζει την κοινωνία καθώς σε συνεργασία με την Τοπική Αυτοδιοίκηση αναλαμβάνει πρωτοβουλίες για την ανάληψη προγραμμάτων σε τομείς όπως είναι ο Αθλητισμός και ο Πολιτισμός. Μέσα από χορηγίες η εταιρεία στηρίζει τον αθλητισμό και τις τοπικές ομάδες, με ενίσχυση της τοπικής ομάδας ποδοσφαίρου και με χορηγίες στις αθλητικές δραστηριότητες και τουρνουά που γίνονται κάθε χρόνο στους Φούρνους. Ενώ όσον αφορά τον πολιτισμό, στηρίζει με χορηγίες και δωρεάν διάθεση των αεριούχων ποτών τα παραδοσιακά πανηγύρια και φεστιβάλ που γίνονται την εαρινή περίοδο. Η επιχείρηση θα μπορούσε να διαθέσει και κάποιο ποσό

για την οικονομική ενίσχυση των ευαίσθητων κοινωνικών ομάδων που υπάρχουν στο νησί και τη στήριξη των οικογενειών τους και είναι κάτι το οποίο συζητείται με την τοπική αυτοδιοίκηση και άλλες επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στην περιοχή. Η επιχείρηση επίσης στηρίζει προγράμματα που ευνοούν την ανάπτυξη και την εξέλιξη και αφορούν τους νέους είτε με την στήριξη του εθελοντισμού είτε με τη μορφή πρακτικής άσκησης σε συνεργασία με Πανεπιστήμια.

- **Προστατεύοντας το περιβάλλον:** Καθώς οι δραστηριότητες των επιχειρήσεων μπορούν να έχουν επιπτώσεις στο φυσικό περιβάλλον ανεξαρτήτως του μεγέθους της επιχείρησης κρίνεται απαραίτητη η εφαρμογή ολοκληρωμένων συστημάτων διαχείρισης και ελέγχου της επίδρασης που ασκεί μία παραγωγική διαδικασία στο περιβάλλον. Στην επιχείρηση παραγωγής και συσκευασίας αεριούχων ποτών Παδιά Άννα & Κ. Ο.Ε. τα προϊόντα συσκευάζονται με απόλυτο σεβασμό στις απαιτήσεις και τις ανάγκες του καταναλωτικού κοινού αλλά και του περιβάλλοντος. Η δράση αυτή είναι ανάλογη της παραγωγής της επιχείρησης. Η επιχείρηση

παραγωγής καθημερινά καταναλώνει νερό- ενέργεια- πρώτες ύλες και έχει επίγνωση της έλλειψης νερού η οποία χαρακτηρίζει το νησί. Η υπεύθυνη διαχείριση του νερού αποτελεί πρώτη και επείγουσα προτεραιότητα λόγω του φαινομένου της λειψυδρίας το οποίο είναι έντονο και επιτυγχάνεται μέσα από ελέγχους που γίνονται στην ποσότητα του νερού που καταναλώνεται κατά τη διάρκεια επαναχρησιμοποίησης της συσκευασίας, ελέγχους για τυχόν διαρροές και τη χρήση αδειοδοτημένων γεωτρήσεων γύρω από την περιοχή εγκατάστασης. Οι φιάλες συγκεντρώνονται περνούν από το πλυντήριο φιαλών και έπειτα εμφιαλώνονται πάλι ώστε να βγουν στην αγορά. Με αυτό τον τρόπο γίνεται ορθολογική χρήση των φυσικών πόρων αφού οι συσκευασίες δεν πετάγονται αλλά επαναχρησιμοποιούνται. Το πρόγραμμα αυτό προλαμβάνει την τυχόν ρύπανση που θα προκαλούσαν οι φιάλες εάν αποθέτονταν στα απορρίμματα. Ο σχεδιασμός του τελικού προϊόντος προνοεί ώστε να επιτρέπεται η εύκολη αποσυναρμολόγηση ή ανακύκλωση του, η εύκολη και η ασφαλής μεταφορά. Η επιχείρηση έχει μειώσει και την άσκοπη ενέργεια στους χώρους αποθήκευσης και παραγωγής με ελέγχους στη θερμοκρασία των ψυγείων των προϊόντων. Από την επιχείρηση γίνεται Χρήση λαμπτήρων εξοικονόμησης ενέργειας. Είναι πολύ δύσκολη η ανακύκλωση μελανιών εκτυπωτών, χαρτιών και άλλων υλικών

που προκύπτουν από τη λειτουργία του γραφείου της εταιρείας λόγω του ότι δεν υπάρχει πρόγραμμα ανακύκλωσης στους Φούρνους και η μεταφορά τους στη Σάμο δεν είναι εφικτή. Η επιχείρηση χρησιμοποιεί μεγάλη ποσότητα νερού είτε για την παραγωγή των αεριούχων ποτών είτε για τον καθαρισμό και την επαναχρησιμοποίηση των φιαλών. Στους Φούρνους τα αποθέματα νερού είναι περιορισμένα ειδικά την εαρινή περίοδο όπου η ζήτηση των συγκεκριμένων αναψυκτικών είναι αρκετά αυξημένη. Απαιτούνται λοιπόν μεγάλες ποσότητες νερού για τις οποίες μελετάται να η τεχνολογικά εφικτή και συμφέρουσα λύση της αφαλάτωσης. Συγκεκριμένα μελετάται η αφαλάτωση με τη χρήση PV φωτοβολταϊκών καθώς πρόκειται για μικρή εφαρμογή σε περιοχή με μεγάλη ηλιοφάνεια. Παράλληλα μελετάται η κάλυψη των ενεργειακών αναγκών με τη χρήση φωτοβολταϊκών συστημάτων.

- **Συνεισφέροντας στην αγορά:** Η τοπική αγορά για την μικρή επιχείρηση αεριούχων ποτών Παδιά Άννα & Κ. Ο.Ε. είναι ο κυριότερος παράγοντας για την οικονομική αποτελεσματικότητα. Γι αυτό το λόγο η επιχείρηση διασφαλίζει την ποιότητα και την ασφάλεια των προϊόντων που παρέχει και παρέχει ενημέρωση για τα προϊόντα της πάνω στις ετικέτες αυτών. Τα προϊόντα της επιχείρησης έχουν να ανταγωνιστούν τα προϊόντα άλλων μεγάλων επιχειρήσεων όπως είναι η 3E. Η ποιότητα των παραγόμενων προϊόντων όχι μόνο αποτελεί υποχρέωση απέναντι στους καταναλωτές, αλλά αποτελεί και τη βάση τόσο για την εκάστοτε επιτυχία της επιχείρησης όσο και για τη μελλοντική της επιτυχία. Λόγω του εύρους της επιχείρησης είναι πιο εύκολος ο έλεγχος των προϊόντων τα οποία διατίθενται στην αγορά αλλά και ο έλεγχος στα αποθέματα τα οποία πρόκειται να χρησιμοποιηθούν στην παραγωγική διαδικασία (πρώτες ύλες, υλικά συσκευασίας και ανταλλακτικά). Τα προϊόντα στα οποία είτε η συσκευασία είναι ελαττωματική, είτε παρατηρούνται τυχόν διαρροές καταστρέφονται προληπτικά. Οι εργαζόμενοι φοράνε κατά τη διάρκεια εργασίας τους σε όλα τα στάδια παραγωγής και εμφιάλωσης γάντια και σκούφο ώστε να αποφευχθεί τυχόν μόλυνση της συσκευασίας ή του τελικού προϊόντος π.χ. από τρίχες.

- **Φροντίζοντας το χώρο εργασίας:** Ο κυριότερος εκπρόσωπος της επιχείρησης προς τους πελάτες, τους συνεργάτες και την τοπική κοινωνία είναι το

ανθρώπινο δυναμικό. Η δομή της επιχείρησης είναι περισσότερο οικογενειακή και στόχος της είναι η διατήρηση όχι μόνο των παραδοσιακών αλλά και των οικογενειακών αξιών. Στην επιχείρηση δίνονται ίσες ευκαιρίες για απασχόληση και επαγγελματική εξέλιξη ανεξάρτητα αν είναι μέλη της οικογένειας ή υπάλληλοι από το ευρύτερο περιβάλλον. Έτσι δεν γίνονται διακρίσεις στα εργασιακά θέματα (π.χ. προαγωγές, αυξήσεις στο μισθό ή άδειες) λόγω πολιτικών πεποιθήσεων, καταγωγής, φύλου και ηλικίας. Επίσης στην περίπτωση που προκύψουν νέες κενές θέσεις γίνεται ενημέρωση στην τοπική κοινωνία ώστε να καλυφθούν από άτομα του περιβάλλοντος στο οποίο δραστηριοποιείται η επιχείρηση. Ενώ οι τυχόν κίνδυνοι που προκύπτουν στα στάδια παραγωγής και συσκευασίας αναγνωρίζονται, να εκτιμώνται και να προλαμβάνονται για την ασφάλεια των εργαζομένων.

Εν κατακλείδι: Η εμπορική αξία ενός ευαλλοίωτου συσκευασμένου προϊόντος όπως ενός τροφίμου ή ενός χυμού - αναψυκτικού εξαρτάται από το χρόνο ζωής του, την ποιότητα, την ασφάλεια και την ευκολία χρήσης του. Είναι φανερό λοιπόν η ανάγκη να κατανοήσουμε την αλληλεπίδραση των διαφόρων παραγόντων που επηρεάζουν το σύστημα τρόφιμο/συσκευασία. Οι επιχειρήσεις της βιομηχανίας συσκευασίας – εμφιάλωσης καλούνται ανεξάρτητα της δυναμικότητας παραγωγής να επιλέξουν τα κατάλληλα υλικά συσκευασίας τα οποία θα εγγυώνται την επιθυμητή ποιότητα και τον μέγιστο χρόνο ζωής σε συνδυασμό με την ορθή περιβαλλοντική πολιτική και εταιρική υπευθυνότητα. Ακόμη και οι μικρές επιχειρήσεις ή οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις λόγω της μικρότερης πολυπλοκότητάς τους και του ισχυρού ρόλου του ιδιοκτήτη διαχειρίζονται τον αντίκτυπό τους στην κοινωνία με πιο διαισθητικό και άτυπο τρόπο από τις μεγάλες επιχειρήσεις. Εφαρμόζουν ήδη κοινωνικά και περιβαλλοντικά υπεύθυνες πρακτικές χωρίς να γνωρίζουν την έννοια της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης ή να κοινοποιούν τις δραστηριότητές τους. Οι πρακτικές αυτές ορίζονται και νοούνται ως υπεύθυνη επιχειρηματικότητα από τις μικρές ή μικρομεσαίες επιχειρήσεις.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- [1] Κουντούρης, Γιάννης , Συσκευασία και χρώμα online under url : <http://www.artopios.gr/data/Articles/416/SiskevasiaChroma.pdf>
- [2] <http://www.eedsa.gr> (Ελληνική Εταιρεία Διαχείρισης Στερεών αποβλήτων)
- [3] Καραλέκας, Δημήτριος, Σημειώσεις στο μάθημα: Συσκευασία υλικών, Πανεπιστήμιο Πειραιώς, Πειραιάς 2007
- [4] Ηλιόπουλος, Νικηφόρος, Τσιούτσιας Χρυσοβαλάντης και Σταυρόπουλος Παναγιώτης, Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη και Συσκευασία, Πρακτικά 1^{ου} Συνεδρίου, Συσκευασίας, Αθήνα 2008
- [5] Καρτάλης Χ.Ν., Βουλτζάτης, Ι.Σ. και Βουγιούκα Ματίνα Στοιχεία Ανακύκλωσης Πολυμερών, Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, 2008
- [6] Plastic: THE design material of the 21st century online under url: http://www.plasticsportal.net/wa/plasticsEU~en_GB/portal/show/common/plasticsportal_news/2008/08_228b
- [7] Plastic a Material of Choice for the 21st Century, insight into Plastics Consumption and recovery in Western Europe. Association of plastic manufacturers in Europe, AMPE Publications, Brussel, 1997
- [8] Producer Responsibility, Summary Report, an investigation into the strategic issues and environmental and economic impacts related to the implementation of Producer Responsibility legislation in the United Kingdom (Associate Parliamentary Sustainable Waste Group).
- [9] Ανακύκλωση υλικών - διαλογή στην πηγή, online under url : <http://aix.meng.auth.gr/lhtee/education/swm3.pdf>

- [10] Καρακασιδής, Ν.Γ. (1999) Συσκευασία και Περιβάλλον, Αθήνα
- [11] Μανδραράκα, Μ. Συστήματα Περιβαλλοντικής Διαχείρισης, ΕΜΠ, 2007
- [12] Τσουλάς, Γ.Θ. Θεωρητικές και εφαρμοσμένες προσεγγίσεις στην περιβαλλοντική ανάλυση εφοδιαστικών αλυσίδων, Διδακτορική Διατριβή, Πανεπιστήμιο Πειραιώς, Τμήμα Βιομηχανικής Διοίκησης και Τεχνολογίας, 2008
- [13] Πράσινο Βιβλίο, Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, Βρυξέλλες 2001
- [14] Εταιρική κοινωνική ευθύνη και μικρομεσαίες επιχειρήσεις, ο δρόμος για την ανταγωνιστικότητα και τη βιώσιμη ανάπτυξη, Ελληνικό δίκτυο για την εταιρική κοινωνική ευθύνη
- [15] Γεωμηλάς, Δ. «η εταιρική κοινωνική ευθύνη στις μεσαίες και μικρές επιχειρήσεις. Η Διεθνής και Εθνική Προοπτική» Διπλωματική εργασία Πανεπιστήμιο Αιγαίου
Τμήμα Περιβάλλοντος Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών στην Περιβαλλοντική Πολιτική Και Διαχείριση, Μυτιλήνη, 2005
- [16] Αφιέρωμα στη Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη, Επένδυση στο Συλλογικό Όφελος, Μέτοχος και Επενδύσεις, Ειδική Ένθετη Έκδοση 2006
- [17] Κλήμης, Γ.Κ. – Πάντειο Πανεπιστήμιο, Καραβασίλης, Κ. – ΕΛΑΙΣ-Unilever ΑΕ, Η στρατηγική σημασία της συσκευασίας: καινοτομία και αποδοτικότητα.1^ο Πανελλήνιο Συνέδριο Συσκευασίας, 2008
- [18] European Commission, (2001). Green Paper. Promoting a European Framework for Corporate Social Responsibility, COM (201) 366 final, Brussels, 18 July.

[19] European Commission, (2002). Communication from the Commission concerning Corporate Social Responsibility: A business contribution to sustainable development. COM (2002) 347 final, Brussels, 2 July.

[20] Ελληνικό Δίκτυο για την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη, Συχνές Ερωτήσεις, online unde url: <http://www.csrhellas.org/>

[21] EuroCharity - Το σημείο αναφοράς για την ΕΚΕ και την πράσινη οικονομία, online unde url: <http://www.eurocharity.gr/index/3456/1b6d1/>

[22] Ντούσκος, Δ. Βασιλείου Β. Οικονόμου, Α. Τι είναι η Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη, Ενημερωτική Έκδοση του Νομού Ιωαννίνων «Προοπτική & Ανάπτυξη», Τεύχος 1, Ιωάννινα 2010, online under url: http://www.cci-joannina.gr/docs/trexon_teychos.pdf

[23] Μοσχονάς Α., Ευρωπαϊκή Ένωση: Επίκαιροι Προβληματισμοί, Εκδόσεις Εξάντας, Αθήνα 2000

[22] Δούκας Π. «Οικονομικές θεωρίες, αρχές διοίκησης και αρχαία ελληνική σκέψη» 6^η έκδοση, Εκδοτικός οίκος Λιβάνη, Αθήνα 2009

[23] Margolis J.D. and Walsh J.P., “People and profits? The search for a link between a company’s Social and Financial Performance” Copyright by Lawrence Erlbaum Associates, Inc. 2001

[24] Smith N.C. The role of consumer boycotts and socially responsible consumption in promoting corporate social responsibility. In Bloom, P.N., and Gundlaxch, G.T. (Eds), Handbook of Marketing and Society, Sage Publications, Inc., Thousand Oaks, CA. 2001

[25] Kujala, J. “Corporate responsibility perceptions in change: Finnish managers’ views on stakeholder, issues from 1994 to 2004” Department of Management Studies, University of Tampere, Tampere, Finland, Business Ethics: A European Review Volume 19, Number 1, January 2010

[26] Kotler P., «Εταιρική κοινωνική ευθύνη. Πώς να προσφέρετε το καλύτερο δυνατό στην εταιρεία σας και στο σκοπό της επιλογής σας. Βέλτιστες πρακτικές από τη Hewlett-Packard, την Ben & Jerry's και άλλες μεγάλες εταιρείες» Μετάφραση Σμαραγδή Μ., 1^η έκδ., εκδόσεις Κέρκυρα-Economia Publishing, Αθήνα 2009

[27] Βασικά θέματα Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης μέσω του περιβάλλοντος e-Learning του ClearQuest online under url : www.csrequest.net/greek

[28] Εταιρική κοινωνική ευθύνη: μια συνεισφορά των επιχειρήσεων στη βιώσιμη ανάπτυξη, online under url : http://europa.eu/legislation_summaries/employment_and_social_policy/employment_rights_and_work_organisation/n26034_el.htm

[29] Paterand A. & Lierop K., Sense and sensitivity: the roles of organization and stakeholders in managing corporate social responsibility. Business Ethics: A European Review Vol. 15(4). October 2006

[30] United Nations Global Compact , online under url : <http://www.unglobalcompact.org/>

[31] United Nations Environment Programme (UNEP) online under url : <http://www.unep.org/>

[32] International Labour Organization (ILO), online under url : http://www.ilo.org/global/About_the_ILO/lang--en/index.htm

[33] Quality Net, Δίκτυο Υπεύθυνων Οργανισμών και Ενεργών Πολιτών : online under url: <http://www.qualitynet.gr/homepage.asp?ITMID=10&LANG=GR>

- [34] Ernst & Young survey, 2002
- [35] The Hill and Knowlton/ Chief Executive Magazine/ Harris Interactive Fourth Annual Corporate Reputation Report: CEOs on Corporate Reputation Influencers, Corporate Social Responsibility, and Board-Level Involvement, Hill & Knowlton's Corporate Reputation Watch, May 2002, online under url : <http://www2.hillandknowlton.com/crw/downloads2.asp>
- [36] CSR, (2008). 4η πανελλαδική Έρευνα για την «Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη και την Υπεύθυνη Κατανάλωση». Ινστιτούτο Επικοινωνίας
- [37] Τσακλάγκανος Α., «Βασικές αρχές του Μάρκετινγκ» Εκδόσεις Κυριακίδη, τόμος Β', Θεσσαλονίκη 2001
- [38] Τσιότρας Κ. «Διοίκηση Ολικής Ποιότητας» Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, Θεσσαλονίκη 1995
- [39] Δερβιτσιώτης Κ. «Διοίκηση Ολικής Ποιότητας» Εκδόσεις: Νομική Βιβλιοθήκη, 2005
- [40] Λεώπουλος Β., Τατσιόπουλος Η. «Διασφάλιση ποιότητας και μοντελοποίηση επιχειρήσεων» Τεχνικά Χρονικά., Ιανουάριος-Φεβρουάριος, σελ. 17-21. 1996
- [41] Early R. “Guide to Quality Management Systems for the Food Industry” Blackie Academic and Professional, imprint of Chapman and Hall, London, 1995
- [42] Καβαλλάς Σ. ISO 9000. Η πιστοποίηση είναι αναγκαία και οι αναμενόμενες ωφέλειες πολλές. Τεχνικά Χρονικά, Ιανουάριος-Φεβρουάριος, σελ. 53-57 1996
- [43] Τσακλής Γ. «Διασφάλιση ποιότητας τροφίμων. HACCP, ISO 9000» 1η έκδ., εκδόσεις Παπασωτηρίου, Αθήνα 2008

[44] Σκορδίλης Α. «Συστήματα και εργαλεία περιβαλλοντικής διαχείρισης» Εκδότης Μπαμπουνάκης Χ. 2004

[45] Rothery B. “ISO 14000 και ISO 9000” Μετάφραση Αυγερινός Ι. Εκδόσεις Έλλην, Αθήνα 1998

[46] ΣΥΜΕΤΑΛ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΑΛΟΥΜΙΝΟΧΑΡΤΟΥ Α.Ε. «Περιβαλλοντική Δηλωση 2008», online under url :
http://www.minenv.gr/emas/downloads/emas_reports/25.92.EL.Symetal.a.e.08.pdf

[47] Απολογισμός Κοινωνικής Υπευθυνότητας 2008 της Coca-Cola Τρία Έμφιλον: διάστημα 1/1/2008-31/12/2008 online under url : <http://www.coca-colahellenic.gr/Download.aspx?ResourceId=67606>

[48] Πανευρωπαϊκή Δασική Πιστοποίηση (PEFC), online munder url:
<http://www.ecosmes.net/cm/navContents?l=EN&navID=urbanFurniture&subNavID=2&pagID=2&flag=1>

[49] Οικονόμου Κυριάκος «Η επιτυχία της ανακύκλωσης συσκευασιών δεν εξαρτάται από νομοθετικές ρυθμίσεις αλλά από τις καινοτόμες δυνάμεις της αγοράς» ΜΕΛ Μακεδονική Εταιρία Χάρτου Α.Ε.

URL

- <http://www.csrhellas.org/>
- <http://www.zagoriwater.gr/zagori.html>
- <http://www.avragreen.gr/blog/>
- <http://www.coca-colahellenic.com>
- <http://www.coca-colahellenic.com/investorrelations/corporategovernance/>
- <http://ec.europa.eu/social/>
- <http://www.csrquest.net/greek>
- <http://www.eurocharity.gr>
- <http://www.ilo.org>
- <http://www.qualitynet.gr>

- <http://www.symetal.gr>
- <http://www.unep.org>
- <http://www.unglobalcompact.org/>
- <http://www.ecosmes.net/cm/index-EP>
- <http://www.pefc.org/>

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΡΡΑΙΑ